

**«سندیتِ رسمی» اسناد الکترونیک ،
احرازِ هویتِ فضای مجازی ،
و امضای الکترونیک ؛
در قانون جمهوری اسلامی ایران**

نگارش

سید محمد حسن میرداماد اصفهانی

نوشته شده در زمستان ۱۴۰۰؛ آخرین ویرایش اردیبهشت ۱۴۰۲

sh_mirdamadi@yahoo.com

میرداماد اصفهانی سید محمد حسن ، "«سندیتِ رسمی» اسناد الکترونیک ، احرازِ هویتِ فضای مجازی ، و امضای الکترونیک

در قانون جمهوری اسلامی ایران" ، <https://dla.ir/14010113-5> انتشار آنلاین ۱۴۰۱

حق مولف عمومی

این مطلب کاملاً رایگان بوده و تحت مجوز خلاقیت عمومی (Creative Commons) و

مالکیت عمومی (public domain) است

و برای هر نوع بهره‌وری از آن، هیچ‌گونه مبلغی دریافت نمی‌شود

هر شخصی در هر کجا و به هر زبانی می‌تواند آن را به صورت آنلاین یا چاپی، بازنشر دهد

شما آزاد هستید که در زمینه‌های ذیل اقدام کنید:

- کپی، انتشار، توزیع و انتقال اطلاعات؛ به هر شکل و هر مدل
- ترجمه به هر زبان و در هر کشور و در فضای مجازی و فیزیکی
- بهره‌وری از همه یا قسمتی از اطلاعات به صورت تجاری و غیرتجاری برای مقصود حلال و مجاز
- تدریس آن در هر موسسه، دانشگاه و مراکز علمی

تذکر: این مجوز؛ هیچ‌گونه حق مولف انحصاری، برای هیچ شخص حقیقی و حقوقی، در هیچ

زمان و مکان نخواهد داشت

فهرست

۵	چکیده :
۸	مقدمه :
۸	حاکمیت قوانین اسناد الکترونیک بر کلیه قوانین اسناد کاغذی
۱۴	فصل ۱: سندیت رسمی اسناد الکترونیک
۱۴	۱- سند و ابعاد آن
۱۴	یک: معنای سند
۱۴	دو: واژه سند و مترادف های آن و برخی اسناد رسمی
۱۵	سه: سیر قانون گذاری اسناد رسمی در ایران
۱۶	چهار: قانون گذاری در اسناد و تجارت الکترونیک
۱۷	پنج: عدم عنوان صحیح «قانون تجارت الکترونیکی» و تبدیل به «قانون سندیت اسناد الکترونیکی»
۱۷	شش: تعریف واژه های سند الکترونیک در قانون ایران
۱۹	۲: قوانین سندیت اسناد الکترونیک
۱۹	یک: عدم رعایت قواعد شکلی، مضر به رسمیت سند نیست
۱۹	دو: سندیت اسناد الکترونیکی
۲۰	سه: شروط قانونی قانون تجارت الکترونیکی جهت سندیت اسناد الکترونیکی
۲۰	چهار: قانونی بودن اسناد الکترونیک. عدم نیاز به اتوماسیون های قدیمی
۲۱	نمونه نامه های روش اشتباه الکترونیک از سوی مقامات
۲۴	پنج: دیتا یا پرینت ممهور به مهر
۲۵	شش: مواد قانونی پذیرش سندیت اسناد الکترونیک
۲۵	هفت: سندیت اسناد الکترونیک در قانون برنامه پنجم
۲۵	هشت: سندیت هر نوع قرارداد، در قانون برنامه ششم
۲۶	نه: کنوانسیون ۲۰۰۵ سازمان ملل در سندیت اسناد الکترونیک تجاری
۲۸	ده: سندیت اسناد شبکه های اجتماعی علیه متهمین
۲۸	یازده: استفاده از اسناد و شواهد دیجیتال در دیگر کشورها
۲۹	۳: سند رسمی بودن اسناد الکترونیکی
۳۰	یک: خصوصیت مهم سند رسمی، ممنوعیت انکار و تردید
۳۱	دو: رسمیت بخشیدن به پلت فرم ها و دیتابیس ها
۳۲	سه: ارجحیت اسناد الکترونیک بر بقیه ادله اثبات
۳۲	چهار: علم قاضی از روش دیجیتال
۳۳	پنج: ادله الکترونیک عامل علم قاضی
۳۳	شش: سندیت مستحکم اسناد الکترونیک، و ارجحیت آن بر اقرار و شهود
۳۴	۴: مشکل مضاعف اسناد ملکی تک برگی الکترونیک
۳۵	یک: اسناد الکترونیک کاغذی
۳۵	دو: سند تک برگی شبه الکترونیک، عامل مشکلات حقوقی
۳۶	سه: روش سخت دریافت سند تک برگی و تغییر سند قدیمی ملک
۳۷	چهار: پروسه تبدیل سند قدیمی به تک برگ

۳۹	پنج: طرح ارتقای سند رسمی
۴۰	شش: تخلفات سردفتران اسناد رسمی
۴۱	هفت: مجازات های قانونی سردفتران متخلف
۴۱	هشت: اعتبار سند عادی، در روش جاری
۴۲	نه: پیشگیری از تخلفات با سند رسمی آنلاین بدون کاغذ و مراجعه
۴۴	ده: نزاع بر سند رسمی خودرو نزد مأمورین دولت
۴۸	فصل ۲ - احراز هویت و دادرسی فضای مجازی
۴۹	یک: اشتراک گذاری احراز هویت
۴۹	دو: نقش دولت ها در تجمیع و تسهیل احراز هویت
۵۰	سه: روش های سخت احراز هویت
۵۲	چهار: احراز هویت وسواسی، عامل شکست ایمیل ملی
۵۷	پنج: عدم وجود ناشناس در فضای مجازی
۵۹	شش: سطوح مختلف احراز هویت
۶۱	هفت: سندیت و عدم سندیت اثر انگشت بیولوژیک و الکترونیک
۶۲	هشت: اثر انگشت در اسناد کاغذی اداری
۶۲	نه: اثر انگشت دوران بی سواد
۶۳	ده: احراز هویت با اسناد بیومتریک، فقط در موارد بسیار مهم
۶۴	یازده: تقلب در اثر انگشت واریز وجوه
۶۶	فصل ۳: امضای الکترونیکی
۶۸	یک: ساده گیری قانون و سخت گیری مجریان امضای الکترونیکی
۶۸	دو: شکست توکن امضای الکترونیکی
۷۰	سه: توکن سخت افزاری، یا پیام موبایل؟
۷۳	چهار: کرونا؛ پيشران امضای دیجیتال واقعی (موبایل)
۷۴	پنج: راه اشتباه دولت آمریکا در ارسال چک کاغذی در دوران کرونا
۷۸	فصل ۴: نمونه موفق: بانکداری الکترونیک
۷۸	یک: کاهش هزینه ها
۷۹	دو: پیشگیری از جرائم، ثمره بانکداری الکترونیک
۸۴	سه: به سوی بانک داری بدون شعبه

نتیجه: ۸۷

منابع: ۸۸

پیوست ها: ۹۰

قوانین موقتی اصول محاکمات حقوقی (مصوب کمیسیون قوانین عدلیه، مورخ ۱۹ ذی القعدة ۱۳۲۹ قمری، برابر با ۱۲۹۰/۰۸/۱۸)	۹۰
قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷	۹۴
قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷	۹۶

چکیده:

سند، یکی از «ادله اثبات دعوی» است که شیوه ایجاد آن بسیار مهم است و مسئله اساسی همه اشخاص حقیقی و حقوقی برای کلیه قراردادها، نامه‌ها، پیام‌ها، ابلاغ‌ها و انواع و اقسام اقدامات مختلف است تا برای هر شخص، قابل دسترسی و اثبات باشد

در گذشته‌های دور، اسناد کاغذی از اهمیت بسیاری برخوردار بود و نوشته‌ها، به عنوان سند، مورد بهره‌وری در دست مردم، و استناد در دادگاه‌ها بود.

با ظهور اینترنت، و فراگیری ارسال و تبادل انواع و اقسام پیام دیجیتال، مسئله اسناد، وجهه دیگری پیدا کرد، و این سوال مطرح شد: آیا این داده‌ها، دارای ارزش سندیت است یا باید حتماً «نسخه کاغذی» داشته باشد؟

به رغم این همه «امکانات حقوقی» و «صراحت قانونی»، تعصب و یا گرفتار شدن در «روش‌های گذشته» موجب کندی روند تغییر گردید و در حالی که در «قانون جمهوری اسلامی ایران»، از همان سال‌های اولیه ورود اینترنت، مسئله «سندیت اسناد الکترونیک»، به بهترین شکل حل شده، اما همچنان، در ادارات دولتی خصوصاً حسابداری و حسابرسی‌ها، دستگاه قضائی و بقیه دستگاه‌های اجرائی، با شدت و ضعف، مقاومت می‌شود.

در این نوشتار، سندیت اسناد الکترونیک، به شیوه حقوقی، تبیین گردیده است

کلیدواژه‌ها: فضای مجازی، اسناد الکترونیک، سندیت رسمی اسناد الکترونیک، امضای الکترونیک، احراز هویت فضای مجازی، هویت دیجیتال، هویت آنلاین، معاملات آنلاین، قوانین آنلاین، مدارک آنلاین، نفی مدارک فیزیکی، نفی مراجعه، نفی کاغذ، ادارات بدون شعبه، بانکداری بدون شعبه

Abstract:

A document is one of the "proofs of a claim" that the method of its creation is very important and is the basic issue of all natural and legal persons for all contracts, letters, messages, notifications and different types of actions so that it can be done by any person.

Access and proof

In the distant past, paper documents were very important, and writings, as a document, were exploited by the people, and cited in the courts.

With the advent of the Internet, and the pervasiveness of sending and exchanging all kinds of digital messages, the issue of documents took on a new face, and the question arose: Is this data worth documenting or must it have a "paper version?"

In spite of all these "legal possibilities" and "explicit legal", prejudice or being caught in the "methods of the past" slowed down the process of change, while in the "Law of the Islamic Republic of Iran", from the earliest years of the Internet, The issue of "electronic document certification" is best resolved, but it is still strongly and weakly resisted in government departments, especially in accounting and auditing, the judiciary, and other executive bodies.

In this article, the documentation of electronic documents is explained in a legal way

Keywords: cyberspace, electronic Deeds, electronic documents, official Deeds of electronic documents, electronic signature, cyberspace authentication, digital identity, online identity, online transactions, online rules, online documents, denial of physical documents, denial of referral, denial of paper, offices without Branch, banking without branches

چرا در این نوشتار مطالب گاهی تکراری است ؟

زیرا بر این باور هستیم که ارجاع دادن به موارد مختلف، مربوط به زمانی بوده که کتابها کاغذی چاپ می شده؛ و در آن زمان، اگر قرار بود مطلبی تکرار میشد حجم صفحات بی دلیل زیاد میشد و مقرون به صرفه نبود.

اما امروزه که امور چاپ و نشر، عمدتاً الکترونیکی شده و صفحات آن می تواند نامحدود باشد، بهترین کار آن است که ارجاع داده نشود و آن مطلب مجدداً تکرار گردد تا خواننده برای به دست آوردن آن مجبور به رفت و آمد در کتابخانه ها و صرف وقت گرانبها نشود.

چرا متن قوانین آورده شده است ؟

همین مسئله در مورد مواد قانونی نیز رعایت شده و معمولاً اصل ماده و یا تبصره ها ذکر شده است زیرا نوشتن این که در فلان ماده از قانون چنین مطلبی ذکر شده است زحمتی را برای خوانندگان محترم ایجاد می کند که مجبور می شوند به آن کتاب مراجعه کنند و فرصت طلائی آنان را از بین می برد و یا از خیر مراجعه به آن می گذرند.

چه بسا در برداشت از قوانین، ما اشتباه کرده باشیم، وقتی متن کامل آن ماده را گذاشتیم، عزیزان پژوهشگر می توانند با دیدن اصل قانون، اگر اشتباهی بود تذکر دهند یا حداقل، خودشان از این اشتباه بپرهیزند.

چرا اخبار و مطالب رسانه ها کامل آورده شده است

همین مطلب در رابطه با موارد مستندی که از رسانه ها و تحقیقات و اخبار وجود دارد نیز انجام شده است گاه در یک خبر فقط یک پاراگراف آن مورد نیاز بوده، اما متن کامل آن نیز ذکر شده تا خواننده محترم کامل آن را ببیند و چه بسا برداشتی غیر از نویسنده داشته باشد و این امر احترام به شعور مخاطب است که بتواند آزادانه آنرا مورد مطالعه قرار دهد.

دقت در خصوص ترجمه ها

مطالبی که از رسانه های دیگر به دست آمده و به زبانی غیر از فارسی است، معمولاً ترجمه آن توسط مترجم هوش مصنوعی انجام گرفته و چه بسا دقیق نباشد از همین رو تلاش شده است تا متن اصلی نیز آورده شود تا چنانچه خواننده محترم به اصل مراجعه کرد و اشتباهی در ترجمه دید، خود تصمیم بگیرد.

حاکمیت قوانین اسناد الکترونیک بر کلیه قوانین اسناد کاغذی

قوانین همه در یک سطح نیستند ، برخی قوانین بر قانون های دیگر مقدمند ، برخی نسخ کننده قبلی ها هستند و بسیاری از نکات حقوقی دیگر که لازم است توجه شود. در قوانین الکترونیک ایران ، موادی وجود دارد که به صراحت ، دیگر مواد را توسعه بخشیده و یا مضیق کرده است و ما آن ها را «قانون حاکم» می نامیم^۱ به عنوان نمونه ، بند ج ماده ۶۸ «قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» (۱۴۰۰ - ۱۳۹۶) مقرر می دارد

به منظور توسعه دولت الکترونیک و عرضه خدمات الکترونیکی و نیز توسعه و استقرارخانه داری الکترونیکی و اصالت بخشیدن به اسناد الکترونیکی از جمله اسناد مالی و حذف اسناد کاغذی در هر موردی که به موجب قانون، تنظیم اوراق یا اسناد، صدور یا اعطای مجوز، اخطار و ابلاغ، مبادله وجه، استعلام و مانند آن ضروری باشد، انجام الکترونیکی آن با رعایت مفاد قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ معتبر بوده و کفایت می نماید.

این ماده به صراحت کلیه قراردادها و همه اسناد را شامل می شود و نیازی به کاغذی آن نیست. نمونه دیگر ماده ۶۵۵ قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی - مصوب ۱۳۹۳/۰۸/۱۰ که در آن تاکید شده است:

در هر مورد که به موجب قوانین آیین دادرسی و سایر قوانین و مقررات موضوعه ، اعم از حقوقی و کیفری، سند، مدرک، نوشته، برگه اجراییه، اوراق رأی، امضا، اثر انگشت، ابلاغ اوراق قضایی، نشانی و مانند آن لازم باشد **صورت الکترونیکی** یا **محتوای الکترونیکی** آن حسب مورد با رعایت سازوکارهای امنیتی مذکور در مواد این قانون و تبصره های آن **کافی و معتبر** است.

تبصره ۱- در کلیه مراحل تحقیق و رسیدگی حقوقی و کیفری و ارائه خدمات الکترونیک قضایی، نمی توان صرفاً به لحاظ شکل یا نحوه تبادل اطلاعات الکترونیکی از اعتبار بخشیدن به محتوا و آثار قانونی آن خودداری نمود.^۲

توجه قانونگذار به «اشکالات شکلی» که دستگاههای اجرائی و قضات می گیرند در این قانون ، حائز اهمیت است که با دقت ، تاکید کرده اعتبار برای سند ، قطعی است حتی اگر به لحاظ شکلی ، دقت نشده باشد.

---

^۱ اصطلاح «قانون حاکم» در این نوشتار، به معنی «قانون حاکم بر قراردادها»، (ماده ۹۶۸ قانون مدنی ایران مقرر می دارد: «تعهدات ناشی از عقود تابع محل عقد است مگر اینکه متعاقدين اتباع خارجه بوده و آن را صریحا یا ضمنا تابع قانون دیگری قرار داده باشند») ، نیست.

بلکه بیشتر شبیه «اصل حاکم» ، می باشد و آن، اصلی از اصول عملی است که در تعارض با اصل دیگر بر آن حکومت دارد؛ یعنی ناظر به موضوع یا متعلق یا حکم آن بوده و آن را توسعه داده یا تضییق می کند؛ برای مثال، در جایی که استصحاب با اصول عملی دیگر مانند براءت و اصالت طهارت تعارض پیدا می کند، بر آن ها حاکم می باشد، زیرا اصل استصحاب دامنه یقین را گسترش می دهد و یقین تبعیدی را نیز در مصادیق یقین داخل می نماید و با بودن یقین تبعیدی، دیگر اصل براءت جاری نمی گردد.

در هر صورت ، «قانون حاکم» در این نوشتار به معنای ماده یا تبصره یا قانونی است که بر کلیه قوانین دیگر حاکمیت داشته و عطف به ماسبق می شود و صریحا دایره قوانین دیگر را توسعه یا تضییق می کند.

^۲ قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی - مصوب ۱۳۹۳/۰۸/۱۰

و یا آن چه در ماده ۱۵ قانون تجارت الکترونیکی ، تمام مشخصات سند رسمی ذکر شده است و دیتای الکترونیک بانکهای اطلاعاتی مطمئن (حتی آن چه توسط سامانه های عادی بخش خصوصی ایران یا خارج ایجاد شده ، و مطمئن باشد) ، سند قطعی و دارای صفات سند رسمی است :

ماده ۱۵ - «نسبت به « داده پیام» مطمئن، سوابق الکترونیکی مطمئن و امضای الکترونیکی مطمئن انکار و تردید مسموع نیست و تنها می توان ادعای جعلیت به « داده پیام» مزبور وارد و یا ثابت نمود که « داده پیام» مزبور به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است» .
ماده ۱۶ - هر « داده پیام»ی که توسط شخص ثالث مطابق با شرایط ماده (۱۱) این قانون ثبت و نگهداری می شود، مقرون به صحت است.^۳

این ماده قانونی ، عینا همان ماده ای است که در قانون مدنی ، در توصیف «سند رسمی» آمده است :
ماده ۱۲۹۲ - در مقابل اسناد رسمی یا اسنادی که اعتبار اسناد رسمی را دارد انکار و تردید مسموع نیست و طرف می تواند ادعای جعلیت به اسناد مزبور کند یا ثابت نماید که اسناد مزبور به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است .^۴

به نظر می رسد که قانونگذار ، ارزش و اعتبار «داده پیام» را در حد «سند رسمی» می داند و در این زمینه تاکید قانونگذار بر آن است که اشکالات شکلی ، و قالب ، مانع پذیرش سند نیست:

ماده ۱۲ - اسناد و ادله اثبات دعوی ممکن است به صورت داده پیام بوده و در هیچ محکمه یا اداره دولتی نمی توان براساس قواعد ادله موجود، ارزش اثباتی « داده پیام» را صرفاً به دلیل شکل و قالب آن رد کرد.^۵

حائز اهمیت است که قانونگذار در این قانون با دقت ، و با توجه به «اشکالات شکلی» که دستگاههای اجرائی و قضات می گیرند ، تاکید داشته و تصریح کرده است که اعتبار برای سند الکترونیک مطمئن ، سند قطعی است حتی اگر به «لحاظ شکلی» ، دقت نشده باشد.

حتی در خصوص چک ، قانون اصلاح قانون صدور چک مصوب دوشنبه، ۵ آذر ۱۳۹۷ ، به صراحت مقرر می دارد:

ماده ۱۵ متن زیر به عنوان یک تبصره به ماده (۱) قانون صدور چک مصوب ۱۶/۴/۱۳۵۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن الحاق می گردد:

تبصره قوانین و مقررات مرتبط با چک حسب مورد، راجع به چکهایی که به شکل الکترونیکی (داده پیام) صادر می شوند نیز لازم رعایه است. بانک مرکزی مکلف است ظرف مدت یک سال پس از لازم الاجراء شدن این قانون، اقدامات لازم در خصوص چکهایی الکترونیکی (داده پیام) را انجام داده و دستورالعمل های لازم را صادر نماید.^۶

^۳ قانون تجارت الکترونیکی ، مصوب : ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ <http://rc.majlis.ir/fa/law/show/93997>

^۴ قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷ ، <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/97937>

^۵ قانون تجارت الکترونیکی ، مصوب : ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ <http://rc.majlis.ir/fa/law/show/93997>

^۶ قانون اصلاح قانون صدور چک مصوب دوشنبه، ۵ آذر ۱۳۹۷

این قوانین، بر تمامی قوانین دیگر، ارجح بوده و لازم است طبق آن عمل شود و بر همین اساس، برای هر نوع تحول در اسناد مالی، اجتماعی، قراردادی و دیگر موضوعات، نیازی به نوشتن قوانین خاص هر موضوع نیست و صراحت این قوانین، کافی است که «تحول دیجیتال» در شئون جامعه و ادارات و دستگاههای اجرایی و کلیه امور انجام شود.

اما سازمانها، ضمن حفظ وضع موجود، فقط به صورت شکلی، اقدامات الکترونیک انجام می دهند و هزینه ها همچنان باقی است.

۰۵ تیر ۱۴۰۱، همزمان با گرامیداشت هفته قوه قضائیه سامانه «سندمن» کاری از واحد فن آوری اطلاعات کانون سردفتران و دفترباران رونمایی شد. که اشتباه در برداشت از مفاهیم الکترونیک بود. متن کامل خبر را ملاحظه فرمائید و خواهید دید که با تفکر قدیمی بر اساس وجود دفاتر اسناد رسمی، نوشته شده است و تحولی در شیوه کار وجود ندارد، اما نویسندگان و طراحان تصور می کنند اگر کاری کامپیوتری شد، «تحول» است، تحول در آن است که «مراجعه» و «هزینه های گزاف» حذف شود.

سامانه «سند من» رونمایی شد

به گزارش پایگاه اطلاع رسانی کانون سردفتران و دفترباران، سامانه «سندمن» کاری از واحد فن آوری اطلاعات کانون سردفتران و دفترباران با حضور حسن بابایی رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و علی خندانی رئیس کانون سردفتران و دفترباران رسماً رونمایی شد.

بر اساس این گزارش، کانون سردفتران و دفترباران، به منظور بهره گیری از ظرفیت های خود و با هدف خلق ارزش های جدید برای دفاتر اسناد رسمی، در دو سال گذشته زیرساختهای فنی لازم برای گسترش خدمات الکترونیک در حوزه دفاتر اسناد رسمی را فراهم کرده که یکی از طرحها در حوزه سند رسمی ایجاد بستر لازم برای ارائه تمام خدمات غیرحضور و برخط از سوی دفاتر اسناد رسمی است.

این سامانه با هدف تسهیل و تسریع در ارائه خدمات ثبت رسمی به مردم و کاهش مراجعه حضوری و در مواردی حذف این مراجعه حضوری مردم برای دریافت خدمات طراحی شده که در سال جاری با نام «سند من» تولید شد که کاربران آن از یک سو مردم و از سوی دیگر دفاتر اسناد رسمی و کانون های سردفتران و دفترباران هستند. با بهره برداری از این سامانه، مردم می توانند با مقررات فعلی تمام مقدمات تنظیم اسناد رسمی، تبادل اسناد و اطلاعات، تعیین زمان امضای اسناد، ملاحظه پیش نویس اسناد، تایید نهایی متن پیشنهادی و ... را الکترونیکاً به انجام رسانده و صرفاً در یک مرحله و در زمان امضای سند، به دفترخانه مراجعه کنند.

متقاضی از طریق سامانه سند من، بدون مراجعه حضوری، درخواست تنظیم سند رسمی خود را ثبت کرده و در هر لحظه امکان پیگیری و اطلاع از آخرین وضعیت تنظیم سند برای وی وجود دارد. تمامی مدارک و اطلاعات مورد نیاز برای تنظیم سند از طریق این سامانه و به صورت الکترونیک ارائه می شود. با استفاده از این سامانه، پیش نویس سند برای متقاضی ارسال و تایید وی اخذ می شود.

*** * * امکانات سامانه «سند من»**

۱) امکان درخواست تنظیم سند رسمی و ارسال مدارک مورد نیاز

۲) مکان یابی و امکان جستجوی دفاتر بر روی نقشه

- ۳) یافتن نزدیک ترین دفترخانه
- ۴) امکان نمایش دفاتر با وضعیت ترافیک کاری
- ۵) سقف حق التحریر آزاد
- ۶) درخواست و انجام فتوکپی برابر اصل
- ۷) امکان تعیین وقت تنظیم اسناد یا مشاوره رایگان
- ۸) امکان ثبت شکایت الکترونیکی از دفاتر اسناد رسمی
- ۹) امکان پیگیری و اطلاع از آخرین وضعیت تنظیم سند

دستاوردهای سامانه «سند من»

از دستاوردهای مهم سامانه سند من می توان به "صرفه جویی در زمان برای تنظیم سند رسمی"، "کاهش سفرهای درون شهری و انجام مسوولیت اجتماعی در قبال کاهش آلودگی و ترافیک، صرفه جویی در مصرف سوخت به ویژه در کلان شهرها"، امکان ارائه خدمات مستمر و پایدار در شرایط خاص کشور مانند دوره کرونا، "حذف کپی مدارک به صورت فیزیکی و صرفه جویی قابل توجه در استفاده از کاغذ" ایجاد آرامش روانی بیشتر و حذف دغدغه های مکرر مراجعه به دفاتر اسناد رسمی تا قبل از امضای اسناد و از همه مهمتر "ارتقای کرامت انسانی متقاضیان خدمات دفاتر اسناد رسمی اشاره نمود.

سامانه سند من بستر لازم برای خلق فرصت های جدید کسب و کار برای دفاتر اسناد رسمی و تقویت سند رسمی را فراهم کرده است و با امکانات این سامانه و در صورت فراهم شدن شرایط قانونی مربوطه، امکان تنظیم اسناد بدون حضور مراجعان در دفترخانه با حفظ ساختارهای اداری فعلی دفاتر اسناد رسمی و از طریق احراز هویت الکترونیک و امضای الکترونیک فراهم شده است.

بر اساس این گزارش ساماندهی معاملات اسناد عادی، تنظیم اسناد رسمی ایرانیان خارج از کشور، مشاوره الکترونیکی، دفاتر اسناد رسمی مجازی، ارائه خدمات برون سپاری شده به دفاتر اسناد رسمی بخشی از هدف گذاری فناوری اطلاعات کانون سردفتران و دفتریاران است که همه این نیازها بزودی قابل دریافت و بهره برداری بر روی سامانه سند من خواهد بود.^۷

^۷ کانون سردفتران و دفتریاران

در توجیه منافع این اقدامات، نایب رییس توضیحاتی داده که قانع کننده نیست، وقتی اصل یک کار اشتباه و بر اساس دیدگاه های قدیمی است، استمرار وجودی «دفاتر اسناد رسمی»، اشتباه بوده و لازم است دگرذیسی کامل صورت گیرد.

یادداشت | سامانه «سند من» چیست؟

نایب رئیس هیات مدیره و سرپرست دفتر فناوری اطلاعات کانون سردفتران و دفتریاران در یادداشتی کوتاه جزئیات سامانه سند من را تشریح کرد.

۰۵ تیر ۱۴۰۱ کد خبر ۵۰۲۲

یادداشت | سامانه «سند من» چیست؟

پایگاه اطلاع رسانی کانون سردفتران و دفتریاران | علیرضا سلیمی نائینی | نایب رئیس هیات مدیره و سرپرست دفتر فناوری اطلاعات کانون سردفتران و دفتریاران | کانون سردفتران و دفتریاران، به منظور بهره گیری از ظرفیت های خود در حوزه فناوری اطلاعات و با هدف خلق ارزش های جدید برای دفاتر اسناد رسمی، در دو سال گذشته زیرساخت های فنی لازم برای گسترش خدمات الکترونیک در حوزه دفاتر اسناد رسمی را فراهم نموده است.

یکی از طرح هایی که کانون به منظور گسترش خدمات الکترونیک در حوزه سند رسمی به انجام رسانده، ایجاد بستر لازم برای ارائه کلیه خدمات غیرحضور و برخط از سوی دفاتر اسناد رسمی بوده است.

این سامانه با هدف تسهیل و تسریع در ارائه خدمات ثبت رسمی به مردم و کاهش مراجعه حضوری و در مواردی حذف این مراجعه حضوری مردم برای دریافت خدمات طراحی شده است.

به منظور ارائه این خدمات، ظرف یک سال گذشته سامانه ای با نام «سند من» طراحی و تولید شد که کاربران آن از یک سو مردم و از سوی دیگر دفاتر اسناد رسمی و در طرفی دیگر نیز کانون های سردفتران و دفتریاران هستند.

با بهره برداری از این سامانه، مردم می توانند با مقررات فعلی کلیه مقدمات تنظیم اسناد رسمی، تبادل اسناد و اطلاعات، تعیین زمان امضای اسناد، ملاحظه پیش نویس اسناد، تایید نهایی متن پیشنهادی و ... را به صورت الکترونیکی به انجام رسانده و صرفاً در یک مرحله و در زمان امضای سند، به دفترخانه مراجعه نمایند.

متقاضی از طریق سامانه سند من، بدون مراجعه حضوری، درخواست تنظیم سند رسمی خود را ثبت می نماید و در هر لحظه امکان پیگیری و اطلاع از آخرین وضعیت تنظیم سند برای وی وجود دارد. تمامی مدارک و اطلاعات مورد نیاز برای تنظیم سند از طریق این سامانه و به صورت الکترونیک ارایه می شود. با استفاده از این سامانه، پیش نویس سند برای متقاضی ارسال و تایید وی اخذ می گردد.

مکان بایی و امکان جستجوی دفاتر بر روی نقشه و یافتن نزدیک ترین دفترخانه، امکان نمایش دفاتر با وضعیت ترافیک کاری، سقف حق التحریر آزاد، درخواست و انجام فتوکپی برابر اصل و ... از جمله امکانات دیگر این سامانه است که به مرور قابل استفاده برای عموم مردم خواهد بود. همچنین مردم می توانند پیش از مراجعه به دفترخانه، وقت تنظیم اسناد یا مشاوره رزرو نمایند.

از دستاوردهای مهم سامانه سند من می توان به «صرفه جویی در زمان برای تنظیم سند رسمی»، «کاهش سفرهای درون شهری و انجام مسوولیت اجتماعی در قبال کاهش آلودگی و ترافیک، صرفه جویی در مصرف سوخت به ویژه در کلان شهرها»، امکان ارایه خدمات مستمر و پایدار در شرایط خاص کشور مانند دوره کرونا، «حذف کپی مدارک به صورت فیزیکی و صرفه جویی قابل توجه در استفاده از کاغذ» ایجاد آرامش روانی بیشتر و حذف

دغدغه های مکرر مراجعه به دفاتر اسناد رسمی تا قبل از امضای اسناد و از همه مهمتر " ارتقای کرامت انسانی متقاضیان خدمات دفاتر اسناد رسمی اشاره نمود.

همچنین امکان ثبت شکایت الکترونیکی از دفاتر اسناد رسمی بدون نیاز مراجعه حضوری به بازرسی کانونهای سردفتران و دفترباران سراسر کشور فراهم می شود.

سامانه سند من بستر لازم برای خلق فرصت های جدید کسب و کار برای دفاتر اسناد رسمی و تقویت سند رسمی را فراهم خواهد کرد.

با امکانات این سامانه و در صورت فراهم شدن شرایط قانونی مربوط، امکان تنظیم اسناد بدون حضور مراجعان در دفترخانه با حفظ ساختارهای اداری فعلی دفاتر اسناد رسمی و از طریق احراز هویت الکترونیک و امضای الکترونیک فراهم شده است.

ساماندهی معاملات اسناد عادی، تنظیم اسناد رسمی ایرانیان خارج از کشور، مشاوره الکترونیکی، دفاتر اسناد رسمی مجازی، ارائه خدمات برون سپاری شده به دفاتر اسناد رسمی بخشی از هدف گذاری فناوری اطلاعات کانون سردفتران و دفترباران است که همه این نیازها به زودی قابل دریافت و بهره برداری بر روی سامانه سند من خواهد بود.

سامانه سند من با مدیریت و راهبری کانون سردفتران و دفترباران و با حمایت سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و با بکارگیری توان فنی و تخصصی شرکت های دانش بنیان و مجرب طراحی و تولید شده است. اجرای آزمایشی این سامانه از اواخر تیرماه در یکی از استان های نزدیک تهران و یا بخشی از استان تهران خواهد بود و با اضافه شدن تدریجی سایر استانها، پس از گذراندن دوره آزمایشی حداکثر از اواخر شهریور ماه، به صورت رسمی در سراسر کشور قابل بهره برداری خواهد بود.

به اشتراک بگذارید...^۸

کلیه این مواردی که به عنوان خدمت به مردم مطرح شده است ، با توجه به عدم لزوم مراجعه به دفاتر اسناد رسمی ، «خدمت واقعی» نیست ، بلکه در «دگردیسی دیجیتال» ، کل اقدامات سند رسمی ، بدون نیاز به مراجعه به دفاتر انجام می گیرد. و همه آن ها از راه دور خواهد بود.

و این نکته مهمی است ، که باید توجه کرد.

---

^۸ منبع : سایت کانون سردفتران و دفترباران

فصل ۱: سندیت رسمی اسناد الکترونیک

ادله الکترونیکی که شامل داده های موجود در محیط شبکه های کامپیوتری و سایبری می باشند از مباحث مدرن حقوقی می باشند. همین ادله، در موضوع اثبات دعاوی و جرایم، نقش عمده ای می توانند داشته باشند حتی می توان گفت که در بسیاری از موارد، می توانند بدون اینکه در دادگاه مطرح گردند از اسناد الکترونیکی اطمینان بخش مهمی در معادلات تجاری، منجمله موضوعات تجارت الکترونیک قرار گرفته و یا از آیتم های مهم، جهت پیشگیری از جرایم احتمالی باشند. این ادله زمانی کارکرد اصلی خود را دارا خواهند بود که علاوه بر دکترین های حقوقی، در قوانین جاری کشورها نیز جایگاه اصلی خود را داشته باشند.^۹

۱ - سند و ابعاد آن

یک: معنای سند

سند از جمله مهمترین ادله اثبات دعوی در امور مدنی محسوب می شود. ماده ۱۲۸۴ قانون مدنی در تعریف سند بیان می دارد: «سند عبارت است از هر نوشته ای که در مقام دعوی یا دفاع قابل استناد باشد.»^{۱۰} بنابراین طبق این تعریف، دو عنصر «نوشته بودن» و «قابل استناد بودن در مقام دعوی و دفاع» از ارکان متشکله سند محسوب می شود.

دو: واژه سند و مترادف های آن و برخی اسناد رسمی

سند^{۱۱} و انواع آن؛ سند حقوقی^{۱۲}، قرارداد^{۱۳}، توافق نامه حقوقی^{۱۴}، سند مالکیت^{۱۵}، پیمان نامه^{۱۶}، سند رسمی^{۱۷}، مقررات^{۱۸}، گذرنامه^{۱۹}، برگه های کشتی^{۲۰}، مانیفست - لیست محتویات قرار داده شده در یک کشتی یا هواپیما^{۲۱}، نامه های اداری^{۲۲} و بسیاری از واژه های دیگر که در زمینه اسناد، در زبان انگلیسی و فارسی بکاربرده می شود.

^۹ والائی حمید ۱۳۹۸ ص ۱

^{۱۰} قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷، <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/97937>

^{۱۱} Deed <https://www.lexico.com/synonyms/deed>

^{۱۲} legal document

^{۱۳} contract

^{۱۴} legal agreement

^{۱۵} title deed

^{۱۶} deed of covenant

^{۱۷} official document

^{۱۸} articles of incorporation

^{۱۹} passport

^{۲۰} ship's papers

^{۲۱} manifest

^{۲۲} letters of administration

از اولین روزهای قانون گذاری در ایران ، «ادله اثبات دعوی» مطرح بوده و «سند» به عنوان نوشته ای که در دادگاه ها برای طرفین استفاده می شود، مورد توجه قرار گرفته است .

در ماده ۲۶۹ قوانین موقتی اصول محاکمات حقوقی (مصوب کمیسیون قوانین عدلیه ، مورخ ۱۹ ذی القعدة ۱۳۲۹ قمری ، برابر با ۱۸/۰۸/۱۲۹۰) آمده است :

ماده ۲۶۹ - اسناد کتبی عبارت است از کلیه نوشتجات طرفین اعم از این که رسمی باشد یا عادی.

در ماده ۲۸۱ تصریح کرده است که هر نوع سندی باید مورد دقت و توجه قاضی باشد:

ماده ۲۸۱ - محکمه نمی تواند هیچ سندی را بدون مذاقه در مفاد آن و بدون دلیل رد کند.

و در خصوص اعتبار اسناد کتبی آن را به دو دسته تقسیم کرده است و مشخصات سند رسمی را در ماده ۲۸۲ چنین بیان کرده است :

ماده ۲۸۲ - اسنادی که راجع به معاملات و تعهدات و تقبلات می باشد بر دو نوع است:

اسناد رسمی و عادی. اسناد رسمی از قرار تفصیل ذیل است:

۱ - اسنادی که در اداره ثبت اسناد به طوری که قانون معین کرده ثبت یا تصدیق شده باشد.

۲ - تسجیلات و تصدیقات محاضر شرعیه که مراجع عدلیه اند در امور راجعه به آنها.

۳ - تصدیقات محاکم عدلیه در صورتی که خارج از صلاحیت آنها نباشد و همچنین تصدیقات ادارات دولتی در اموری که راجع به آنها است در صورتی که تصدیق خارج از صلاحیت آنها نباشد.

ماده ۲۸۳ - اسناد عادی سندی است که غیر از اسناد رسمی باشد.

در این ماده ، نامی از «دفاتر اسناد رسمی» برده نشده است ، محل صدور اسناد رسمی ، چهار مورد بوده که عبارتند از ۱ - اداره ثبت اسناد ۲ - محضر شرعی ۳ - محاکم دادگستری ۴ - ادارات دولتی در محدوده صلاحیت.

توجه به دو نکته ضروری است

۱ - هر چند در اصطلاحات مردم ، محضر ، به همان دفاتر اسناد رسمی گفته می شود . اما در زبان حقوقی ، این دو ، با یکدیگر کاملاً متفاوت هستند.

۲ - در این قانون ، ادارات دولتی می توانستند سند رسمی صادر نمایند اما در قانون مدنی ، مامورین دولتی ذکر شدند و بین این دو تفاوت است . مامور دولت می تواند کارمند نباشد.

قانون مدنی در سال ۱۳۰۷ تصویب شد و در آن در خصوص سند رسمی چنین مقرر داشت :

ماده ۱۲۸۶ - سند بردو نوع است - رسمی و عادی^{۲۳}

^{۲۳} قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷ ، <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/97937>

ماده ۱۲۸۷ - اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک و یا دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مأمورین رسمی در حدود صلاحیت آنها و برطبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند رسمی است .
ماده ۱۲۸۸ - مفاد سند در صورتی معتبر است که مخالف قوانین نباشد .
ماده ۱۲۸۹ - غیر از اسناد مذکور در ماده ۱۲۸۷ سایر اسناد عادی است .

همانگونه که ملاحظه می شود در قانون سال ۱۳۰۷ ، اسناد در سه صورت رسمی است : ۱ در اداره ثبت اسناد و املاک تحریر شود ۲ - و یا دفاتر اسناد رسمی ۳ - یا در نزد سایر مأمورین رسمی در حدود صلاحیت آنها و برطبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند.

تفاوت این قانون با «قوانین موقتی اصول محاکمات حقوقی»، ۱ - در حذف «محضر شرعی» است که از این پس ، اسناد صادره از این محاضر ، سند رسمی محسوب نمی شود و ۲ - از سوی دیگر، مسئله ادارات دولتی به مأمورین دولتی تعمیم یافته است .

مأمور دولت می تواند کارمند نباشد اما برای امری خاص در مأموریت دولت باشد مانند مأمورین سرشماری یا انتخابات یا مأمورین دیگری که به طور موقت از سوی دستگاههای دولتی یا بخش عمومی ، اقدامی را انجام می دهند ، اسنادی که توسط این اشخاص صادر می شود ، سند رسمی است.

چهار : قانون گذاری در اسناد و تجارت الکترونیک

تجارت الکترونیکی با سرعتی شگفت انگیز در حال گسترش بوده و می توان گفت که امروزه استفاده از وسایل الکترونیکی در جریان مذاکرات پیش از قرارداد ، انعقاد قرارداد و حتی اجرای آن (مانند موردی که شخصی از طریق اینترنت نرم افزاری را از دیگری می خرد) در بسیاری از کشور ها به امری طبیعی و بدیهی تبدیل شده است. صرفه جویی در وقت و کاهش هزینه ها (مثلا به دلیل حذف واسطه ها) که از فواید تجارت الکترونیکی به شمار می آیند محبوبیت روز افزون ابزار و شبکه های الکترونیکی مانند اینترنت را در میان تجار و مصرف کنندگان در پی داشته اند : تولید کننده قادر است با استفاده از پایگاه (سایت) اینترنتی خود به تبلیغ کالاهایش پرداخته و تجار دیگر یا مصرف کنندگان را از خصوصیت آنها آگاه سازد . ارایه دهندگان خدمات نیز از چنین امکانی برخوردار هستند . بنابر این به طور طبیعی تجارت الکترونیکی جایگزین تجارت سنتی شده و به جرات می توان گفت که در آینده ای نزدیک ، تنها اثری ناچیز از شیوه های مرسوم تجارت بر جای خواهد ماند.

واقعیت فوق الذکر ، قانونگذاران کشور های مختلف را بر آن داشته است که در جهت تنظیم و قانونمند کردن روابط کاربران اینترنت و دیگر ابزار «جامعه اطلاعاتی»^{۲۴} به تکاپو افتاده و قوانین و مقررات متنوعی را در این زمینه وضع نمایند. در نتیجه ، «تعاملات [تراکنش های] الکترونیکی»^{۲۵} داخلی اشخاص

²⁴ Information society

²⁵ Electronic transactions

از نظر وجود قانون با مشکلی مواجه نیست؛ کما اینکه در جمهوری اسلامی ایران نیز قانون تجارت الکترونیکی در سال ۱۳۸۲ به تصویب رسیده است.

بنج: عدم عنوان صحیح «قانون تجارت الکترونیکی» و تبدیل به «قانون سندیت اسناد الکترونیکی»

عنوان قانون تجارت الکترونیکی، به صورتی صحیح و مناسب برای قانون مذکور انتخاب نشده است: از آنجا که تجارت، تاجر و معاملات تجاری در نظام حقوقی کشور ما مفاهیم ویژه ای دارند، این پرسش به میان می آید که آیا قانون شامل غیر تاجر هم می شود؟ به نظر ما با توجه به مواد مختلف این قانون و بخصوص ماده یک که اشعار می دارد «این قانون مجموعه اصول و قواعدی است که برای مبادله آسان و ایمن اطلاعات در واسط های الکترونیکی و با استفاده از سیستم های ارتباطی جدید به کار می رود»، پاسخ پرسش مورد نظر مثبت است. بنابراین بهتر است عنوان قانون به «قانون تعاملات (تراکنش های) الکترونیکی» تغییر یابد تا اولاً: شبهه مذکور برطرف گردد؛ و ثانیاً: تمامی روابط کاربران اعم از قراردادی و غیر آن مشمول قانون مذکور شود.^{۲۶}

شش: تعریف واژه های سند الکترونیک در قانون ایران

در ماده ۲ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ واژه های مرتبط با سند الکترونیک بدین شرح آمده است: (توجه به این نکته ضروری است که در متن قانون، واژه های انگلیسی مترادف آورده شده است تا از تفسیرهای اشتباه پیشگیری شود و ما نیز عیناً همان متن قانون با واژه های انگلیسی را آوردیم)

فصل دوم - تعاریف،

- ماده ۲ - الف - « داده پیام» (Data Message): هر نمادی از واقعه، اطلاعات یا مفهوم است که با وسایل الکترونیکی، نوری و یا فناوری های جدید اطلاعات تولید، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش می شود.
- ب - « اصل ساز» (Originator): منشأ اصلی « داده پیام» است که « داده پیام» به وسیله او یا از طرف او تولید یا ارسال می شود اما شامل شخصی که در خصوص « داده پیام» به عنوان واسطه عمل می کند نخواهد شد.
- ج - « مخاطب» (Addressee): شخصی است که اصل ساز قصد دارد وی « داده پیام» را دریافت کند، اما شامل شخصی که در ارتباط با « داده پیام» به عنوان واسطه عمل می کند نخواهد شد.
- د - « ارجاع در داده پیام» (Incorporation By Reference): یعنی به منابعی خارج از « داده پیام» عطف شود که در صورت مطابقت با ماده (۱۸) این قانون جزئی از « داده پیام» محسوب می شود.
- ه - « تمامیت داده پیام» (Integrity): عبارت است از موجودیت کامل و بدون تغییر « داده پیام». اعمال ناشی از تصدی سیستم از قبیل ارسال، ذخیره یا نمایش اطلاعات که به طور معمول انجام می شود خدشه ای به تمامیت « داده پیام» وارد نمی کند.
- و - « سیستم رایانه ای» (Computer System): هر نوع دستگاه یا مجموعه ای از دستگاههای متصل سخت افزاری - نرم افزاری است که از طریق اجرای برنامه های پردازش خودکار « داده پیام» عمل می کند.

^{۲۶} بختیاروند مصطفی ۱۳۸۶ ص ۲۶

ز - « سیستم اطلاعاتی» (Information System): سیستمی برای تولید (اصل سازی) ، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش « داده پیام» است.

ح - « سیستم اطلاعاتی مطمئن» (Secure Information System): سیستم اطلاعاتی است که : ۱ - به نحوی معقول در برابر سوء استفاده و نفوذ محفوظ باشد.

۲ - سطح معقولی از قابلیت دسترسی و تصدی صحیح را دارا باشد.

۳ - به نحوی معقول متناسب با اهمیت کاری که انجام می دهد پیکربندی و سازماندهی شده باشد.

۴ - موافق با رویه ایمن باشد.

ط - «رویه ایمن» (Secure Method): رویه ای است برای تطبیق صحت ثبت « داده پیام»، منشأ و مقصد آن با تعیین تاریخ و برای یافتن هرگونه خطا یا تغییر در مبادله، محتوا و یا ذخیره سازی «داده پیام» از یک زمان خاص. یک رویه ایمن ممکن است با استفاده از الگوریتمها یا کدها، کلمات یا ارقام شناسائی، رمزنگاری، روشهای تصدیق یا پاسخ برگشت و یا طرق ایمنی مشابه انجام شود.

ی - امضای الکترونیکی» (Electronic Signature) : عبارت از هر نوع علامت منضم شده یا به نحو منطقی متصل شده به « داده پیام» است که برای شناسائی امضاء کننده «داده پیام» مورد استفاده قرار می گیرد.

ک - « امضای الکترونیکی مطمئن» (Secure/Enhanced/Advanced Electronic Signature): هر امضای الکترونیکی است که مطابق با ماده (۱۰) این قانون باشد.

ل - « امضاء کننده» (Signatory): هر شخص یا قائم مقام وی که امضای الکترونیکی تولید می کند.

م - « شخص» (Person) : اعم است از شخص حقیقی و حقوقی و یا سیستم های رایانه ای تحت کنترل آنان.

ن - « معقول» (سنجش عقلانی)، (Reasonableness Test) : با توجه به اوضاع و احوال مبادله « داده پیام» از جمله: طبیعت مبادله، مهارت و موقعیت طرفین، حجم مبادلات طرفین در موارد مشابه، در دسترس بودن گزینه های پیشنهادی و رد آن گزینه ها از جانب هر یک از طرفین، هزینه گزینه های پیشنهادی، عرف و روشهای معمول و مورد استفاده در این نوع مبادلات، ارزیابی می شود.

س - « مصرف کننده» (Consumer): هر شخصی است که به منظوری جز تجارت یا شغل حرفه ای اقدام می کند.

ع - « تأمین کننده» (Supplier): عبارت از شخصی است که بنا به اهلیت تجاری، صنفی یا حرفه ای فعالیت می کند.

ف - « وسائل ارتباط از راه دور» (Means Of Distance Communication): عبارت از هر نوع وسیله ای است که بدون حضور فیزیکی همزمان تأمین کننده و مصرف کننده جهت فروش کالا و خدمات استفاده می شود. ص - « عقد از راه دور» (Distance Contract): ایجاب و قبول راجع به کالاها و خدمات بین تأمین کننده و مصرف کننده با استفاده از وسائل ارتباط از راه دور است.

ق - « واسط با دوام» (Durable Medium): یعنی وسائلی که به موجب آن مصرف کننده بتواند شخصاً « داده پیام» های مربوطه را بر روی آن ذخیره کند از جمله شامل فلاپی دیسک، دیسک فشرده، دیسک سخت و یا پست الکترونیکی مصرف کننده.

ر - « داده پیام های شخصی» (Private Data) : یعنی « داده پیام» های مربوط به یک شخص حقیقی (موضوع « داده» (Data Subject) مشخص و معین.^{۲۷}

۲: قوانین سندیت اسناد الکترونیک

یک: عدم رعایت قواعد شکلی، مضر به رسمیت سند نیست

در ماده ۲۸۸ قوانین موقتی اصول محاکمات حقوقی (مصوب کمیسیون قوانین عدلیه، مورخ ۱۹ ذی القعدة ۱۳۲۹ قمری، برابر با ۱۸/۰۸/۱۲۹۰) آمده است:

ماده ۲۸۸ - هر گاه رعایت قانون تمیر در اسنادی که موافق قانون مزبور بایستی تمیر شده حق تمیر را ببردازد نشده باشد عدم رعایت قانون مزبور باعث رد آن اسناد در محاکم عدلیه نمی تواند بود ولی در صورتی که حق قانونی تمیر این نوع اسناد تأدیه نشده باشد محکمه موافق قانون تمیر مجازات خاطی را معین می کند.

همین مسئله در قانون مدنی تأکید شده است

ماده ۱۲۹۴ - عدم رعایت مقررات راجعه به حق تمیر که به اسناد تعلق می گیرد سند را از رسمیت خارج نمی کند

در قانون تجارت الکترونیکی، همه این مسائل تأکید شده است:

ماده ۱۲ - اسناد و ادله اثبات دعوی ممکن است به صورت داده پیام بوده و در هیچ محکمه یا اداره دولتی نمی

توان بر اساس قواعد ادله موجود، ارزش اثباتی « داده پیام» را صرفاً به دلیل شکل و قالب آن رد کرد.^{۲۸}

دو: سندیت اسناد الکترونیکی

یکی از مسائلی که همچنان در پرونده‌ها دیده می شود، سندیت اسناد الکترونیک است، خصوصاً آن که تصور می شود، این اسناد به راحتی قابل جعل هستند، در حالی که اگر این اسناد «بر خط online» باشند جعل در آن‌ها بسیار سخت است، قانون گذار در بسیاری از موارد، سندیت این اسناد را تصریح کرده است از جمله فصل سوم قانون جرائم رایانه‌ای^{۲۹} به استناد پذیری ادله الکترونیکی پرداخته و در ماده ۴۹ مقرر داشته است: به منظور حفظ صحت و تمامیت، اعتبار و انکارناپذیری ادله الکترونیکی جمع آوری شده، لازم است مطابق آیین‌نامه مربوط از آنها نگهداری و مراقبت به عمل آید.

در قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی - مصوب ۱۳۹۳/۰۸/۱۰ تأکید شده است:

ماده ۶۵۵- در هر مورد که به موجب قوانین آیین دادرسی و سایر قوانین و مقررات موضوعه اعم از حقوقی و کیفری، سند، مدرک، نوشته، برگه اجراییه، اوراق رأی، امضا، اثر انگشت، ابلاغ اوراق قضایی، نشانی و مانند آن

^{۲۷} قانون تجارت الکترونیکی، مصوب: ۱۳۸۲/۱۰/۱۷

<http://rc.majlis.ir/fa/law/show/93997>

^{۲۸} همان

^{۲۹} توجه شود: بر اساس ماده ۵۵ قانون جرائم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸/۰۳/۰۵ که مقرر می‌دارد: « شماره مواد (۱) تا (۵۴) این قانون به عنوان مواد (۷۲۹) تا (۷۸۲) قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات) با عنوان فصل جرائم رایانه‌ای منظور و شماره ماده (۷۲۹) قانون مجازات اسلامی به شماره (۷۸۳) اصلاح گردد.» هر یک از این دو قانون، رسمیت داشته و فقط عناوین و شماره مواد آن تغییر کرده است

لازم باشد **صورت الکترونیکی** یا **محتوای الکترونیکی** آن حسب مورد با رعایت سازوکارهای امنیتی مذکور در مواد این قانون و تبصره های آن **کافی و معتبر** است.

تبصره ۱- در کلیه مراحل تحقیق و رسیدگی حقوقی و کیفری و ارائه خدمات الکترونیک قضایی، نمی توان صرفاً به لحاظ شکل یا نحوه تبادل اطلاعات الکترونیکی از اعتبار بخشیدن به محتوا و آثار قانونی آن خودداری نمود.

قوه قضاییه موظف است سامانه های امنیتی لازم را جهت تبادل امن اطلاعات و ارتباطات بین اصحاب دعوی، کارشناسان، دفاتر خدمات الکترونیک قضایی، ضابطان و مراجع قضایی و سازمان های وابسته به قوه قضاییه ایجاد نماید.^{۳۰}

همچنین در ماده ۵۰ این گونه آورده است: چنانچه داده های رایانه ای توسط طرف دعوا یا شخص ثالثی که از دعوا آگاهی نداشته، ایجاد یا پردازش یا ذخیره یا منتقل شده باشد و سامانه رایانه ای یا مخابراتی مربوط به نحوی درست عمل کند که به صحت و تمامیت، اعتبار و انکارناپذیری داده ها خدشه وارد نشده باشد، قابل استناد خواهد بود.

سه: شروط قانونی قانون تجارت الکترونیکی جهت سندیت اسناد الکترونیکی

سه شرط قانونی اعتبار سند الکترونیک در آمده است:

ماده ۱۱ - سابقه الکترونیکی مطمئن عبارت از «داده پیام»ی است که با رعایت { ۱ - } شرایط یک سیستم اطلاعاتی مطمئن ذخیره شده و { ۲ - } به هنگام لزوم در دسترس و { ۳ - } قابل درک است.^{۳۱}
فصل دوم - پذیرش، ارزش اثباتی و آثار سابقه و امضای الکترونیکی مطمئن

ماده ۱۲ - اسناد و ادله اثبات دعوی ممکن است به صورت داده پیام بوده و در هیچ محکمه یا اداره دولتی نمی توان بر اساس قواعد ادله موجود، ارزش اثباتی «داده پیام» را صرفاً به دلیل شکل و قالب آن رد کرد.^{۳۲}

ماده ۱۳ - به طور کلی، ارزش اثباتی «داده پیام»ها با توجه به عوامل مطمئنه از جمله تناسب روشهای ایمنی به کار گرفته شده با موضوع و منظور مبادله «داده پیام» تعیین می شود.
ماده ۱۴ - کلیه «داده پیام»هایی که به طریق مطمئن ایجاد و نگهداری شده اند از حیث محتویات و امضای مندرج در آن، تعهدات طرفین یا طرفی که تعهد کرده و کلیه اشخاصی که قائم مقام قانونی آنان محسوب می شوند، اجرای مفاد آن و سایر آثار در حکم اسناد معتبر و قابل استناد در مراجع قضائی و حقوقی است.^{۳۳}

چهار: قانونی بودن اسناد الکترونیک. عدم نیاز به اتوماسیون های قدیمی

پذیرش سندیت اسناد الکترونیک، قانونی و الزامی است و نیازی به کاغذ و مراجعه و مهر و امضاء و تاریخ و شماره سنتی وجود ندارد زیرا همه این موارد با دقت بالا در همان سند الکترونیک هست به عنوان نمونه

^{۳۰} قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی - مصوب ۱۳۹۳/۰۸/۱۰

https://rc.majlis.ir/fa/law/print_version/913396

^{۳۱} قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93997>

^{۳۲} همان

^{۳۳} همان

تاریخ درج شده در سند الکترونیک ، با محاسبه سال ، ماه ، روز ، ساعت ، دقیقه و میلی ثانیه است ضمن اینکه تاریخ و شماره الکترونیک ، غیر قابل جعل و تغییر است. روش کنونی در سندیت کاغذی بسیاری از دستگامهای اجرائی و از جمله قضائی اشتباه است ، نامه های اداری را با روش زیر است :

۱. پیش نویس کاغذی

۲. تایپ

۳. سپس چند بار اصلاح می شود

۴. پرینت

۵. سپس شماره و تاریخ دبیرخانه

۶. آنگاه اسکن می شود و به رایانه وارد می گردد

۷. سپس با ای اورگ^{۳۴} یا از طریق سامانه دولت ، ارسال می شود

۸. و مجددا در مقصد پرینت می گیریم و ...

این روش ، هرگز اقدام الکترونیک نیست و اتلاف منابع است، همان متن از طریق سایت ، ای اورگ ، ایمیل و امثال آن ، بلافاصله ، ارسال کرد و اصلا نیازی به پرینت ندارد .

نمونه نامه های روش اشتباه الکترونیک از سوی مقامات

اینکه هر نامه باید سه عنصر اصلی (شماره ، تاریخ و امضاء) داشته باشد ، شکی در آن نیست.

اما اشتباه بزرگ مسئولان و مدیران آن است که نمی دانند همه نامه ها و پیام های الکترونیک هر سه این را دارند.

شماره: اگر شماره نامه ها در نامه معمولی قابل تکرار ، و قابل جعل است در شماره های الکترونیک ، شماره ها یونیک ، یکتا و غی قابل تغییر و جعل است ، کلیه رکوردهای اطلاعاتی ، در کلیه دیتابیس ها ، دارای شماره های یکتا هستند.

تاریخ: اگر تاریخ در نامه های دستی ، فقط شامل روز و ماه و سال است ، تاریخ در دیتابیس ها ، دارای این مشخصات بعلاوه ساعت ، دقیقه ، ثانیه و میلی ثانیه است.

نکته حائز اهمیت آن که تاریخ ها را نمی توان تغییر داد و به زمان گذشته یا بعد نوشت. زیرا در سیستم های با حساب و کتاب ، و مطمئن ، هر تاریخ دارای وضعیت یکتا است.

امضا: اینکه تصور شده است که پیام های ارسالی فاقد امضا هستند و لذا تصویر امضا را می فرستند.

بدلیل آن است که قانون را به درستی نخوانده اند که یوزرنیم و پسورد و ... تیک و کلید ارسال و .. همه امضاء الکترونیک است و همان پیام ساده ، مهم تر از اینگونه نامه نگاری ها است .
نمونه اشتباه چند مسئول را در امضاء الکترونیک ببینید:

نامه آقای علی اصغر تدین سرپرست اداره کل خدمات الکترونیک قضایی ، که مسئولیت بزرگی بر عهده دارند ، نامه نگاری های خود را به صورت قدیمی ، اما با اتوماسیون انجام می دهند ^{۳۵}

³⁵ <https://ghazaei93318001.ir/wp-content/uploads/2020/01/۳-چک.png>
<https://ghazaei93318001.ir/2888/>

این روش بدان دلیل است که ایشان و وزیر ارتباطات و دیگر بزرگان، معنای «امضای الکترونیک» و «داده پیام» را از دید حقوقی به درستی مورد توجه قرار نداده اند.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات

وزیر

شماره: ۱/ ۱۱۸۹۳
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۷/۱۶
پیوست:

۱۸:۲۸

کلیه دستگاه‌های اجرایی

با استناد به ماده (۴) قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، ماده (۵) اساسنامه شورای اجرایی فناوری اطلاعات و بند "۶" ماده (۳) آیین‌نامه داخلی شورا، و در راستای اجرای تکالیف بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات قانون برنامه ششم توسعه و یکپارچه‌سازی راهکارهای تبادل داده پیام بین مردم با دستگاه‌های اجرایی، کاهش زمینه تخلفات در تبادل پیام با مردم، از جمله جعل، کلاهبرداری و نقض حریم خصوصی، مصوبه شماره دو جلسه شانزدهم شورای اجرایی فناوری اطلاعات با عنوان «سامانه یکپارچه پیام ایران» برگزار شده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۰۷ که طی نامه شماره ۷۹۳۴۵ مورخ ۱۳۹۹/۰۷/۱۳ به تائید رئیس محترم جمهور رسیده است، شامل یک مقدمه نه ماده و یک تبصره به شرح پیوست ابلاغ می‌شود.

شایان ذکر است؛ اصل مستندات مصوبه در دبیرخانه شورای اجرایی فناوری اطلاعات نگهداری می‌شود.

محمداوادی جهری

Digitally signed by
Mohamm
adjavad
Azari
Jahromi
[Sign]

رونوشت:

نامه محمد جواد جهرمی در مدل قدیمی اما به صورت شبه الکترونیک^{۳۶}

³⁶ <https://ito.gov.ir/fa/news/107562/>
<https://ito.gov.ir/uploads/images/gallery/file/اسناد شفافیت سازمان/shora/16-2.pdf>
<https://dotic.ir/news/7722>

نامه آقای محمد باقر قالیباف به روش شبه الکترونیک ، جالب آن که شماره نامه دستی نوشته شده است این نامه به جای این فرمت ، می توانست در یک پنل سراسری با دسترسی قانونی به اشخاص مشخص ، تایپ و ارسال شده ، **و به لحظه در روزنامه رسمی منتشر می شد.**

پنج : دیتا یا پرینت ممهور به مهر

یکی از اسنادی که معمولاً در دعاوی مالی درخواست می شود اسنادی است از قبیل فیش حقوق ، گزارش گردش مالی حساب و امثال آن ها است که در اثبات تمکن یا اعسار و یا دعاوی چک و امثال آن ها انجام می شود ، و برای این کار ، یک کاغذ استعلامی در کامپیوتر می زنند و آن را شماره و مهر می کنند و به بانک یا کارگزینی می فرستند آن ها هم آن را استعلام می کنند و پرینت می گیرند و مهر و امضاء می کنند و برمی گردانند و در پرونده استناد می شود.

این درحالی است که آنچه ارزش دارد اصل دیتای موجود است و این پرینت ها فقط می تواند شاهی بر آن دیتا ها باشد.

بنا بر این اگر همین یک جمله ساده را در سندیت دیتا ، قوه قضائیه و بانکها می پذیرفتند که دیتا تبادل نمایند و استعلام ها به صورت تمام الکترونیک (نه اسکن نامه امضاء دار) تبادل می شد ، زمان دادرسی به یک ساعت تقلیل می یافت . اما بدلیل اینکه در ذهن بسیاری از مدیران و قضات ، همچنان کاغذ سند است ،

در چرخش این اسناد، ماهها طول می کشد، و در برخی موارد جعل می شود و اعداد و ارقام بالا و پایین می گردد.

شش: مواد قانونی پذیرش سندیت اسناد الکترونیک

ما مواد قانونی بسیاری برای پذیرش سندیت اسناد الکترونیک داریم و مهمتر، عرف عقلا، در تمامی زندگی خود، بر اساس اسناد الکترونیک عمل میکنند، حتی متعصب ترین قضاتی که سند را فقط کاغذ می دانند از زمانی که پیامک و شبکه های مجازی آمده، تا امروز، زندگی خود را بر اساس این سند تنظیم کرده اند و هر آنچه در آن می آید، موجب تصمیمی برای آن ها می شود و حتی در «حقوق جزا» که لازم است «تفسیر مضیق به نفع متهم» باشد، چنانچه با یک پیامک یا پیام در شبکه های اجتماعی یا سایت ها مورد اهانت و یا تهمت و... قرار گیرند شکی در سندیت آن نمی کنند و می توانند شکایت کنند در حالی که بر اساس اندیشه این اشخاص، سندی مبنی بر اهانت یا جرم وجود ندارد!

در عرف عقلا، نیازی به قانون جدید برای سندیت وجود ندارد اما قانونگذار، از همان سال های اولیه، در جهت تسهیل پذیرش سندیت اسناد الکترونیک، قوانین متقن و قوی را نوشته است که همچنان برخی قضات، از پذیرش آن، استنکاف می کنند.

هفت: سندیت اسناد الکترونیک در قانون برنامه پنجم

بر اساس قانون برنامه توسعه پنجم، اسناد الکترونیک، در حکم اسناد کاغذی است و ماده ۴۸ این قانون، بسیاری از سوء برداشتها از سندیت یا عدم سندیت اسناد الکترونیک (از قبیل تراکنش های بانکی، موبایل، فیلم و...) را برطرف کرده است و سخت گیرترین حقوقدانان، در برابر صراحت بند ب ماده ۴۸ این قانون، نمی توانند استدلالی داشته باشند و اسناد الکترونیک را نپذیرند.

نکته بسیار مهم اینکه، با جمع بین ماده ۴۸ این قانون و ماده ۱۲۸۷ قانون مدنی، اسناد الکترونیک، مانند اسناد کاغذی، می توانند سند رسمی باشند به عنوان مثال اطلاعات منتشره از سوی سازمانهای دولتی در سایتهای آنها که در محدوده مسئولیتشان باشد، سند رسمی است، فرضا اعلام اسامی قبول شدگان دانشگاه، مسکن مهر، بدهکاران بانکی، ممنوع الخروجهای مالیاتی، مفاصا حساب و...

حتی اسناد الکترونیک صادره از سوی بخش خصوص که حائز صفت (اطمینان) باشد، سند رسمی است. (اصل سند با محتوای سند تفاوت دارد)

اما چرا همچنان اسناد کاغذی اصل است و مهر و امضاء و اثر انگشت می خواهند؟ و چرا همچنان مردم را بین ادارات سر می دوانند؟

هشت: سندیت هر نوع قرارداد، در قانون برنامه ششم

بند ج ماده ۶۸ قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰ - ۱۳۹۶) مقرر می دارد

به منظور توسعه دولت الکترونیک و عرضه خدمات الکترونیکی و نیز توسعه و استقرارخانه داری الکترونیکی و اصالت بخشیدن به اسناد الکترونیکی از جمله اسناد مالی و حذف اسناد کاغذی در هر موردی که به موجب قانون، تنظیم اوراق یا اسناد، صدور یا اعطای مجوز، اخطار و ابلاغ، مبادله وجه، استعلام و مانند آن ضروری باشد، انجام الکترونیکی آن با رعایت مفاد قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ معتبر بوده و کفایت می نماید.

الف - به منظور ایجاد نظام اطلاعات استنادپذیر الکترونیکی و کمک به مقابله با جعل، از پایان سال دوم اجرای قانون برنامه دستگاههای اجرائی، واحدهای زیر نظر مقام رهبری اعم از نظامی و غیرنظامی با موافقت ایشان، شوراهای اسلامی شهر و روستا و مؤسسات خصوصی حرف های عهده دار مأموریت عمومی با رعایت مصوبات شورای عالی فضای مجازی، مکلفند استعلامات هویت اشخاص حقیقی، کالا و خدمات، دارائی های منقول و غیرمنقول (از جمله ملک، وسایل نقلیه و اوراق بهادار) و نشانی مکان محور را به صورت الکترونیکی و براساس مفاد نقشه جامع دولت الکترونیک کشور در چهارچوب قانون انجام دهند.^{۳۷}

نه : کنوانسیون ۲۰۰۵ سازمان ملل در سندیت اسناد الکترونیک تجاری

با توجه به پدیده جدیدی که در جهان به نام اینترنت در حال فراگیری بود، مسئله سندیت اسناد الکترونیک و معتبر بودن آن ها در معاملات تجاری مطرح شد و خصوصا در زمینه معاملات بین المللی که اینک به آسانی صورت می گرفت، اعتبار آن ها در حد اسناد امضاء شده کاغذی مورد سوال بود و حقوق دانان و فعالان عرصه های مختلف را در برابر این مسئله به چالش کشیده بود و طبعا عده ای موافق و مخالف داشت. همچنانکه در سطح علمی و دانشگاهی نیز، در خصوص استفاده مقالات و پایان نامه ها، از آدرس های اینترنتی، بحث و اختلاف نظر وجود داشت و بخشی از اساتید، آن را به عنوان یک منبع علمی نمی پذیرفتند و تنها بر اساس کتاب و نشریه چاپ شده مورد قبول ایشان بود.

این وضعیت در همه شئون بانکی، مالی، مراودات اجتماعی مردم و همه زمینه ها مورد مناقشه بود و تعدادی همان ابتدا همه این پدیده را پذیرفتند و تعداد فراوانی، به تدریج به آن اعتماد کردند و اشخاصی در همه رده های علمی و اجتماعی هستند که همچنان در برابر این تکنولوژی ها مقاومت میکنند هر چند تعداد آن ها هر روزه کمتر می شود.

دامنه ارتباطات کاربران شبکه های الکترونیکی به داخل مرز های یک کشور محدود نشده و ماهیت بدون مرز^{۳۸} شبکه ای مانند اینترنت اشخاصی از سراسر جهان را گرد هم آورده است: پایگاه اینترنتی فروشنده به طور شبانه روزی و در تمامی نقاط کره زمین قابل مشاهده است و چه بسا متقاضی کالا یا خدمات در کشوری دیگر قرار داشته باشد. پرسش این است که روابط اشخاصی را که در کشور های متفاوت قرار دارند چگونه

^{۳۷} قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰)؛ مصوب ۱۳۹۶/۰۱/۱۶

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1014547>

^{۳۸} Borderlessness

باید تنظیم نمود؟ تردید در این خصوص موجب بی رغبتی تجار و مصرف کنندگان نسبت به اینترنت شده و به کند شدن روند تجارت الکترونیکی خواهد انجامید.

در پاسخ به دغدغه فوق، آنسیترال (کمیسیون حقوق تجارت بین الملل سازمان ملل متحد است که با قطعنامه ۲۲۰۵ در ۱۷ دسامبر ۱۹۶۶ تأسیس شده است) ^{۳۹} در سال ۲۰۰۵ (کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به استفاده از ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین المللی) ^{۴۰} را تهیه کرده که مجمع عمومی سازمان ملل نیز آن را تصویب نموده است. ^{۴۱}

این کنوانسیون، با ذکر جزئیات اسناد الکترونیک را مورد بحث قرر داد:

فصل سوم- به کارگیری ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین المللی ^{۴۲}

ماده ۸- شناسائی قانونی ارتباطات الکترونیکی ^{۴۳}

ماده ۹- الزامات شکلی ^{۴۴}

ماده ۱۰- زمان و مکان ارسال و دریافت ارتباطات الکترونیکی ^{۴۵}

ماده ۱۱- دعوت به ایجاب ^{۴۶}

ماده ۱۲- به کارگیری سیستمهای پیغام خودکار جهت انعقاد قرارداد ^{۴۷}

ماده ۱۳- قابلیت دسترسی به مفاد قرارداد ^{۴۸}

ماده ۱۴- اشتباه در ارتباطات الکترونیکی ^{۴۹}

لازم به یادآوری است سازمان ملل متحد دو اقدام دیگر نیز انجام داده بود

قانون نمونه آنسیترال در مورد تجارت الکترونیک (۱۹۹۶) ^{۵۰}

قانون نمونه آنسیترال در مورد امضای الکترونیکی (۲۰۰۱) ^{۵۱}

---

³⁹ UNCITRAL, United Nations Commission on International Trade Law
<https://www.jus.uio.no/lm/un.use.of.electronic.communication.in.international.contracts.convention.2005/doc.html>

⁴⁰ "United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts"

در ترجمه مواد مشترک با کنوانسیون بیع بین المللی کالا، از ترجمه کنوانسیون مذکور، مندرج در شماره نهم مجله حقوقی دفتر خدمات حقوقی بین المللی (پائیز-زمستان ۱۳۶۷) استفاده شده است. (مصطفی بختیاروند)

^{۴۱} بختیاروند مصطفی ۱۳۸۶ ص ۵

⁴² Use of Electronic Communications in International Contracts

⁴³ Legal Recognition of Electronic Communications

⁴⁴ Form Requirements

⁴⁵ Time and Place of Dispatch and Receipt of Electronic Communications

⁴⁶ Invitation to Make Offers

⁴⁷ Use of Automated Message Systems for Contract Formation

⁴⁸ Availability of Contractual Terms

⁴⁹ Error in Electronic Communications

⁵⁰ UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996)

⁵¹ UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures (2001)

در حالی که «تفسیر مضیق به نفع متهم» ، هر دلیل مشکوکی را کنار می گذارد ، اما سندیت اسناد الکترونیک، تا حدی پذیرفته شده است که حتی در اتهامات و جرائم ، مورد استناد قرار می گیرد . بر همین اساس ، وکلای متهمین ، توصیه به «انکار» نمی کنند بلکه «از بین بردن» آن اسناد را مشورت می دهند. در مقاله «دادگاه ها همه یک تویتر هستند: پیامدهای استفاده از رسانه های اجتماعی در دادگاه ها» آمده است : «اگر هیأت منصفه در حال تحقیق در مورد جزئیات پرونده هستند و هیأت منصفه در حال تحقیق در مورد وکالت احتمالی هستند، به هیچ وجه تکان دهنده نیست که قضات در حال تحقیق طرفین و شاهد در سایت های رسانه های اجتماعی هستند. این شرایط تحقیقاتی خارج از کشور این سؤال را ایجاد می کند: آیا دسترسی به سایت های رسانه های اجتماعی برای استفاده در دادگاه و تصمیم گیری مناسب است؟ در این صورت، وکلای دادگستری باید مشاوره را به مشتریان ارائه دهند تا سایتهای رسانه های اجتماعی خود را از بین ببرند.»^{۵۲} هر چند در عمل ، از بین بردن این اسناد ، امکان پذیر نیست و در ده ها نقطه اینترنت نگهداری شده است و با حکم قاضی ، به آن دسترسی خواهند داشت.

یازده : استفاده از اسناد و شواهد دیجیتال در دیگر کشورها

شرلی جکسون در «چالش های جدید برای رسیدگی به پرونده عصر الکترونیک» در خصوص دادگاه استرالیا می نویسد : «مجموعه ای از ویژگی های دیگر ممکن است در مجموعه ای برای آزمایش الکترونیکی گنجانده شود سیستم مورد استفاده برای تحقیق در مورد فاجعه راه آهن گلنبروک امکان افزودن شواهد صوتی (شامل ضبط از اپراتورهای سیگنال و رانندگان قطار) به صورت رسمی دیجیتالی را فراهم می کند که از طریق پایگاه داده قابل دسترسی است. یکی دیگر از محاکمات عمومی که در دادگاه الکترونیکی انجام شد ، پرونده گروه بل بود: طولانی ترین محاکمه مدنی در تاریخ استرالیا غربی و بزرگترین ادعای بازیابی استرالیا ، به عنوان مثال ، در محاکمه آن پرونده ، از امکانات ویدئو کنفرانس که برای آوردن شاهدان از هر جای دنیا به اتاق دادگاه استفاده می شد ، استفاده می شد ، گویا در حال صحبت با دادگاه بودند .^{۵۳}

نمونه عربستان در طلاق پیامکی

در تاریخ ۱۳۹۲/۰۷/۱۱ مطلبی تحت عنوان طلاق پیامکی در عربستان منتشر شد که جدای از محتوی و ماهیت دعوی ، سندیت یک سند الکترونیک در آن تاکید شده است :

دادگاه عمومی مدینه منوره، بر مبنای پیامکی که یک مرد به شوخی برای همسرش فرستاده بود، برای زن قرار طلاق صادر کرد.

⁵² Janoski-Haehlen Emily 2011 P20

⁵³ Jackson sheryl 2014 p 104

به گزارش پایگاه خبری شبکه العالم، روزنامه عکاظ عربستان در سایت خود نوشت: یک زن ۲۰ ساله پس از ۱۰ ماه زندگی مشترک با مراجعه به دادگاه علیه شوهر خود دعوی طلاق اقامه کرد. این زن پیام کوتاهی را به دادگاه ارائه کرد که شوهرش برای وی فرستاده و در آن سه بار نوشته بود: «تو را طلاق دادم». مرد بعد از احضار به دادگاه اقرار کرد ادعای همسرش صحیح است و او چنین پیامکی برای وی فرستاده بود، اما تأکید کرد شوخی کرده و نمی خواهد به زندگی مشترکش پایان دهد. اما خلاف خواسته مرد، قاضی دادگاه پیامک مذکور را در حکم طلاق باین دانسته و زن را مطلقه اعلام کرد.

این حکم در حالی صادر شده است که به گزارش روزنامه الشرق عربستان، علمای فقه سعودی تأکید می کنند که پیام الکترونیک با دستخط - که مورد قبول فقه است - هیچ تفاوتی ندارد و به دنبال پیشرفت تکنولوژی، طلاق از طریق نوشته و دستخط، به پیام الکترونیک تبدیل شده است. براین اساس هرگاه مردی همسرش را با ارسال متنی طلاق دهد و هدفش عملاً طلاق دادن همسرش باشد، این طلاق صحیح است. اما در صورتی که قصد انجام طلاق را نداشته باشد، آن طلاق واقع نمی شود. به همین دلیل علمای سعودی صحت طلاق از طریق پیامک را «نیت» فرد برای این کار می دانند.^{۵۴}

۳: سند رسمی بودن اسناد الکترونیکی

فصل دوم قانون تجارت الکترونیکی، پذیرش، ارزش اثباتی و آثار سابقه اسناد الکترونیکی مطمئن را بیان کرده و سه شرط قانونی اعتبار سابقه سند الکترونیک در ماده ۱۱ قانون تجارت الکترونیکی آمده است.

ماده ۱۱ - سابقه الکترونیکی مطمئن عبارت از « داده پیام»ی است که با رعایت { ۱ - } شرایط یک سیستم اطلاعاتی مطمئن ذخیره شده و { ۲ - } به هنگام لزوم در دسترس و { ۳ - } قابل درک است.^{۵۵}

در فصل دوم با عنوان «پذیرش، ارزش اثباتی و آثار سابقه و امضای الکترونیکی مطمئن» به صراحت سند الکترونیک را با تعاریف و مشخصات سند رسمی ذکر کرده است.

ماده ۱۲ - اسناد و ادله اثبات دعوی ممکن است به صورت داده پیام بوده و در هیچ محکمه یا اداره دولتی نمی توان براساس قواعد ادله موجود، ارزش اثباتی « داده پیام» را صرفاً به دلیل شکل و قالب آن رد کرد.

به نظر نمی رسد بتوان در برابر صراحت این ماده مبنی بر الزام قضات، به پذیرش سند الکترونیک، کمترین تردیدی داشت و اگر پذیرش نمی شود، بدلیل جمود بر روش های قدیمی است، قانون صراحت دارد و در ماده بعد، مجدداً تأکید کرده است:

⁵⁴ <http://kayhan.ir/920711/11.htm>

^{۵۵} قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷

ماده ۱۳ - به طور کلی، ارزش اثباتی « داده پیام» ها با توجه به عوامل مطمئن از جمله تناسب روشهای ایمنی به کار گرفته شده با موضوع و منظور مبادله « داده پیام» تعیین می شود.

در این ماده، ارزش اثباتی را به اطمینان به روش های فنی و عرفی موکول کرده است و در ماده ۱۴، اجرای آن را در حد سندسمی تاکید کرده است:

ماده ۱۴ - کلیه « داده پیام» هائی که به طریق مطمئن ایجاد و نگهداری شده اند از حیث محتویات و امضای مندرج در آن، تعهدات طرفین یا طرفی که تعهد کرده و کلیه اشخاصی که قائم مقام قانونی آنان محسوب می شوند، اجرای مفاد آن و سایر آثار در حکم اسناد معتبر و قابل استناد در مراجع قضائی و حقوقی است.

یک: خصوصیت مهم سند رسمی، ممنوعیت انکار و تردید

مهم ترین مسئله در خصوصیت سند رسمی است که از اولین قانون همواره بر آن تاکید شده است در ماده ۲۸۶ قوانین موقتی اصول محاکمات حقوقی (مصوب کمیسیون قوانین عدلیه، مورخ ۱۹ ذی القعدة ۱۳۲۹ قمری، برابر با ۱۸/۰۸/۱۲۹۰) آمده است:

ماده ۲۸۶ - اظهار شک و تردید و اظهار بی اطلاعی نسبت به اسناد رسمی پذیرفته نیست و فقط می توان ادعای جعلیت نسبت به اسناد مذکوره نمود و یا ثابت نمود که اسناد مذکوره به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است.

همچنین در ماده ۱۲۹۲ - قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷ آمده است:

« در مقابل اسناد رسمی یا اسنادی که اعتبار اسناد رسمی را دارد انکار و تردید مسموع نیست و طرف می تواند ادعای جعلیت به اسناد مزبور کند یا ثابت نماید که اسناد مزبور به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است.

بنا بر این، کلیه محاکم موظف بوده اند، سند رسمی را بلافاصله بپذیرند و ترتیب اثر بدهند

در ماده ۱۵ قانون تجارت الکترونیکی، تمام مشخصات سند رسمی ذکر شده است

«نسبت به « داده پیام» مطمئن، سوابق الکترونیکی مطمئن و امضای الکترونیکی مطمئن انکار و تردید مسموع نیست و تنها می توان ادعای جعلیت به « داده پیام» مزبور وارد و یا ثابت نمود که « داده پیام» مزبور به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است».

ماده ۱۶ - هر « داده پیام»ی که توسط شخص ثالث مطابق با شرایط ماده (۱۱) این قانون ثبت و نگهداری می شود، مقرون به صحت است.^{۵۶}

منطوق ماده ۱۵، عدم مسموع بودن انکار و تردید را، تاکید کرده است و این همان مفهوم «سند رسمی» است، که در ماده ۱۲۹۲ قانون مدنی آمده است بنا بر این ضرورتی ندارد که حتما واژه «رسمی» در عنوان دیتا در قانون بیاید بلکه همین صفات و خصوصیات،

^{۵۶} همان

کافی است به این ماده قانونی عمل شود و کلیه پلت فرم های مطمئن ، مامور دولتی در محدوده صلاحیت خود باشند تا رسمیت قطعی ، عملی گردد.

دو : رسمیت بخشیدن به پلت فرم ها و دیتابیس ها

چگونه می توان کلیه اسناد الکترونیک را رسمی کرد ؟ حتی اگر قوانین فوق را نپذیریم ؟ (آیا در برابر صراحت مواد فوق ، می توان تردید کرد؟) لازم است به مفهوم «نزد مأمورین» در ماده ۱۲۸۷ قانونی مدنی و به جزئیات آن ، دقت شود مسئله را حل خواهد کرد، سندیت اسناد الکترونیک نزد مأمورین رسمی دولت، بدون هزینه برای دولت و با «بخش خصوصی واقعی» یعنی خود مردم قابل انجام است بدین صورت که کلیه پلتفرم ها از قبیل فروشگاه ها و بانک ها و امثال آنها مورد تایید و مأموریت از سوی دولت باشد همچنین نیازمند آن است که مفهوم دیتا به درستی درک شود ، بنا بر این ، کلیه اسنادی که در سایت های دولتی است (مانند سایت سازمان سنجش و یا سایت بیماران کرونا در وزارت بهداشت و دهها سایت عملیاتی و اطلاع رسانی دیگر در دولت به معنای عام ، همگی سند رسمی است) همچنین اگر چنانچه دیتابیس ها و پلتفرم های مختلفی همچون شاپرک، (در این صورت اگر بر روی یک پوز در یک مغازه کوچک سندی صادر می شود ، یا از طریق اینترنت نقل و انتقال وجه صورت بگیرد ، به عنوان سند رسمی باشد و تمامی ارزش آن را داشته باشد و نیاز به مهر و امضا و امثال آن نداشته باشد) نرم افزارهای بانکی ، دیجی کالا ، اسنپ و امثال آنها مورد تایید و مأمور دولت باشند یعنی زمانی که کار خود را انجام می دهند و دیتایی که می گیرند مورد پذیرش واقع شود ، مانند بقیه اسناد کاغذی ، و یا اسناد الکترونیکی که دفاتر الکترونیک دریافت می کنند سند رسمی خواهد بود و این سند رسمی نیازمند کاغذ و هولوگرام و امضاء نیست و می تواند زیربنای همه محاسبات و دعواها و اسناد ارائه شده به دادگاه ها و شبه دادگاه ها به صورت دیتا و آنلاین باشد نه اینکه پرینت بگیرند و مهر و امضا کنند و به دادگاه ارائه دهند.

قانون تجارت الکترونیک علاوه بر بیان مقررات خاص تجارت الکترونیکی، به قواعد ویژه ای که مربوط به دلایل استنادی خاص IT است نیز اشاره دارد که مسائل آن را به نحو زیر می توان تقسیم بندی نمود:

ارزش اثباتی داده پیام از مسائلی که بعد از این باید مورد توجه محاکم قرار گیرد داده پیام است؛ زیرا هیچ دادگاه با اداره ای نمی تواند به ارزش وجودی آن اعتنا نکند.

قواعد عام دادرسی شامل اموری می شود که در دعاوی مرتبط با فناوری اطلاعات حسب مورد کاربرد دارند. این قواعد برخی راجع به ادله اثبات دعوی مرتبط با IT است و برخی جنبه بین المللی دادرسی مرتبط با IT را در برمی گیرد^{۵۷}

^{۵۷} سوادکوهی فر ۱۳۸۳ ص ۳

ادله اثبات دعوی، رده بندی می شوند و هر کدام ارزش افزون بر دیگری دارند. از آنجا که ادله می تواند، شک آفرین، ظنی و یا علمی باشد، ارزش آن متفاوت است، بالاترین ادله اقرار، و علم قاضی است، اما همه این ها در برابر ابزار الکترونیک هیچ ارزشی ندارد و کنار گذاشته می شود. اشتباه قاضی، امری است که در نظام عقلا و در همه پرونده های مختلف اجتماعی، اقتصادی، ورزشی و ... پذیرفته شده است برای آن که کمتر شود، در روش سنتی، راه هائی را در نظر گرفته اند، به عنوان مثال (و فقط به عنوان مثال) ورزش های مختلف، داورانی دارد که نسبت به حق و حقوق تیم ها اظهار نظر می کنند و نظرات آنان در سرنوشت تیم موثر است، در ورزش والیبال، قبلا یک قاضی وجود داشت، تعداد آن را به سه نفر رساندند، و کنار خط نیز قاضی دیگری نشانند اما همچنان اشتباهات، ادامه یافت! اینک، با استفاده از نرم افزارها و دوربین های الکترونیک با دقت صد در صد، علم عرفی به قاضی ارائه می شود که آیا نظر وی صحیح بوده یا خیر، و جالب آنکه در عرف عقلاء هیچ قاضی ای در برابر این دستگاهها به شهادت عینی خود اصرار نمی کند، یا در فوتبال، دستگاههای الکترونیک بر مشاهده پنج قاضی مقدم است، حال اگر در یک دعوای دسته جمعی فیلمی وجود داشته باشد، که قاعده لوث را از بین می برد قطعا آن فیلم بر همه ادعاها و حتی اقرار قاتل مقدم است!، یا اگر دهها شاهد عینی شهادت دهند که فردی در تهران شخصی را کشته است، اما دوربین فیلمبرداری بانک یا یک مغازه نشان دهد که این شخص در ساعت وقوع قتل در مشهد بوده است، قطعا تبرئه خواهد شد، حتی اگر در آن ساعت در حال سرقت از یک مغازه در مشهد بوده باشد، شک نکنید که این سند الکترونیک، مقدم بر همه اسناد است (اگرچه از جهت سرقت تحت تعقیب قرار خواهد گرفت)، اما بدلیل ارجحیت دلیل الکترونیک بر (اقرار، شهود، اسناد دیگر) از قتل تبرئه خواهد شد.

گفته نشود: ممکن است که فیلم را دستکاری کرده باشند، پاسخ آن بسیار روشن است، در همه ادله اثبات دعوی، هریک از طرفین می توانند درخواست بررسی برای مخدوش بودن یا سلامت آن سند بنمایند، و پس از اثبات صحت سند، در ارجحیت اسناد الکترونیک تردیدی نیست.

چهار: علم قاضی از روش دیجیتال

در ماده ۱۰۵ قانون مجازات اسلامی سابق مصوب ۱۳۷۵ آمده بود: حاکم شرع می تواند در حق الله و حق الناس به علم خود عمل کند و حد الهی را جاری نماید و لازم است مستند علم خود را ذکر کند. در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ به این صراحت از دایره شمول علم قاضی سخن به میان نیامده است، لکن از مواد ۱۶۰ و ۱۶۱ آن استنباط می شود که علم قاضی هم در حق الله و هم در حق الناس قابل استناد است. «این علم، طریقت دارد نه موضوعیت، و برای حصول آن در امور کیفری قاضی می تواند هر تحقیقی را انجام دهد، و این مخالف قاعده منع تحصیل دلیل نیست که غالبا در امور مدنی بحث می شود، چرا که تا وجدان

قاضی در امور کیفری اذعان نشود نمی تواند دست به صدور حکم بزند. به همین دلیل است که اقرار و شهادتی که نتواند برای قاضی علم حاصل کند قابل استناد نیست. در مقابل، در امور مدنی علم قاضی برای بررسی (دلیلیت دلیل) به کار می رود نه اینکه خود مستقلا مبنای صدور حکم باشد»^{۵۸}

پنج: ادله الکترونیک عامل علم قاضی

نکته قابل ذکر دیگر بحث تعارض دلایل سنتی با دلایل الکترونیکی است. قانون گذار در مواد ۶ و ۷ قانون تجارت الکترونیک ارزش اثباتی امضای الکترونیکی و داده پیام عادی را معادل نوشته می داند. تعیین ارزش دلایل در حد اسناد عادی را بر اساس ماده ۱۳ آن قانون به قاضی واگذار کرده است. در ماده ۱۴ و ۱۵ ارزش اثباتی داده پیام مطمئن را بیان کرده و آن را در حکم سند رسمی می داند؛ بنابراین بامشخص شدن ارزش این ادله، در حل تعارض دلایل سنتی با ادله الکترونیکی قاضی باتمسک به همان اصول و قواعد حاکم بر تعارض دلایل سنتی، حل تعارض می کند؛ بنابراین اگر دلیل الکترونیکی مطمئن با اسناد سنتی در تعارض باشد؛ دلیل الکترونیکی که در حکم سند رسمی است مقدم می شود و اگر همین دلیل با اسناد رسمی معمولی در تعارض قرار گیرد، با توجه به اختیاری که قاضی در کشف حقیقت دارد، با عنایت به ماده ۱۳ قانون تجارت الکترونیکی در این باره تصمیم می گیرد هرچند در قانون جدید مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ در مواد ۱۶۱ و ۱۶۲ به صراحت به رفع این تعارض اشاره شده و علم قاضی به سایر ادله رجحان دارد.^{۵۹}

شش: سندیت مستحکم اسناد الکترونیک، و ارجحیت آن بر اقرار و شهود

نکته حائز اهمیت آن است که اسناد الکترونیک، بدلیل شفافیت بسیار، و غیر قابل انکار بودن، در مرتبه ای بالاتر از بقیه ادله اثبات دعوی قرار می گیرند و از همه ادله بالاترند، حتی از اقرار، که مثلا اگر شخصی ادعا کند که جرمی را مرتکب شده و این اقرار در پرونده ای باشد که فرد دیگری را از مجازات برهاند، چنانچه ادله الکترونیک برای رد این ادعا وجود داشته باشد، آن ادله پذیرفته است، فرضا در ساعتی که قتل اتفاق افتاده در یک شهر، در تاریخ و ساعت مشخص باشد و فرد اقرار کند که من آن را انجام داده ام، و فیلم الکترونیکی از یک مکان در شهر دیگری در همان ساعت و روز، وی را نشان دهد، اقرار هیچ ارزشی ندارد.

عکس آن هم صادق است، فردی که برای تبرئه خود از یک قتل و یا جرمی، ادعا می کند و با توجه به اصل برائت و عدم کفایت دلائل، تبرئه می شود، اگر فیلم الکترونیک برای اثبات آن وجود داشته باشد حتما به آن استناد می شود.

^{۵۸} الهی منش محمدرضا، تبری ص ۱۲

^{۵۹} مؤذن زادگان حسنعلی، سلیمان دهکردی الهام، بوشی مهشید ص ۷۲

نمونه دومی مبنی بر اثبات جرم با ادله الکترونیک را در خبر ذیل می توان دید :

۲۲ آذر ۱۳۹۷ داستان سرایی‌های قاتل آمریکائی که اقدام به کشتن خانواده‌اش کرده بود، بی‌نتیجه ماند و او سرانجام با ویدئویی که توسط دوربین مدار بسته همسایه‌اش تهیه شده بود، به دام افتاد. قاتل که اقدام به کشتن زن و دو فرزندش کرده بود، هیچ وقت تصور نمی کرد که دوربین مدار بسته همسایه اش ارتکاب او به این جنایت را ثابت کند. در ویدئویی که توسط دوربین مدار بسته ضبط شد "کریس واتس" را لحظاتی پس از قتل خانواده اش در حال ترک خانه نشان می دهد. در این ویدئو مشاهده می‌شود کریس در ساعت ۵:۳۰ دقیقه صبح روز ۱۳ آگوست پس از کشتن خانواده‌اش اقدام به خارج کردن اجساد آنها از داخل خانه به بیرون می کند. کریس پس از بازگشت به خانه دوباره به خودروی خود مراجعه و پس از انتقال اجساد اقدام به پارک خودروی خود در گاراژ خانه کرده بود. او در این عمل وحشتناک اقدام به قتل زن باردارش "شانان" و دو دخترش با نام های "بلا" و "کلستا" کرده بود. شانان ۳۴ ساله در هفته پانزدهم بارداری بود که توسط شوهرش در ایالت کلرادوی آمریکا به قتل رسید. اجساد قربانیان در یک تانکر نفت در اطراف یک ساختمان پیدا شد. در حالی که کارگران در حال بارگیری و تخلیه تانکر بودند با اجساد قربانیان روبرو شدند.^{۶۰}

۴: مشکل مضاعف اسناد ملکی تک برگی الکترونیک

با وجود اسناد الکترونیک ، اسناد کاغذی در حال منسوخ شدن است اما واقعیت آن است که در حال حاضر هم اسناد کاغذی و هم اسناد الکترونیک ، هر دو حاوی اطلاعات مهمی هستند که ضرورت دارد در ارتقاء سطح دانش سازمانی از آن ها استفاده شود ، بررسی گسترده ای از ادبیات موجود در مورد مدیریت دانش و کاربرد آن در بخش های مختلف از جمله حرفه پلیس آمریکا انجام شد. این بررسی هم بررسی الکترونیکی و هم نسخه کپی سخت را شامل می شد.^{۶۱} هرچند این سخن مربوط به سال ۲۰۰۵ است که در ابتدای راه دیجیتال شدن اسناد بودیم و امروزه در ۲۰۲۱ ، بخش وسیعی از اسناد مالی ، اداری ، شخصی ، که مورد نیاز دادگاهها است ، الکترونیک شده ، و لازم است تا کلیه اسناد و روش های کاغذی ، منسوخ گردد .

در قوه قضائیه ، روند الکترونیک شدن ثبت اسناد ، اعم از روند ثبت شرکت ها ، دریافت دفاتر حسابداری و ... عموماً ، موجب افزایش هزینه و طولانی شدن زمان شده است بحث سند تک برگی یکی از کارهای ثبت اسناد است .

^{۶۰} باشگاه خبرنگاران جوان ۱۳۹۷/۰۹/۲۲ ، واکنش قاتل پس از مشاهده مدرک اثبات جرمش در دوربین همسایه!

<https://www.vic.ir/fa/news/6760720/>

^{۶۱} Chavez Dave, Pendleton Michael R. , Bueerman Jim 2005

سندیت اسناد الکترونیک در کشور و رسمیت بخشیدن به آن در عمل و عدم نیاز به برگ های کاغذی (به گفته صعید زرندی معاون امور املاک و کاداستر سازمان ثبت اسناد و املاک کشور: کاغذی که پیش از این با ۲۳۵ تومان صادر می شد، هم اینک با ۵۰ هزار تومان صادر می شود ولی مردم از آن ناراضی هستند، در حالیکه فناوری آمده است تا در کار مردم تسهیل گری کند، ما خدمات را با فناوری گران کرده ایم).

یک: اسناد الکترونیک کاغذی

در خصوصیت و ارجحیت سند تک برگی آمده است «سند تک برگی یکی از انواع سند های ملکی می باشد که توسط دفاتر ثبت اسناد رسمی صادر می گردد. در گذشته همه املاک دارای سند منگوله دار بودند و این نوع سند بسیار مورد استفاده قرار می گرفت. اما سند منگوله دار به سادگی جعل می گردد و دارای امنیت بسیار کمی است. از این رو قانونگذاران سند تک برگی را برای تمامی املاک تعیین کردند. این نوع سند دارای هولوگرام خاص خود می باشد و جعل آن نیز تقریباً غیر ممکن است. با دریافت سند تک برگی مالک می تواند از امنیت آن و عدم تصرف ملک خود توسط دیگران مطمئن شود.

امروزه هرگاه فردی ملکی را می سازد یا خریداری می کند به سرعت برای دریافت سند تک برگی آن اقدام می کند. دریافت سند تک برگی جزء الزامات به حساب می آید و همه مالکان موظف به دریافت آن هستند. همچنین هر فردی که از سال ۱۳۹۰ به بعد ملکی را خریداری کرده باشد و ملک دارای سند تک برگی نباشد می بایست برای صدور سند آن اقدام کند. چنانچه فردی از دریافت سند تک برگی خودداری کند برای انجام امور ملکی خود با مشکل مواجه خواهد شد.»^{۶۲}

دو: سند تک برگی شبه الکترونیک، عامل مشکلات حقوقی

در وضعیت کنونی نه تنها کاغذ و مراجعه حل نشده است بلکه در برخی موارد افزایش پیدا کرده و مهم تر آنکه هزینه ها و زمان نیز افزایش یافته است کاری که قبلاً در دفاتر اسناد رسمی به صورت کاغذی در مدت کوتاهی انجام می شد اینک به دلیل طولانی شدن گرفتار پیچ و خم ادارات مختلف شده و اگر هر اتفاقی بیافتد این رفت و آمدها و دعوها و دادخواست ها و مشکلات حقوقی افزایش خواهد یافت.

در نظر داشته باشید که برای تک برگی کردن سند ملک خود باید به یکی از دفاتر اسناد رسمی محل وقوع ملک مراجعه کنید. مثلاً اگر شما در تهران زندگی می کنید ولی آپارتمانی در اصفهان دارید، برای تک برگی کردن سند آپارتمان اصفهان باید به یکی از دفترخانه های اصفهان مراجعه کنید. همچنین برعکس حالت فوق؛ اگر شما در اصفهان زندگی می کنید ولی آپارتمانی در تهران دارید، برای تکبرگی کردن سند

^{۶۲} سایت عدل و حق، مراحل دریافت سند تک برگی + هزینه صدور سند تک برگی

<https://adlohagh.com/مراحل-دریافت-سند-تک-برگی-هزینه-صدور-سن/>

آپارتمان تهران باید به یکی از دفاتر اسناد رسمی تهران مراجعه فرمایید و درخواست ارسال سند تکبرگی به محل زندگی خود در اصفهان را بنمایید.

هزینه تکبرگ نمودن هر سند ۱۳۱,۱۵۰ تومان در تهران است^{۶۳}

اما در قانون هیچ هزینه مشخصی برای صدور این نوع سند تعیین نشده است و در واقع نمی توان مبلغ معینی را برای آن در نظر گرفت.

اما به طور کلی هزینه صدور سند تک برگی چیزی حدود ۵۰۰ هزار تا ۲ میلیون تومان خواهد بود که با توجه به عوامل مختلف معین می شود. یکی از عوامل تعیین کننده هزینه صدور سند تک برگی مشخصات ملک می باشد. به عنوان مثال اگر ملک بزرگتر باشد و دارای متراژ بیشتری باشد هزینه صدور سند تک برگی آن نیز بیشتر خواهد بود و مواردی مثل نوساز بودن ملک، امکانات ملک و ... نیز در تعیین هزینه صدور سند تک برگی آن موثر خواهند بود.^{۶۴}

سه: روش سخت دریافت سند تک برگی و تغییر سند قدیمی ملک

چند سالی می شود که بحث تعویض سند های قدیمی با سند های جدید مطرح شده است؛ سند های منگوله دار قدیمی به سند تک برگی تبدیل می شوند که هر یک ویژگی های خاص خود را دارد.

^{۶۳} سایت محضرچی ، تقاضا و ارسال سند تکبرگی + هزینه امسال از طریق دفاتر اسناد رسمی

بایگانی/۶۸۴۲/ <http://mahzarchi.ir>

^{۶۴} سایت عدل و حق ، مراحل دریافت سند تک برگی + هزینه صدور سند تک برگی

<https://adlohagh.com/مراحل-دریافت-سند-تک-برگی-هزینه-صدور-سن/>

چه برای نقل و انتقال سند مالکیت و چه برای تبدیل سند دفترچه ای به سند تک برگ، باید اصل سند مالکیت قبلی ملک یا زمین به اداره ثبت ارائه شود، در غیراین صورت سند جدید به شما تعلق نمی گیرد. اگر سند منگوله دار شما مفقود، یا به دلایل مختلف غیرقابل استفاده شده باشد باید قبل از اقدام برای تک برگ کردن سند، برای دریافت سند المثنی اقدام کنید.

خود این گرفتن المثنی هم مراحلی دارد که می توانید درباره آن از کارمندان اداره ثبت سوال کنید. اطلاعات مربوط به نقل و انتقال سند در سند های تک برگ وارد نمی شود و تنها مشخصاتی که در سند های تک برگ نوشته می شود مشخصات مالک آن است. البته در این سند مختصر جایی هم برای رهن و سرقفلی ملک در نظر گرفته شده است.^{۶۵}

چهار: پروسه تبدیل سند قدیمی به تک برگ

تا قبل از الکترونیک شدن، زمانی که خریدار و فروشنده با یکدیگر به دفاتر اسناد رسمی مراجعه می کردند، بلافاصله سند انتقال پیدا می کرد، در حالی که در شیوه الکترونیک، توقع آن است که این زمان کوتاه تر شود، با عجیب ترین شکل ممکن، انجام می شود به دو نمونه پرونده که هم اکنون در جریان است اشاره می کنیم:

زمانی که فروشنده با «سند های منگوله دار» به دفاتر اسناد رسمی مراجعه می کند، باید درخواست تک برگ بدهد، یعنی این شخص ابتدا برگه ای را پر کند و در پاکتی بگذارد و برای سازمان ثبت اسناد بفرستد تا تک برگ او صادر شود و بیاید و سپس حق نقل و انتقال دارد؟ این پروسه گاه تا چندین ماه به طول می انجامد (هم اکنون در مورد انتقال یک سند، بیش از دو ماه طول کشیده و تاکنون نیامده است) توجه داشته باشیم که این زمان کوتاهی نیست و هر اتفاق و یا دعوی و نزاع و ... امکان دارد.

مورد بسیار خطرناک تر در خصوص ورثه متوفی، برای انتقال سند ملک موروثی است که ورثه باید ابتدا درخواست سند تک برگ بدهند و پس از آن که برای هر کدامشان سند آمد، حق انتقال دارند و اگر در این بین، احدی از ورثه فوت کند، این روند، استمرار می یابد و دعاوی بسیار فراوانی ایجاد می شود. در همین زمان، می تواند اختلافات بسیار در کارها ایجاد شود زیرا، معمولاً برای تسریع در کار، و کالت داده می شود و اگر موکل فوت کند، پروسه حل اختلاف، خواهد داشت و یا اگر در این مدت یکی از طرفین، برای فسخ معامله اصرار داشته باشد.

در حالی که اگر واقعا الکترونیک بود، همان لحظه دو طرف وارد صفحه خود می شدند و با احراز هویتی که شده بود، ملک را به صورت رسمی، منتقل می کردند و به لحظه همه کار تمام می شد.

^{۶۵} سایت یاسا

حسین صعیب زرنندی ، معاون امور املاک و کاداستر سازمان ثبت اسناد و املاک ، روز سه شنبه ۱۳۹۷/۰۴/۲۶ در همایش مشترک منطقه ای مدیران کل ثبت اسناد و املاک و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در شیراز افزود: چرا باید برای دادن یک برگ کاغذ به مردم این همه نارضایتی ایجاد شود، صدور سند یک برگ کاغذ است، کار سخت عمرانی نیست.

راستی چرا سازمان ثبت باید مردم را اینگونه نارضا کند ؟ خود آقای صعیب زرنندی به رمز و راز آن پاسخ داده است : معاون امور املاک و کاداستر سازمان ثبت اسناد و املاک کشور گفت: کاغذی که پیش از این با ۲۳۵ تومان صادر می شد، هم اینک با ۵۰ هزار تومان صادر می شود ولی مردم از آن ناراضی هستند، در حالیکه فناوری آمده است تا در کار مردم تسهیل گری کند ، ما خدمات را با فناوری گران کرده ایم.^{۶۶} دقیقاً همین جملات ، رمز و راز نارضایتی تراشی در فرایند الکترونیک است کاغذی که پیش از این با ۲۳۵ تومان صادر می شد، هم اینک با ۵۰ هزار تومان صادر می شود در این جمله ، همه مسئله گفته شده ، اما به زیر دست ها گفته کار کنند در حالی که ریشه تفکر مدیران است

در حالی که :

۱ : با این همه امکانات موجود ، اینترنت و موبایل ، رفتن به ثبت اسناد دیگر لازم نیست ، مردم در منزل می توانند خودشان همه امور را انجام دهند.

۲ : امنیت تبادل اطلاعات ، قابل تامین است

۳ : اصلاً کاغذ لازم نیست و هولوگرام نیاز ندارد

راه حل بهتر آنلاین وجود دارد و هیچگونه کاغذ تک برگ و هولوگرام و مانند آنها رد و بدل نمی شود یک سند الکترونیک تولید می شود که آخرین مالک یا آخرین خریدار و یا آخرین مستاجر و یا آخرین فردی که حق دارد مشخص است این حق به هر شکلی که می خواهد باشد قابل انتقال یا غیر قابل انتقال کاملاً روشن و مشخص خواهد بود و صرفاً در سامانه است ، آن هم نه به صورت اسکن ، بلکه به صورت متادیتا ، که کاملاً قابل اطمینان و غیر قابل جعل است.

انواع و اقسام کاغذ ها و هولوگرام ها و امثال اینها از بین باید برود و صرفاً اتکا به دیتا و متادیتا بشود که اگر چنین شود می توان گفت کار الکترونیک شده است در غیر این صورت ، جز مزاحمت هرچه بیشتر نخواهد بود.

الکترونیک شدن برای آن است که کارها سریعتر و هزینه ها کمتر شود اما در رابطه با ثبت اسناد رسمی ، با الکترونیک شدن ، معکوس شده و موجب کندی و زمان بسیار فراوان و هزینه های گزاف شده است.

^{۶۶} خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) ، ۲۶ تیر ۱۳۹۷ ، معاون ثبت اسناد کشور: بیش از ۵ میلیون واحد مسکونی فاقد سند، سند دارمی شوند

۲۹ اردیبهشت ۱۴۰۰، علی خندانی رئیس کانون سردفتران و دفتریاران اعلام کرد: «طرح ارتقای سند رسمی اجرا شود پرونده ها ۸۰ درصد کاهش می یابند»^{۶۷}

طرح ارتقای سند رسمی بسیار مترقی و پیشرفته است. این طرح در راستای شفاف سازی، کاهش پرونده های مراجع قضائی، در راستای شناسایی اموال مردم و افراد و اموال دولتی است. آن طرح آخرین مصوبه مجلس قبلی بود که مصوب شد و به شورای نگهبان رفت و آنجا ایرادات شرعی به آن وارد شد که بر اساس اینکه در آن قانون هر گونه نوشته عادی را غیرقابل اعتبار دانستند و این را ایراد دانست که شما نمی توانید اسناد عادی مردم را کلاً یکباره بی اعتبار کنید تا زمانی که زیرساخت ها برای صدور سند رسمی برای همه کشور آماده شود.

این ایرادات هم تا قبل از اینکه کرونا شدت یابد و مجلس تعطیل شود، تقریباً از اواخر پارسال و اوایل امسال بیش از ۱۰ جلسه در کمیسیون قضائی در جهت رفع ایرادات شورای نگهبان تشکیل شده و به تدریج مواردی که شورای نگهبان مطرح کرده برطرف می کنیم و اگر بتوانیم نظر شورای نگهبان را تأمین کنیم و به آنجا بروید و تأیید و تبدیل به قانون شود، اعتقاد دارم انقلابی در حوزه ثبت سند در دفاتر رسمی و مالکیت افراد ایجاد می شود.

میزان مراجعات و تنظیم اسناد در دفاتر به شدت بالا می رود، بحث قولنامه های عادی که بین افراد وجود دارد منتفی می شود و همه باید در دفاتر اسناد رسمی در سامانه ای که قرار است سازمان ثبت طراحی کند قرار گیرد. هر کسی می خواهد هر قرارداد، انتقال، توافق نامه ای بنویسد باید در سامانه ثبت کند و پیش نویس در آنجا ثبت شود و سپس برای تنظیم سند به دفاتر اسناد رسمی مراجعه کند.

این امر سبب می شود اختلافات و مسائلی که در حوزه اسناد عادی وجود داشت و الان هم گریبانگیر دستگاه قضائی است و پرونده های متعددی را در دستگاه قضا تشکیل داده و ادعاهای متفاوتی که مطرح می شود، برطرف شود.

مشکل این طرح آن است که سندیت اسناد الکترونیکی تولیدی از سوی ذی نفعان را، به یک شیوه سنتی و کاغذی گذشته مرتبط کرده و الزام به حضور در دفاتر را بحث می کند.

این در حالی است که در خصوص حذف «بنگاه های معاملات ملکی»^{۶۸} روش صحیحی را بیان کرده است. «تعارض منافع» همین است که برای حذف حریف، به راحتی قانون تبیین می شود اما برای تثبیت منافع

---

^{۶۷} شمس مهسا، خبرگزاری مهر، ۲۹ اردیبهشت ۱۴۰۰، خندانی در گفت و گوی تفصیلی با مهر: «طرح ارتقای سند رسمی اجرا شود پرونده ها ۸۰ درصد کاهش می یابند»

<https://www.mehrnews.com/news/5216041/>

^{۶۸} یک نمونه از معامله مسکن و هزینه اضافی تک برگی ساعت ۱:۳۰ روز ۱۴۰۰/۰۲/۰۳ همراه با یکی از اقوام برای خرید یک باب آپارتمان به بنگاه معاملات ملکی مراجعه کردیم بازدید صورت گرفت بلا فاصله نشست معامله انجام شد و ساعت ۴ معامله تمام و هر دو طرف از بنگاه معاملات خارج شدند. وقتی نوبت به پرداخت حق کمیسیون رسید یک درصد معامله باید به عنوان حق کمیسیون پرداخت می شد امروزه در تهران معمولی ترین معاملات آپارتمان کمتر از ۳ الی ۴ میلیارد تومان نیست یعنی برای یک معامله ساده با نوشتن یک قولنامه ۳۰ تا ۴۰ میلیون تومان حق کمیسیون پرداخت می شود با قضات دیوان عالی کشور و چندین استاد و دکترای حقوق مشورت کردم که مسولیت قانونی این افراد در برابر معاملات مربوط چیست جملگی گفتند تعهد به عهده طرفین معامله است و هیچ مسولیتی ندارند.

پس این همه پول بابت چیست؟

دفاتر ، قانون، نوع دیگری نگاشته می شود تا مردم همچنان مجبور به حضور در دفاتر باشند و مبالغی را بپردازند در حالی که امروزه نیازی به بنگاه معاملات املاک و دفاتر اسناد نیست و مردم می توانند بر اساس قوانین موجود ، به راحتی در ظرف چند دقیقه ، نقل و انتقال بدهند بدون امکان جعل و کلاهبرداری که مثلاً یک ملک به چندین نفر فروخته شود و دهها و صدها پرونده در دادگاه ها بوجود بیاید.

شش : تخلفات سردفتران اسناد رسمی

آقای علی خندانی رئیس کانون سردفتران و دفتریاران در همان مصاحبه ۲۹ اردیبهشت ۱۴۰۰ ، تخلفات و جرائم سردفتران را بیان کرده است :

سردفتران قطعاً مرتکب تخلف می شوند. در هر حوزه ای بخواهید ورود کنید حتی حوزه های نظارتی که خود نظارت بر اجرای قانون دارند تخلف حتماً در آن حوزه اتفاق می افتد. حوزه ما هم از این موضوع مستثنی نیست، تخلفاتی اتفاق می افتد اما تخلفات به دو نوع است که یک نوع به صورت غیر عمد در راستای اجرای قانون خطا و اشتباه می کند و یک نوع به صورت عمدی است که ممکن است در حوزه دفاتر پیش آید و برخی از همکاران عمداً تخلفاتی را مرتکب شوند.

قسمت دوم بسیار کم است یعنی به نسبت تعداد دفاتری که در کشور فعال داریم میزان تخلفات نسبت به موارد مشابه در حوزه ها و سازمان ها و مجموعه های مشابه بسیار کم است و این نکته مثبت در حوزه ما محسوب می شود. تخلفات اشتباه فردی، سیستمی یا در مجموعه است که جزو مواردی است که در این حوزه اتفاق می افتد.

کدام جراح ، وکیل ، قاضی ، سردفتر ، مهندس و حتی فوتبالیست و هنرپیشه به این اندازه درآمد دارد؟ فساد به اینجا ختم نمی شود وقتی حق العمل بر اساس قیمت معامله پرداخت می شود می بینیم که مهمترین عامل رشد قیمت مسکن همین افراد هستند. برای پاسخگویی به این وضعیت نابسامان به سازمان ثبت مراجعه کردم گفتند از وظیفه ما خارج است به سازمان تعزیرات حکومتی مراجعه کردم گفتند وزارت صمت باید به عنوان ضابط به ما گزارش بدهد.

به وزارت صمت مراجعه کردم گفتند که بر اساس مصوبه قانونی است به مصوبه مراجعه کردم دیدم که بله مصوبه از طرف صنف یا همان اتحادیه مربوط است بامهر گنجعلی و امضای پنجعلی این وضعیت ایجاد شده است، به قوه قضاییه مراجعه کردم به عنوان مرجع نظارت بر حقوق عامه گفتند لایحه ای نوشتیم تحت عنوان اعتبار اسناد رسمی و در آن پیش بینی شده که رئیس قوه قضاییه تعرفه این موضوع را تعیین کند!

با امیدواری به مجلس مراجعه کردم گفتند که تصویب شده و رفته شورای نگهبان به شورای نگهبان مراجعه کردم دیدم به موجب ایراد شماره ۹۹/۱۰۲/۱۸۳۶۸ مورخ ۹۹/۳/۲۶ قید شده است این امر از حوزه وظیفه قوه قضاییه خارج است و رئیس قوه قضاییه حق این کار را ندارد.

به فضای مجازی پناه بردم تا مردم این مشکل را حل کنند! شاید دست به دست این پیام بگردد و مسئول این نابسامانی را که من نتوانستم پیدا کنم مردم پیدا کنند و به این وضعیت سر و سامانی بدهند.

اگر این پیام را می خوانی و آن را نشر نمیدهی از کنار یک فساد که امروز معضل کشور ماست با بی توجهی رد شده ای این در حالی است که در معامله مسکن ، مالیات بر اساس «ارزش منطقه ای زمین» محاسبه می شود و در حالی که یک بنگاه معاملاتی دهها و صدها میلیون تومان دریافت می کند ، سازمان مالیاتی ، از آن محروم می شود و نکته مهم تر آن که اگر «معاملات ملکی» در همان پلت فرم موجود وزارت صمت ، توسط خود مردم وارد شود ، اولاً هزینه های مردم کاهش می یابد ، ثانیاً سند الکترونیک به سرعت صادر می شود

مسئولیت سردفتر دو مورد است. یک مسئولیت انتظامی است و یک مسئولیت مدنی و کیفری است. مسئولیت انتظامی به حوزه تنظیم سند بر می گردد، ممکن است یکسری تخلفات داشته باشیم که اینها نه مسئولیت مدنی دارند و نه مسئولیت کیفری دارند.

به عنوان مثال فرد باید یکسری مدارک را برای تنظیم سند می گرفت و نگرفته و این تخلف است. در این خصوص و بازرسی انجام می شود و گزارش بازرسی به دادسرا می رود. دادسرا کیفرخواست صادر و به دادگاه انتظامی می رود و دادگاه رأی لازم را صادر می کند که از توییح با درج در پرونده شروع می شود تا انفصال دائم از خدمات سردفتری است.

حداقل توییح با درج در پرونده است، حداکثر هم انفصال از شغل سردفتری است. بر اساس نوع تخلفی که فرد مرتکب می شود شامل یکی از این مجازات ها می شود. تنظیم اسناد معارض از مواردی است که منجر به انفصال دائم از شغل سردفتری می شود.

مباحث حقوقی هم در مواردی که ممکن است این تخلف جرم هم باشد، اینها در مرجع قضائی رسیدگی می شود و اگر جرمی مرتکب شده باشد که مالکیت فرد زیر سوال رفته یا مالکیت بی اعتبار شناخته شده که ناشی از تخلف عمدی سردفتر باشد موظف به جبران خسارت طرف مقابل که تنظیم سند برای او انجام شده و مالکیت از بین رفته، است. یکسری مسائل کیفری هم دارند که این تخلفات عمدی بوده یعنی سردفتر جعلی مرتکب شده است، عمداً احراز هویت را انجام نداده است، عمداً امضای کسی را گرفته که نباید می گرفت و کس دیگری به جای آن امضا کرده است.^{۶۹}

تمامی این تخلفات و اشتباهات، با سند تمام الکترونیکی، حذف خواهد شد و زمینه ای برای آن نمی ماند و پیشگیری قطعی صورت می گیرد زیرا مردم بر اساس آن چه در صفحه می بینند، و متکی به دیتابیس ها مطمئن است، سند را انتقال می دهند و همزمان کل حقوق دولتی را پرداخت می کنند اما اگر همچنان امور شبه الکترونیکی و در واقع کاغذی و با مراجعه باشد، تخلفات به اشکال مختلف ادامه خواهد یافت و ریشه کن نخواهد شد.

هشت: اعتبار سند عادی، در روش جاری

گلایه های فراوانی صورت می گیرد که اسناد عادی مشکلات فراوان دارد، و راه حل را، رفتن به دفاتر اسناد رسمی و ثبت آن می دانند اما هرگز نمی پرسند که چرا در دعاوی اسناد ملکی رسمی، مجبور به مراجعه به اسناد عادی هستیم؟ یکی از دلایل اصلی ضرورت مراجعه قاضی به سند عادی و قولنامه، آن است که، در اسناد رسمی صادره برای ملک، چه در مالیات و چه در دفاتر اسناد، قیمت منطقه ای محاسبه می شود و این قیمت، اختلاف فراوانی با قیمت اصلی دارد در حالیکه یک منزل با قیمت چند میلیارد تومان

---

^{۶۹} شمس مهسا، خبرگزاری مهر، ۲۹ اردیبهشت ۱۴۰۰، خندانی در گفت و گوی تفصیلی با مهر: «طرح ارتقای سند رسمی اجرا شود پرونده ها ۸۰ درصد کاهش می یابند»

فروخته میشود ، قیمت منطقه ای آن چندین میلیون تومان بیشتر نیست چه قیمتی که در اداره مالیات حساب می شود و یا سند رسمی که بر آن اساس صادر می شود در هر دو مورد ، این اشکال وجود دارد، در حقیقت به مانند بسیاری از مواردی که رسماً دروغ نوشته و یا گفته می شود و به دلیل ماندن در قدیم و استمرار روش های منسوخ شده ، همچنان ادامه دارد، در این رابطه نیز اینگونه است.

اگر سند منزل و ملک و اموال غیر منقول و منقول و همه موارد نقل و انتقال به هر شکل و نوع و قیمت و کیفیت ، به صورت ۱۰۰٪ الکترونیک، و آنلاین عملیاتی شود مردم به مانند همه کالاهایی که امروزه خریداری یا فروش می کنند ملک را نیز به همان صورت بخرند و بفروشند و قیمت واقعی که خرید و فروش شده، را درج کنند و این سند ، (همانگونه که توضیح داده شد) سند رسمی (غیر قابل تردید و انکار) است در این صورت محاکم نیز بر اساس سند رسمی حکم خواهد کرد و مشکلات سند عادی کلا از بین خواهد رفت.

به این برگه قیمت گذاری توجه نمائید ، قیمت های منطقه ای با قیمت های واقعی ، قابل مقایسه نیست.

ارزش معاملاتی هر مترمربع عرصه املاک بر حسب نوع کاربری مصوب ۱۳۹۹ برای اجرا در سال ۱۴۰۰ (ارقام به ریال)

شماره پلاک	مسکونی	اداری	تجاری
۱-۱	۱۹,۷۰۰,۰۰۰	۲۷,۶۰۰,۰۰۰	۳۴,۳۰۰,۰۰۰
۱-۲	۲۱,۰۰۰,۰۰۰	۳۱,۷۰۰,۰۰۰	۳۶,۸۰۰,۰۰۰
۱-۳	۲۲,۹۰۰,۰۰۰	۳۴,۰۰۰,۰۰۰	۳۹,۱۰۰,۰۰۰
۱-۴	۱۲,۰۰۰,۰۰۰	۲۵,۶۰۰,۰۰۰	۲۸,۴۰۰,۰۰۰
۱-۵	۲۱,۰۰۰,۰۰۰	۳۱,۳۰۰,۰۰۰	۳۲,۹۰۰,۰۰۰
۱-۶	۱۹,۹۰۰,۰۰۰	۳۰,۲۰۰,۰۰۰	۳۲,۶۰۰,۰۰۰
۱-۷	۱۳,۶۰۰,۰۰۰	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۳۰,۸۰۰,۰۰۰
۱-۸	۱۳,۲۰۰,۰۰۰	۲۷,۲۰۰,۰۰۰	۲۹,۶۰۰,۰۰۰
۱-۹	۱۲,۳۰۰,۰۰۰	۲۵,۸۰۰,۰۰۰	۲۸,۲۰۰,۰۰۰
۱-۱۰	۱۹,۰۰۰,۰۰۰	۲۸,۵۰۰,۰۰۰	۳۱,۳۰۰,۰۰۰
۱-۱۱	۱۵,۷۰۰,۰۰۰	۲۹,۸۰۰,۰۰۰	۳۲,۶۰۰,۰۰۰
۱-۱۲	۲۱,۷۰۰,۰۰۰	۳۲,۶۰۰,۰۰۰	۳۹,۸۰۰,۰۰۰
۱-۱۳	۲۱,۱۰۰,۰۰۰	۳۳,۰۰۰,۰۰۰	۴۰,۲۰۰,۰۰۰
۱-۱۴	۲۲,۹۰۰,۰۰۰	۳۵,۹۰۰,۰۰۰	۴۱,۱۰۰,۰۰۰
۱-۱۵	۲۲,۰۰۰,۰۰۰	۳۵,۶۰۰,۰۰۰	۴۰,۸۰۰,۰۰۰

نه : پیشگیری از تخلفات با سند رسمی آنلاین بدون کاغذ و مراجعه

برخی از اساتید بزرگ ، راه حل اختلافات و مشکلات را اینگونه بر شمرده اند : «یکی از مهم ترین قوانینی که سبب ایجاد دعاوی بسیاری در دستگاه قضایی به ویژه در مورد نقش و اعتبار سند عادی در معاملات غیر منقول شده است، قانون ثبت اسناد می باشد . اختلافات ثبتی و ملکی بخش قابل توجهی از دعاوی حقوقی

را تشکیل می دهد که با اصلاح قانون ثبت و عدم استماع دعاوی غیر منقول بدون سند رسمی و اجرای کامل طرح کاداستر می توان تا حد زیادی از طرح این گونه دعاوی جلوگیری نمود.» (سیدحسین صفایی) ^{۷۰} اما برای سندیت اسناد الکترونیک و از بین بردن زمینه تخلفات و یا دعاوی، نیازی به تغییر قوانین و یا نوشتن برنامه خاص از سوی سازمان ثبت اسناد نیست، کفایت طبق ماده ۱۲۸۷ قانون مدنی «اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک و یا دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مامورین رسمی در حدود صلاحیت آنها و برطبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند رسمی است» و ماده ۱۴ و ۱۵ قانون تجارت الکترونیک ^{۷۱} و بقیه قوانین الزامی و تایید کننده سندیت اسناد الکترونیک، اولاً مفهوم سند الکترونیک برای قضات، و مسئولین کشوری، توضیح داده شود و ثانیاً: رسمیت آن (غیر قابل تردید و انکار) تفهیم شود، و ثالثاً، در آمدزائی توسط هر سازمان و دستگاه اجرائی، (از جمله قوه قضائیه و وزارت صمت و سازمان ثبت اسناد و ثبت احوال و ...) به اسم الکترونیک، از بین برود تا تعارض منافع، مانع پیشرفت (در پوشش الفاظ حقوقی) نشود، و رابعاً: به کلیه پلتفرم ها، و حتی متعلق به بخش خصوصی، از سوی یکی از نهادهای دولتی از قبیل وزارت اقتصاد و یا قوه قضائیه و یا هر سازمان دولتی دیگری، «ماموریت» داده شود که هر فاکتور و یا اطلاعاتی که آنها صادر می کنند و دیتای آنها «مطمئن» و مورد تایید است، رسمی خواهد بود، (در ماده ۱۶ رسمیت آن پذیرفته شده است برای تاکید چنین شود) و کل آن در اختیار مردم قرار گیرد و نیازی به رفتن به هیچ واسطه ای نباشد. این روش باعث خواهد شد که کلیه اسناد هر مسئله و موضوع، و مدارک خرید و فروش و نقل و انتقال، اعم از منقول و غیر منقول، حتی در خرید و فروش اقلام بسیار کوچک (مانند دیجی کالا و اسنپ)، اسناد رسمی شود و با سند رسمی (انکار و تردید مسموع نیست) که به دادگاه به صورت الکترونیکی (نه پرینت و مهر) ارائه خواهد شد. فقط در این صورت است که تخلفات و اختلافات، بشدت کاهش خواهد یافت و در صورت بروز اختلافات، در کوتاه ترین زمان ممکن، با اسناد علم آور قطعی و مطمئن، و سند رسمی، در کوتاه ترین زمان ممکن، حل و فصل خواهد شد.

---

^{۷۰} صفایی سیدحسین ص ۶

^{۷۱} ماده ۱۴ - کلیه «داده پیام» هائی که به طریق مطمئن ایجاد و نگهداری شده اند از حیث محتویات و امضای مندرج در آن، تعهدات طرفین یا طرفی که تعهد کرده و کلیه اشخاصی که قائم مقام قانونی آنان محسوب می شوند، اجرای مفاد آن و سایر آثار در حکم اسناد معتبر و قابل استناد در مراجع قضائی و حقوقی است.

ماده ۱۵ - نسبت به «داده پیام» مطمئن، سوابق الکترونیکی مطمئن و امضای الکترونیکی مطمئن انکار و تردید مسموع نیست و تنها می توان ادعای جعلیت به «داده پیام» مزبور وارد و یا ثابت نمود که «داده پیام» مزبور به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است.

اینکه سند رسمی چیست ؟ در قانون به صراحت تاکید شده است که سه حالت دارد اما بنا به برداشت های مختلف علمی و یا تعارض منافع ، قسمت «نزد مامورین» غفلت شده است ، مامور دولت ، اعم از کارمند و هر شخصی است که دولت به وی ماموریت دهد و «دفاتر اسناد رسمی» نیز ، مامورین دولت هستند که به عنوان خاص ذکر شده اند ، دعوای حقوقی شدیدی بین نیروی انتظامی و سازمان ثبت بر سر اینکه نقل و انتقال خودرو در کدام یک انجام شود وجود دارد ، و کشمکش های فراوان در آن است.

صادق آملی لاریجانی رئیس قوه قضائیه ۱۳۹۵/۱۲/۲۱ در بخشنامه به مراجع قضایی اعلام کرد : مدارک مربوط به تعویض پلاک اعتباری نداشته و سند رسمی نیست ، سند رسمی خودرو باید در دفاتر اسناد ثبت شود... لذا مقرر می گردد واحدهای قضایی و اداری، اجرای ثبت اسناد معاملات خودرو که در دفاتر اسناد رسمی ثبت گردیده را به عنوان ملاک قانونی تشخیص مالکیت مورد توجه قرار داده و از اعتبار بخشیدن و اتکا به مدارک مربوط به تعویض پلاک خودرو به عنوان سند رسمی مالکیت اکیدا پرهیز نمایند.^{۷۲}

نکته حائز اهمیت آن که در این میان دفاتر معاملات ملکی نیز مدعی هستند که باید ابتدا نزد ما انجام شود و کد رهگیری بگیرند و درآمی نیز نصیب آنان شود.

رای شماره ۱۸۶۳ مورخ ۲/۱۲/۱۳۹۹ هیات عمومی دیوان عدالت اداری مبنی بر ابطال بندهای ۲ و ۳ بخشنامه شماره ۱۴۶۷۲۰۴/۹۴-۲۷/۸/۱۳۹۴ معاونت امور اسناد سازمان ثبت اسناد و املاک کشور در خصوص الزام به سند رسمی در دفاتر،^{۷۳} صادر شد اما مورد پذیرش سازمان ثبت نیست.

دوشنبه ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۰ رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور گفت: « برگ سبز خودرو سند رسمی نیست و دیوان عدالت صلاحیت نسخ قانون را ندارد ... استدلال ما این است که نظم جامعه ایجاب می کند که باید یک جایی به این معضل پایان داده شود و امنیت روانی مردم نسبت به اسنادی که دارند افزایش یابد.^{۷۴} »

در حالی که صراحت قانون مدنی آن را پذیرفته است ، این سخن از سوی یک حقوقدان بعید است : «رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور گفت : برگ سبزی که در نیروی انتظامی صادر می شود سند عادی است نه رسمی»

---

^{۷۲} خبرگزاری فارس ، ۱۳۹۵/۱۲/۲۲ ، بخشنامه رئیس قوه قضائیه به مراجع قضایی : مدارک مربوط به تعویض پلاک اعتباری نداشته و سند رسمی نیست / سند رسمی خودرو باید در دفاتر اسناد ثبت شود

<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13951222000746>

^{۷۳} سایت اختیاری ، رای شماره ۱۸۶۳ مورخ ۲/۱۲/۱۳۹۹ هیات عمومی دیوان عدالت اداری

<https://www.ekhtebare.com/رای-شماره-۱۸۶۳-مورخ-۱۳۹۹-۱۲-۲-هیات-عموم/>

^{۷۴} خبرگزاری ایسنا ، ۱۴۰۰/۰۲/۲۷ ، رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور: برگ سبز خودرو سند رسمی نیست / دیوان عدالت صلاحیت نسخ قانون را ندارد

<https://www.isna.ir/news/1400022718880/>

این گونه سخت گیری ها ، و تعارض منافع ، نه تنها مسئله «سند رسمی خودرو» را حل نکرد بلکه با توجه به هزینه های فراوان، مردم راه های دیگری پیدا کردند و بدون وارد شدن در این گردونه ، موجب معضلاتی برای خود و جامعه شدند که بخش کوچکی از آن در همین مصاحبه گفته شد : « در سال گذشته، نزدیک به ۷۹ هزار پرونده الزام به تنظیم سند رسمی خودرو تشکیل شده است که طرفین به موجب انجام معامله عادی برای نقل و انتقال خودرو با مشکلاتی مواجه و ناچار به طرح دعوی در محاکم شده بودند.» علت این مشکلات ، هزینه های فراوانی است که بر مردم تحمیل گردیده و هر سازمان و دستگاه و دفتری در صدد است تا از این معامله ، درصدی نصیب وی شود .

واقعیت حقوقی آن است که نه حق با سازمان ثبت و نه با پلیس است ، و این نزاع ، صرفاً بدلیل «تعارض منافع» ، ادامه دارد و حل نشده و نخواهد شد مگر آن که مفاهیم قانونی را واقعاً حقوقی نگاه کنیم و غرض اصلی ، صدور «سند رسمی» بر اساس «مُر قانون» ، بدون هدف «درآمدزایی» برای پلیس و دفاتر و سازمان ثبت و ... باشد اگر حقوق الکترونیک توجه شود ، می تواند با ماموریتی که به «پلت فرم خرید و فروش» شرکت های خودرو ساز و یا وارد کننده ، و همچنین به سامانه های الکترونیک خرید و فروش آنلاین داده می شود کل اسناد ، رسمی شود و همان سند به لحظه ، تمام الکترونیک ، صادر شود و پربینتی گرفته نشود و نیازی به مهر و امضاء ندارد و بلافاصله در کلیه محاکم مورد استناد قرار گیرد ، هر چند طبق ماده ۱۶ قانون تجارت الکترونیک ، این ماموریت هم لازم نیست و سند مطمئن ، «غیر قابل تردید و انکار» است که صفت اصلی «سند رسمی» است، شامل چنین اسنادی می شود. آنگاه این نزاع « هزینه ثبت سند خودرو بر عهده چه کسی است»^{۷۵} از بین خواهد رفت ، زیرا دیگر هزینه زائدی برای دفاتر اسنادرسمی وجود ندارد که نزاع بر سر پرداخت آن بشود

---

^{۷۵} ۱۵ خرداد ۱۴۰۰ علی خندانی رئیس کانون سردفتران و دفتریاران در گفتگو با خبرنگار مهر در پاسخ به سوالی مبنی بر اینکه هزینه ثبت سند خودرو با چه کسی است، اظهار کرد: هزینه ها در قانون کامل مشخص است. اگر خریدار و فروشنده توافق با هم داشتند که هزینه را توافقی پرداخت کنند که دیگر بحثی نیست. یعنی خریدار و فروشنده در مباحثه نامه ای که می نویسند قرار می گذارند هزینه به عهده فروشنده یا خریدار باشد و یا اصلاً نصف نصف باشد، اینجا مشخص است و حرفی دیگر باقی نمی ماند.

اگر توافقی ایجاد نشد، در بحث خودرو عمدتاً هزینه ثبت سند با فروشنده است. قانون مالیات ها و حق الثبت می گوید کسی که مالک باید هزینه ها را پرداخت کند. در قانون مالیات ها تاکید شده که حق الثبت با فروشنده است مگر اینکه خریدار و فروشنده توافق دیگری داشته باشند که این را نمی توان بر اساس دو اتحادیه یا دو گروه با هم قانون را تغییر داد. برخی از شهرستان ها نوشته بودند از این به بعد هزینه تنظیم سند با خریدار است که این تصمیم غیرقانونی است. قانون تکلیف را مشخص کرده است، یا توافق است و در صورت عدم توافق با فروشنده است.

خبرگزاری مهر ۱۴۰۰/۰۳/۱۵، خندانی در گفتگو با مهر تشریح کرد؛ هزینه ثبت سند خودرو بر عهده چه کسی است

<https://www.mehrnews.com/news/5227934/>

در اخبار مختلف ، آمار و اعداد گوناگونی از اسناد معاملات املاک و مستغلات ، به صورت قولنامه ای مطرح می شود که با توجه به نداشتن هیچ مبنای آماری مشخص ، نمی توان قطعا آمار دقیق داشت در تاریخ ۱۳ بهمن ۱۴۰۱ پرویز سروری رییس شورای عالی استانها ، گفت :

۷۰ درصد املاک و اسناد کشور قولنامه ای است

ما یک مشکل جدی داریم و ان این است که ۷۰ درصد املاک و اسناد کشور قول نامه ای است، وعده دولت بحث مسکن است و با استفاده از ظرفیت ها می توان بافت فرسوده را اصلاح کرد و در تامین مسکن اقداماتی انجام داد.

۷۶

هزینه های بسیار سنگین برای نقل و انتقال رسمی ، رفت و آمد فراوان و بسیاری جهات دیگر ، مردم را از «اسناد رسمی شکلی» فراری می دهد. این که تصور می شود حتما باید به دفاتر اسناد رسمی مراجعه کرد و ثبت نمود. و فقط همین یک راه وجود دارد ، مسئله ای است که باید مورد توجه قرار گیرد.

۷۶ کد خبر: ۷۱۳۳۹۴ تاریخ انتشار: ۰۱ : ۱۱ - ۱۳ بهمن ۱۴۰۱ [اجتماع](#) << [جامعه](#) پ

۷۰ درصد املاک و اسناد کشور قولنامه ای است

پرویز سروری رییس شورای عالی استانها گفت: ما یک مشکل جدی داریم و ان این است که ۷۰ درصد املاک و اسناد کشور قول نامه ای است، وعده دولت بحث مسکن است و با استفاده از ظرفیت ها می توان بافت فرسوده را اصلاح کرد و در تامین مسکن اقداماتی انجام داد.

پایگاه خبری تحلیلی انتخاب (Entekhab.ir) :

رییس شورای عالی استان ها گفت: شورا ها تمام توان خود را می گذارند که یار دولت باشند. پرویز سروری در جلسه علنی شورای عالی استان ها اظهار کرد: هیچ شبکه ای در کشور مردمی تر از نظام شورایی کشور نیست، این یک ظرفیت بی بدیل و عظیم در کشور است.

وی ادامه داد: در هیچ دوره ای ما شاهد این نگاه مثبت به نظام شورایی نبودیم، یک فصل قانون اساسی به شورا ها اختصاص پیدا کرده و بیش از ده ها اصول به صورت مستقیم و غیر مستقیم به شورا مربوط می شود.

رییس شورای عالی استان ها گفت: عقب ماندگی های بسیار بزرگی اساسی در شورا ها به وجود آمده و شورا ها تمام توان خود را می گذارند که یار دولت باشند و نمی خواهیم برای دولت بار باشیم.

رییس شورای عالی استانها تاکید کرد: اولین مطالبه و درخواست نمایندگان از دولت این است که دستوراتی که ریس جمهور در اجلاسیه عنوان کردند، بار اجرایی بگیرد،

وی یادآور شد: ما یک مشکل جدی داریم و ان این است که ۷۰ درصد املاک و اسناد کشور قول نامه ای است، وعده دولت بحث مسکن است و با استفاده از ظرفیت ها می توان بافت فرسوده را اصلاح کرد و در تامین مسکن اقداماتی انجام داد.

منبع : [سایت انتخاب](#)

<https://www.entekhab.ir/fa/news/713394/>

قضیه الزام به مراجعه به دفاتر اسناد رسمی ، به صورت انحصاری ، نه قانونی است حتی در قانون مدنی ، یکی از وجوه سند رسمی ، «نزد مامورین دولتی» و دیگری «اداره ثبت اسناد و املاک» بوده که می شد همان را هم در نظر گرفت ، اما فقط و فقط به دفاتر اسناد رسمی فرستادند تا درآمدی برای آنان باشد !!

ماده ۱۲۸۷ - اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک و یا دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مامورین رسمی در حدود صلاحیت آنها و برطبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند رسمی است .^{۷۷}

برخی عادت دارند در قوانین قدیمی درجا بزنند ، پس از آن ، قوانین بشدت مترقی ای وجود دارد. از سال های ۱۳۸۰ تا امروز ، در قوانین متعددی سندست اشناد الکترونیک بیان شده ، و سند الکترونیک مطمئن ، (حتی صادر شده از سوی بخش خصوصی) یک سند رسمی است

در قانون جهش تولید مسکن بر این امر تاکید شده است :

ماده ۱۸ در راستای رصد و نظارت بر بازار مسکن، ثبت کلیه معاملات املاک و مستغلات اعم از خرید، فروش، پیش خرید، پیش فروش، رهن و اجاره مسکن برای متعاملین در بنگاههای مشاوران املاک توسط بنگاهها و برای سایر متعاملین خارج از بنگاههای مشاوران املاک توسط خود متعاملین ، در سامانه معاملات املاک و مستغلات کشور و أخذ شناسه(کد) رهگیری بدون أخذ هزینه الزامی است.

تبصره وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است ظرف یک ماه از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون سامانه ثبت معاملات املاک و مستغلات کشور را به صورت رایگان به وزارت راه و شهرسازی منتقل نماید.^{۷۸}

راه حل اساسی همین است که در این ماده بیان شده است ، سامانه ای رایگان که مردم کلیه معاملات را در آن وارد نمایند و این اسناد ، قطعی تر از هر نوع سند دیگر ، در تمامی محاکم و تمامی دستگاههای اجرائی ، طبق قوانین پیش گفته ، کاملاً پذیرش شود .

---

^{۷۷} قانون مدنی مصوب ۱۳۰۷ ، <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/97937>

^{۷۸} قانون جهش تولید مسکن مصوب ۱۴۰۰/۰۵/۱۷ مجلس شورای اسلامی

<https://www.rrk.ir/Laws/ShowLaw.aspx?Code=23777>

«هویت دیجیتال» یک «هویت آنلاین» یا «شبکه ای» در «فضای مجازی» برای فرد، سازمان یا نهاد است تا شخص یا چیزی را به طور «منحصر به فرد» توصیف کند و حاوی اطلاعاتی در مورد روابط موجودیت است. چالش اساسی در «امنیت سایبری» و «عملیات فضای مجازی» دانستن این است که شخص با چه کسی یا از چه چیزی دفاع می کند. در حال حاضر، «تعیین دقیق هویت» یک شخص یا نهاد در فضای مجازی دشوار است. برای شناسایی هر واحد یا مولفه یک سیستم IT، به یک سیستم شناسایی واحد و تأیید شده، نیاز است.^{۷۹}

احراز هویت لازمه هر اقدام نسبت به هر شخص حقیقی و حقوقی، است تا بتوان معامله ای را انجام داد یا قراردادی را منعقد کرد و یا دادخواست و اقدامات قضائی را عملی کرد، در این رابطه شیوه‌های گوناگونی در روش سنتی وجود داشته که هر بار لازم است فتوکیکی صفحات شناسنامه و کارت ملی و... ارائه شود و یا با تغییراتی، با وسواس شدید مسئولین، و عدم شناخت قوانین، هزینه های سنگین برای انجام یک کار ساده، صورت می گیرد

امروزه با روش الکترونیک، فقط یک بار «احراز هویت» فرد کافی است و با هر بار مراجعه وی فقط کافی است «شماره ملی» وی با رایانه چک شود و کل اطلاعات وی، بر روی موبایل، دیده شود و بدون امکان جعل، بتوان خدمات را به وی ارائه داد و یا با مشخصات بیومتریک احراز هویت شود.

«احراز هویت الکترونیکی، فرایندی است که برای «تأیید هویت» کسی از طریق الکترونیکی به منظور اجازه دسترسی به «حساب های الکترونیکی» و سایر اطلاعات استفاده می شود. وقتی افراد برای «خدمات الکترونیکی» ثبت نام می کنند و «نمایه» ایجاد می کنند، اینها شامل «نام کاربری» و «رمز عبور» است که برای «احراز هویت الکترونیکی» استفاده می شود. بسیاری از دولت ها در ایجاد زیرساخت های «تأیید اعتبار» سرمایه گذاری کرده اند تا شهروندان بتوانند به «طیف الکترونیکی» از خدمات دولتی دسترسی پیدا کنند.»^{۸۰}

---

⁷⁹ AR Friedman and LD Wagoner , “The Need for Digital Identity in Cyberspace Operations” , <https://www.jstor.org/stable/26487493> , Journal of Information Warfare , Vol. 14, No. 2 (2015), pp. 41-51 (11 pages)

Digital identity is an online or networked identity in cyberspace for an individual, organization, or entity to uniquely describe a person or a thing and contains information about the entity’s relationships. A critical challenge in cybersecurity and cyberspace operations is knowing with whom or what one is defending. Currently, it can be difficult to accurately determine the identity of a person or entity in cyberspace. A unified and verified identification system for each entity or component of an IT system is needed. This paper will identify the challenges and opportunities that digital identity technologies introduce for cybersecurity and cyberspace operations. (AR Friedman and LD Wagoner 2015)

⁸⁰ McMahon Mary , “What is E-Authentication? (with pictures)” , <https://www.easytechjunkie.com/what-is-e-authentication.htm>

یکی از مواردی که می تواند به ساده ترین شکل ممکن، احراز هویت را عملی نماید، بهره وری از احراز هویت توسط سازمان ها و نهادهای خصوصی و دولتی است که قبلاً انجام شده است به عنوان مثال، هر شخص، در یک یا چند بانک اطلاعاتی از قبیل دانشجویان، کارکنان و یا مشتریان ثبت شده و احراز هویت گردیده است

کلیه مشتریان یک بانک، همانند بانک ملی، سپه، صادرات و غیره، حضوراً مورد احراز هویت قرار گرفته اند، این مشتریان، می توانند به راحتی با API به دیگر پایگاهها، انتقال اطلاعات دهند و نیازی به ثبت نام جدید نباشد

تلفن و موبایل آن ها نیز، به عنوان یک «اقامتگاه» جهت ابلاغ ها و اطلاع رسانی ها مورد قبول قانون است

دو: نقش دولت ها در تجمیع و تسهیل احراز هویت

«در مورد دولت ها، «جنبه اصلی» احراز هویت الکترونیکی، توانایی ایجاد نام کاربری، گذرواژه و نمایه متمرکز است که می تواند در «چندین سایت دولتی» استفاده شود. این «هویت یکبار مصرف» برای شهروندان کارآمد است و بسیاری از «کارهای تکراری» را کاهش می دهد. نام کاربری و گذرواژه اولیه با اطمینان تأیید می شود که وقتی از آنها در سایت های دیگر دولتی استفاده می شود، معتبر هستند.»⁸¹

«مشارکت الکترونیکی دولت در «احراز هویت» شهروندان «کارآمدتر»، «آسان تر» و «انعطاف پذیرتر» است. دولت هایی که از سیستم های «احراز هویت الکترونیکی» استفاده می کنند خدمات بسیاری را به صورت الکترونیکی ارائه می دهند بنابراین افراد مجبور نیستند به یک اداره دولتی «مراجعه» کنند. افراد می توانند از «درخواست ویزا» تا «تمدید گواهینامه رانندگی» خود را با استفاده از «سیستم های الکترونیکی» کاری انجام دهند. در صورت نیاز به اطلاعات یا مستندات اضافی، ممکن است

Electronic authentication, or e-authentication, is a process used to verify someone's identity by electronic means for the purpose of allowing access to electronic accounts and other information. When people sign up for electronic services and create profiles, these include a username and password that will be used for e-authentication. Many governments have invested in creating authentication infrastructures so citizens can access a range of government services electronically.

⁸¹ McMahon Mary, "What is E-Authentication? (with pictures)", <https://www.easytechjunkie.com/what-is-e-authentication.htm>

In the case of governments, a key aspect of e-authentication is the ability to create a user name, password, and corresponding profile that can be used across multiple government sites. This one-use identity is efficient for citizens and reduces a great deal of duplicate work. The initial username and password are verified with care, ensuring that when they are used on other government sites, they are valid.

شهروندان به یک دفتر فیزیکی ارجاع داده شوند و اطلاعات الکترونیکی آنها منتقل شود بنابراین نیازی به «پر کردن» مدارک اداری نیست.»^{۸۲}

سه: روش های سخت احراز هویت

یکی از مسائل مهم در «احراز هویت الکترونیک» اتخاذ روش هایی است که سهل و ارزان و فراگیر باشد، به کارگیری هوش مصنوعی جهت شناسایی افراد در ثبت نام از راه دور، در قوه قضائیه، مشکلات هزینه ای و کاربری فراوان دارد (نه آسان است و نه رایگان و زمان فراوان می طلبد تا جامعه هدف را پوشش دهد) ابتدا این گزارش را که مربوط به تیرماه ۱۴۰۰ است مطالعه نمایید توجه فرمائید: این گزارش فردی است که دکترای کامپیوتر از دانشگاه صنعتی شریف و تجربه ۳۰ ساله در امور کامپیوتر و اینترنت دارد. مردم عادی چه می کشند؟

بسمه تعالی

در جلسه ای شنیدم که سامانه ثنا برای ابلاغ قضایی است و خوب است ثبت نام کنیم تا اگر کسی ابلاغی کرد مطلع شویم.

بنابر این از طریق کامپیوتر به سایت ثنا مراجعه کردم. پس از اینکه اطلاعات شناسنامه و کد ملی را دریافت کرد و تایید اعتبار اولیه انجام داد، سایر اطلاعات تکمیلی را درخواست نمود. در پایان ۴ کارگزاری برای تایید هویت معرفی نمود. پس از پرداخت هزینه تایید هویت به صورت تصادفی یکی از کارگزاری ها را انتخاب کردم. بعدا نمی توانستم آن را تغییر بدهم.

وارد مسیر احراز هویت شدم. تازه در این مرحله از من خواست که عکس را روی دوربین تایید کنم. کامپیوتر من که دوربین نداشت. از ابتدای کار اگر گفته می شد کار را روی گوشی شروع می کردم. اما چه کنم هزینه را پرداخته بودم. با تسلطی که به امور کامپیوتر دارم، لینک سایت احراز هویت را کپی کردم و در پیام رسان بله برای خودم فرستادم و سپس روی تلفن همراه آن را باز کردم و کار را ادامه دادم. عکس گرفتم. امضای خودم را روی صفحه موبایل نقاشی کردم که نمی دانم به چه دردی می خورد؟ یک فیلم گرفتم و جمله ای را که گفته بود تکرار کردم و دکمه ارسال را زدم. در حالی که دایره در حال ارسال می چرخید بیش از یک ساعت منتظر ماندم. هر چند دقیقه به گوشی سر می زدم و بجز این متن که ارسال اطلاعات بسته به سرعت اینترنت شما

⁸² McMahon Mary, "What is E-Authentication? (with pictures)",

<https://www.easytechjunkie.com/what-is-e-authentication.htm>

Electronic participation in government is more efficient, easier, and more flexible for citizens. Governments that use e-authentication systems offer many services electronically so people do not have to travel to a government office. People can do anything from applying for visas to renewing their drivers' licenses using electronic systems. If additional information or documentation is needed, the citizens may be referred to a physical office and their electronic data may be transmitted so they do not have to fill out paperwork at the office.

ممکن است مقداری طول بکشد اتفاق جدیدی را نمی دیدم. پس از یک ساعت کار مختومه شد و سایت پیامی به این مضمون داد که ... گرامی این خدمت برای شما مقدور نمی باشد. هیچ لینکی برای سوال از جزئیات و اینکه چه باید بکنم که وجود نداشت. از این جواب شوکه بودم و شاید از نظر آن ها مهم این بود که هزینه را پرداخته بودم.

روزی دیگر به این فکر افتادم که فرایند را دوباره شروع کنم. از طریق موبایل اقدام کردم. خوشبختانه این بار در سامانه ثبت بود که هزینه پرداخت شده است. ولی کارگزار قابل تغییر نبود. البته پیامی را دیدم که در آن اشاره شده بود که با این هزینه می توان سه بار فرایند تایید هویت را تکرار کرد. معلوم می شود عدم احراز یک مشکل عمومی است. دوباره فرایند احراز را انجام دادم. این بار تصاویر و فیلم ظرف چند دقیقه بارگزاری شد و کدی که برای ورود به سامانه ثنا است را دریافت کرد. اگر هویت من تایید شده و عضو سامانه شده ام پس چرا روز قبل گفته بود که این خدمت برای من امکان پذیر نیست!؟

پس از عضو شدن در سامانه ثنا، و ورود به آن به یک وب سایت پیام رسانی با امکانات و گرافیک بسیار ضعیف برخورد می کنیم. سیستم های پیام رسانی اوایل دهه ۸۰ شمسی از این بهتر و کاملتر بودند. خدماتی هم که روی آن وجود دارد خدمات خاصی نیستند.

چه نیازی به این پیچیده سازی برای احراز هویت وجود دارد؟

اگر یک فرد حرفه ای با این مشکلات عجیب غریب لاینحل مواجه می شود، بیچاره مردم عادی چه خواهند کرد؟

همانگونه که ملاحظه کردید، روش احراز هویت از راه دور، با گوشی هوشمند و ارتباط آنلاین است که (۱) هزینه دارد و باید پرداخت شود (۲) باید گوشی هوشمند داشت و (۳) امضاء می گیرند و (۴) یک سامانه اختصاصی قوه قضائیه دارند که هزینه راه اندازی و نگهداری آن بسیار است و (۵) نهایتاً باید به کارگزار، مراجعه حضوری کرد و تاییدیه گرفت در حالی که برای «احراز هویت»:

۱ - هیچ نیازی به این روش نیست، بر اساس قوانین، با تبادل دیتا بین پلت فرم های مطمئن (مانند بانک ها، دانشگاه ها، وزارتخانه ها، فروشگاههای آنلاین و همه کسانی که قبلاً احراز هویت کرده اند از جمله زیرمجموعه های قوه قضائیه مانند سازمان ثبت، امور اداری قوه، سازمان زندان ها و دهها دیتابیس و پلت فرم دیگر) می توان همه مردم اعم از باسواد و بی سواد را در یک فرایند بسیار ساده، ثبت نام بدون هزینه و بدون مراجعه انجام داد و شماره موبایلی که قبلاً در هر یک از این سامانه ها، رجیستر کرده اند (اعم از آن که به نام خودشان باشد یا نباشد) را به عنوان موبایل ابلاغ گرفت

۲ - نیازی به داشتن گوشی هوشمند نیست و هر شخصی با هر دستگاهی می تواند کار کند

۳- گرفتن امضاء بر روی گوشی یا کاغذ و اسکن آن و گذاشتن پای برگه ها ، عدم شناخت قانونی امضای الکترونیکی است ، امضای الکترونیکی همان تراکنش مطمئن است که در قانون تصریح شده است و نیازی به هیچ ابزار و وسیله ای وجود ندارد ، پیامی که مردم در پیامک یا شبکه های اجتماعی یا ایمیل مطمئن می فرستند همان مشخصات الکترونیکی ، خود امضای الکترونیکی قطعی است و عدم درک این نکته ، موجب هزینه ها و عقب افتادن از زمان پیشرفت شده است

چهار : احراز هویت وسواسی، عامل شکست ایمیل ملی

در روزگاری که کشورهای دیگر ، سرویس های مجانی مانند ایمیل ارائه می کردند ، در ایران نیز قرار شد ایمیل ملی ایجاد شود و این امر از اوائل دهه ۱۳۸۰ شروع شد اما نکته مهم این بود که «احراز هویت» را به صورت کاملاً دستی و کاغذی و با شکل «درآمد زائی» مطرح کردند و فقط موجب شکست تولید داخل شدند هرچه برای آنان استدلال شد که «یاهو» و «جیمیل» و دیگران ، حتماً «احراز هویت» می کنند اما با مدل صحیح فضای مجازی ، به شنیده نشد

به عنوان نمونه مهندس کرباسیان ، مدیرعامل شرکت پست در تاریخ ۱۳۹۲/۰۷/۲۷ اعلام کرد که همه کسانی که می خواهند ایمیل بگیرند ، برای احراز هویت باید مراجعه نمایند ، بخوانید :

دانشگاه ها و مدارس می توانند برای اطلاع رسانی به صورت یکپارچه به دانشجویان، دانش آموزان و هنرجویان خود از طریق پست الکترونیک شرکت پست اقدام کنند.

در حال حاضر ۱۵۰ هزار مشترک عضو پست الکترونیک شرکت پست هستند و این تعداد روز به روز رو به افزایش است؛ همچنین مشترکان جدید به طور روزانه برای ثبت نام مراجعه می کنند.

هزینه اشتراک سالیانه برای پست الکترونیک یک هزار تومان است و مشترکان می توانند از طریق سایت mail.post.ir مراحل اولیه ثبت نام را انجام داده و پس از دریافت کد رهگیری پس از اتمام فرایند ثبت نام در سایت با حضور در یکی از دفاتر پستی جهت تکمیل ثبت نام خود اقدام کنند.

متقاضیان این سرویس می توانند هزینه اشتراک سالیانه را به دو صورت حضوری و یا غیرحضوری از طریق کارت های بانکی عضو شتاب پرداخت نمایند.

با افزایش تعداد مشترکان در آینده و امکان افزودن و استقرار سرویس های جدید بر روی پست الکترونیک سعی بر آن خواهیم داشت تا هزینه اشتراک سالیانه را حذف و این خدمت را به صورت رایگان به هموطنان ارائه دهیم.

تعدادی از مشتریان این سرویس را سازمان ها و مجمع های مختلف تشکیل می دهند. این گروه از مشتریان به دنبال ایمیل های گروهی برای کارمندان و کارکنانشان هستند تا بتوانند به راحتی اطلاع رسانی های لازم را از طریق این سرویس انجام دهند.

گروه دیگری از متقاضیان به دنبال دریافت میلیونی ایمیل هستند تا از طریق پست الکترونیک بتوانند برای مشتریان خاص خود ایمیل ایجاد نموده و با آن ها در ارتباط باشند.

دانشگاه ها و مدارس می توانند برای اطلاع رسانی به صورت یکپارچه به دانشجویان، دانش آموزان و هنرجویان خود از طریق پست الکترونیک شرکت پست اقدام نمایند.

شرکت پست به منظور ایجاد و ارایه این سرویس هزینه های گزافی را پرداخت کرده و به موازات پیشرفت فناوری این سیستم نیز می بایست به منظور پاسخگویی به نیازها و انتظارات هموطنان ارتقا یافته و روزآمد شود که به طور یقین این امر بسیار هزینه بر است؛ از این رو نیازمند آن هستیم تا

بتوانیم با تامین هزینه ها از طرق دیگر، هزینه ی اشتراک را حذف و پست الکترونیک را به صورت رایگان در اختیار عموم قرار دهیم.^{۸۳}

متن به حد کافی گویاست که طراحان این «بیزنس مدل» و «بیزنس پلن»^{۸۴} چگونه راه را اشتباه رفته اند

83

<http://www.boushehr.post.ir/DesktopModules/News/NewsView.aspx?TabID=3604&Site=boushehr.post&Lang=fa-IR&ItemID=25021&mid=25572&wVersion=Staging>

^{۸۴} شرح مدل کسب و کار (Business Model)

بیزنس مدل، یک طرح شرکتی است که به ما چگونگی بدست آوردن درآمد و سود را نشان می دهد. به ما توضیح می دهد که چه محصولات و خدماتی را باید ایجاد و بازاریابی کنیم، چطور این کارها را انجام بدهیم و برای ایجاد کسب و کار خود چه هزینه هایی باید متحمل شویم. چنانچه مدل کسب و کار خود را درست انجام دهید، در مسیر موفقیت قرار خواهید گرفت و اگر آن را اشتباه انجام دهید، ممکن فاجعه برای کسب و کار شما به وجود بیاورد.

بیزنس پلن (Business Plan) چیست؟

یک طرح کسب و کار یا بیزنس پلن (BP)، سندی است که به کسب و کارها درباره محصولات و خدمات، چگونگی بدست آوردن پول، رهبری و منابع انسانی، تامین مالی، مدل های عملیاتی و دیگر جزئیاتی که برای موفقیت ضروری هستند، به طور مفصل توضیح می دهد. کارآفرینان معمولاً در هنگام راه اندازی کسب و کار جدید خود آن را می نویسند. در حالی که کسب و کارهای با سابقه معمولاً بیزنس پلن را هنگام تغییر جهت و یا استراتژی شرکت می نویسند.

اکثر بیزنس پلن ها سه تا پنج سال بعدی شرکت را پوشش می دهند. در نتیجه شما نمی توانید اهمیت یک طرح کسب و کار (BP) را دست کم بگیرید. این که شما یک کسب و کار کوچک جدید هستید و یا حتی چندین سال است که کسب و کارتان فعالیت می کند، لزوماً به یک بیزنس پلن برای تامین بودجه نیاز دارید.

بیزنس پلن یک سند زنده و پویا است که نباید یکبار تکمیل شود و دیگر هرگز بازمینی نشود. بلکه زمانی که کسب و کار شما رشد می کند، تغییر می کند، و با شما سازگار می شود، باید برنامه کسب و کار را بازمینی کرده و آن را به روز رسانی کنید.

حوزه های اصلی یک بیزنس پلن عبارتند از:

- چکیده برنامه اجرایی

- شرح شرکت

علاوه بر آن که هزینه می گرفتند ، باید مراجعه می کردند و ثبت نام در دفاتر !! و ... این در حالی است که قبل از ایشان ، آقای رضا تقی پور ، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات در تاریخ ۱۳۹۱/۰۲/۱۸ در نامه‌ای خطاب به رئیس کل بانک مرکزی اعلام کرد: «از این پس در هنگام افتتاح حساب، تنها ایمیل داخلی از مشتریان پذیرفته شود و ارسال صورت حساب‌های بانکی به ایمیل خارجی ممنوع است.» به جای آنکه «بیزنس پلن» و «احراز هویت» و دریافت هزینه و مراجعه و ارائه مدارک را مانند دیگران ، رها کند و با یک شماره ساده موبایل ، همگان را در ایمیل ملی بیاورد ایشان دستور ممنوعیت ایمیل های خارجی را هم صادر کرد تا با ضرب و زور ، در صدر بود تا جا بیندازد و جز اتلاف منابع ، ثمره دیگری نداشت و شکست قطعی خورد

متن نامه آقای رضا تقی پور خواندنی است :

مطابق اسناد و قوانین موجود حفظ امنیت اطلاعات کاربران در حوزه فناوری اطلاعات از جمله اهداف قانون برنامه پنجم توسعه کشور ماده ۴۶ می باشد و از آنجا که ایمیل های عمومی نظیر yahoo , gmail و... یکی از ابزارهای خروج اطلاعات کاربران از کشور است، خواهشمند است دستور اکید فرمایید بانکهای کشور نسبت به رعایت موارد ذیل اقدام عاجل و آنی را به عمل آورند:

- ۱- عدم استفاده از ایمیل های با میزبانی خارجی و ایمیل های عمومی نظیر yahoo, gmail و msn و hotmail و... در ارسال صورت حساب های بانک مشتریان.
- ۲- استفاده از ایمیل با میزبانی داخلی که فهرست آن بر روی سایت مرکز مدیریت توسعه ملی اینترنت (matma.ir) قرار دارد و به صورت مرتب به روز می شود.
- ۳- عدم قبول ایمیل های عمومی و یا با میزبانی خارجی در هنگام افتتاح حساب، بدین منظور ضروری است، امکانات دسترسی به اینترنت جهت ایجاد ایمیل ها داخل در بانکها فراهم شود^{۸۵}

- محصولات و خدمات

- برنامه بازاریابی

- برنامه عملیاتی

- مدیریت و سازمان

- برنامه مالی

- پیوست ها

این بیزینس پلن راهنمای شما، نقشه راه شما و اساساً به عنوان یک طرح اولیه برای کسب و کار شما عمل می کند.

تفاوت بیزینس پلن و بیزینس مدل چیست؟، <https://www.sena.ir/news/54263>

⁸⁵ <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13910218000943>

خبرگزاری فارس این خبر را حذف کرده است اما در دیگر خبرگزاری ها همچنان در دسترس است

از جمله سایت عصر ایران به آدرس زیر می توان مشاهده کرد

<https://www.asriran.com/fa/news/213133/>

شماره: ۱۳۲۲۹
تاریخ: ۹۱/۲/۲
پست:
انجمن:
تجهیزی:

وزیر

جناب آقای دکتر بهمن
رئیس کل محترم بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

سلام علیکم،

مطابق اسناد و قوانین موجود حفظ امنیت اطلاعات کاربران در حوزه فناوری اطلاعات از جمله اهداف قانون برنامه پنجم توسعه کشور ماده (۴۶) می باشد و از آنجاکه ایمیل های عمومی نظیر Yahoo و Gmail و ... یکی از ابزارهای خروج اطلاعات کاربران از کشور است ، خواهشمنداست دستور اکید فرمایید بانک های کشور نسبت به رعایت موارد ذیل اقدام عاجل و آنی را به عمل آورند :

۱. عدم استفاده از ایمیل های با میزبانی خارجی و ایمیل های عمومی نظیر Yahoo و Gmail و Hotmail و MSN و ... در ارسال صورت حساب های بانک مشتریان .
۲. استفاده از ایمیل با میزبانی داخلی که فهرست آن بر روی سایت مرکز مدیریت توسعه ملی اینترنت به نشانی (<http://www.matma.ir>) قرار دارد و به صورت مرتب به روز می شود.
۳. عدم قبول ایمیل های عمومی و یا با میزبانی خارجی در هنگام افتتاح حساب ، بدین منظور ضروری است ، امکانات دسترسی به اینترنت جهت ایجاد ایمیل داخلی در بانک ها فراهم شود.

رئیس کل محترم بانک مرکزی
جمهوری اسلامی ایران

رونوشت:
* سازمان فناوری اطلاعات
* دفتر وزارتی (۲۲۵۴)

www.ict.gov.ir

تصویر نامه آقای تقی پور

اما این تهدیدات ، جواب نداد زیرا راه فضای مجازی ، با زور نیست ، بلکه با ایجاد امکانات است که در روش این بزرگواران ، وجود ندارد

اما واقعیت این است که پس از چندین سال اجبار به دیگر اقشار ، (از قبیل دارندگان حساب بانکی) ، از ایمیل ملی ، با شیوه شرکت پست و دیگران با عناوین مختلف ، استقبال نشد ، و آقای کرباسیان ، در مراسم تودیع خود ، به تاریخ ۱۳۹۲/۰۸/۲۱ آمار ایمیل ملی را چنین گفت «سرویس ایمیل ملی شرکت پست ، تاکنون ۱۵۰ هزار مخاطب جذب کرده است» توجه می فرمائید ... فقط ۱۵۰ هزار ...

مسئله به همین جا ختم نشد و به جای آنکه مسئله «احراز هویت» را با فرهنگ «فضای مجازی» ساده کنند و «بیزنس مدل» و «بیزنس پلن» را تغییر دهند، اجبار سربازان وظیفه^{۸۶} در دستور کار قرار گرفت و بجای اصلاح «روش مالی» و اینکه مانند دیگران، هزینه ای نگیرند، به سراغ سربازان رفتند و همزمان چندین اقدام را در دستور کار قرار دادند:

اولا: «حضور در یکی از دفاتر پستی منتخب جهت تکمیل فرایند ثبت نام» اجباری است!

شما همین یک نوبت مراجعه را، در یک میلیون سرباز ضرب کنید و هزینه های وقت، حمل و نقل، و آثار ترافیکی آن را بیابید، و مقایسه نمایید، که اگر قرار بود، در دنیا، گوگل و یاهو، مانند این اشخاص دانشمند، در «فضای مجازی» کار کنند... چه می شد...

ثانیا: هزینه سالانه ایمیل ملی، یک هزار تومان ناقابل است که با یک حساب سرانگشتی، با محاسبه یک میلیون سرباز، و دو سال سربازی، حداقل دو میلیارد تومان پول بی زبان گرفته می شود... اگر به سربازان، نگویند که شش ماه قبل از اعزام، باید ایمیل ملی داشته باشند و... کلا بشود سه سال! (سه میلیارد تومان)... و آنها را ده بار نبرند و نیاورند!

هزینه و نحوه ثبت نام کاغذی در پست الکترونیک!! در سایت پست، اینگونه آمده است:

کاربران می توانند اقدامات ذیل را جهت ایجاد صندوق پست الکترونیکی انجام دهند:

۱- انتخاب نوع شخصیت حقیقی یا حقوقی روی گزینه (نوع ثبت نام برای)

۲- تکمیل فیلدهای اجباری و ترجیحا اختیاری موجود

۳- دریافت کد رهگیری پس از اتمام فرایند ثبت نام

۴- حضور در یکی از دفاتر پستی منتخب جهت تکمیل فرایند ثبت نام (تنها برای یک نوبت)

نکته:

پس از اتمام مرحله سوم، صندوق پست الکترونیک شما ایجاد گردیده و به مدت ۱۵ روز بصورت رزرو بنام شما نگهداری خواهد شد و در صورت عدم مراجعه به دفاتر پستی منتخب عملیات رزرو شما لغو خواهد شد.

---

^{۸۶} کد خبر: ۲۱۷۴۴۹۸ تاریخ مخابره: ۲۱/۸/۱۳۹۲ - ۱۱:۲۶

ارائه ایمیل ملی به سربازان

براساس تقاضای سازمان نظام وظیفه عمومی، ظرفیت یک میلیون پست الکترونیک ملی - ایمیل ملی - از سوی شرکت پست آماده شده است تا هر سرباز یک ایمیل ملی داشته باشد.

به گزارش خبرنگار مهر، محمدحسن کرباسیان - مدیرعامل سابق شرکت پست در مراسم تودیع خود با بیان این خبر ادامه داد: سرویس ایمیل ملی شرکت پست تاکنون ۱۵۰ هزار مخاطب جذب کرده است و بزودی نیز به ظرفیت این سرویس بومی افزوده می شود؛ در همین حال و در راستای ارائه سرویس انبوه ایمیل ملی، تقاضای سازمان نظام وظیفه عمومی برای دریافت یک میلیون ایمیل ملی آماده ارائه است.

<http://www.mehrnews.com/detail/News/2174498>

شما میتوانید وجه ثبت نام صندوق پست الکترونیک خود را بصورت حضوری و یا غیر حضوری

(از طریق کارتهای بانکی عضو شبکه شتاب) پرداخت نمایید.^{۸۷}

این موارد ۱ - توسط افرادی طراحی و برنامه ریزی می شود، که تصورات اشتباهی از الکترونیک شدن امور دارند، کارشناسان محترمی که، توجه به جمیع جوانب کار ندارند، و بسیاری دلسوز هستند؛ (و البته در این میان، افراد زرنگی هم هستند که منافعی دارند) ۲ - و توسط مدیرانی (همچون فرمانده محترم ناجا، و آقای کرباسیان و ...) ابلاغ و اجراء می شود؛ که تصور می نمایند «خدمتی الکترونیک» ارائه می دهند، و عمدتاً، منفعتی از این درآمدها ندارند !! ...

پنج: عدم وجود ناشناس در فضای مجازی

در اینترنت، ناشناس وجود دارد، اما این برای کاربران است نه برای مدیران عالی اینترنت، و یا سرویس دهندگان اینترنتی، که آدرس همه رفت و آمد دیتاها را در دست دارند.

«ناشناس بودن آنلاین»^{۸۸}، برداشت اشتباهی است که همواره مانع از اقدامات سریع گردیده و موجب هزینه های گزاف امنیت شبکه و یا تحمیل روش های هزینه دار، بر کاربران گردیده است و در بسیاری از موارد، خصوصاً مسئله «احراز هویت» به صورت حضوری و با «پرداخت هزینه» موجب شده است تا اقدامات الکترونیک داخلی، شکست های سنگین متحمل شود و کدامین شکست بزرگ تر از آن که، پس از سال ها، هنوز «شبکه های اجتماعی داخلی» فراگیر نداریم. و بر خلاف «شعارها»، با بستن را بر روی داخلی ها، کل «اتوبان» را در اختیار خارجی قرار داده ایم.

در اینترنت، «ناشناس» وجود دارد، اما این «ناشناس» برای «کاربران» است نه برای مدیران عالی اینترنت، و یا سرویس دهندگان اینترنتی، که آدرس همه رفت و آمد دیتاها را در دست دارند.

در حالی که به ظاهر در فضای مجازی هیچ شکل مشخصی از سیستم تأیید هویت نداریم و معمولاً از اسم های مستعار استفاده می کنیم. این نام های مستعار معمولاً مربوط به هویت واقعی ما نیستند و از این رو حس ناشناس بودن را فراهم می کنند. اما ناشناس بودن موجود در اینترنت، واقعی نیست. ممکن است بصورت آنلاین با نام، اس ان ان^{۸۹} یا شماره گذرنامه ما مشخص نشویم، اما آدرس «آی پی»^{۹۰} خارجی خود را آشکار می کنیم. از این آدرس «آی پی» برای ردیابی رایانه مورد استفاده می توان استفاده کرد.

⁸⁷ <http://mail.post.ir/registration/registration.htm>

⁸⁸ Online anonymity

⁸⁹ SSN Social Security Numbers

شماره تأمین اجتماعی (SSN) یک شماره نه رقمی است که برای شهروندان، اقامت دائم و ساکنان موقت (شاغل) ایالات متحده صادر می شود.

⁹⁰ The Internet Protocol (IP) is the principal communications protocol in the Internet protocol suite for relaying datagrams across network boundaries. Its routing function enables internetworking, and essentially establishes the Internet.

همچنین در برخی سیستم عامل‌ها مانند وب سایت‌های شبکه‌های اجتماعی، شناسایی مجازی ایجاد می‌کنیم زیرا این روابط به روابط ما در دنیای فیزیکی مربوط می‌شود. برخی وب‌سایت‌ها همچنین از کاربران خواسته‌اند که نوعی شناسنامه یا اطلاعاتی را که مستقیماً با یک شخص مرتبط است، به نام امنیت ارائه دهند. بنابراین اساساً ما در فضای سایبر کاملاً ناشناس نیستیم. معمولاً ما اطلاعاتی را نشان می‌دهیم که می‌تواند برای ردیابی دستگاه و یا شخص مورد استفاده قرار گیرد.^{۹۱}

برداشت اشتباه از اینترنت، و تصور اینکه در اینترنت، ناشناس وجود دارد، به دلیل عدم شناخت این پدیده است، همان‌گونه که در تلفن، ممکن است شماره‌های ناشناس وجود داشته باشد اما در حقیقت، برای سیستم مخابراتی، هیچ ناشناخته‌ای وجود ندارد، به دلیل قبض (سیستم بیلینگ) و محاسباتی که قبض‌ها را صادر می‌کند باید همه امور، برای آن‌ها آشکار باشد، در اینترنت نیز سیستم‌های در هم تنیده و سلسله وار بیلینگ وجود دارد و هر قسمتی با قبل و بعد از خود، بر اساس بیت،^{۹۲} محاسبه می‌نماید و آدرس هر قطعه دقیقاً مشخص است و اینکه از چه «رایانه‌ای» استفاده شده و حتی «سیستم عامل» و «شماره اختصاصی کارت شبکه» و دیگر مشخصات آن چیست، و یا از کدام سوئیچ^{۹۳} یا روتر^{۹۴} گذر کرده است، با دقیق‌ترین وجه ممکن، محاسبه می‌شود، در غیر این صورت، اطلاعات تبادلی، در این فضای در هم تنیده وب، گم می‌شد و معلوم نمی‌شود که چه مطلبی از کجا به کدام آدرس برسد.

نمونه‌ای از «شناسائی» در سیستم اینترنتی، با شبکه اجتماعی اختصاصی را در عملیات ۲۰۲۱/۰۶/۰۸ پلیس بین‌الملل می‌توان دید که اشخاص کاملاً حرفه‌ای با توهم اینکه در اینترنت، و با بهره‌وری از «بلاک چین»، و آخرین تکنولوژی‌های «رمزنگاری» می‌توانند خود را «مخفی» نمایند، چگونه به دام افتادند: «پلیس فدرال آمریکا، اف بی آی، پلیس ملی هلند و پلیس سوئد در همکاری با اداره مبارزه با مواد مخدر ایالات متحده و چند کشور دیگر با حمایت یوروپل، یکی از بزرگ‌ترین عملیات تاریخ مبارزه با جرایم سازمان یافته را اجرا کردند.

براساس بیانیه یوروپل که بامداد سه شنبه ۸ ژوئن (۱۸ خرداد) منتشر شد، اف بی آی از سال ۲۰۱۹ و در هماهنگی با پلیس فدرال استرالیا عملیات استراتژیک موسوم به سپر تروا و هماهنگی با نفوذ

---

⁹¹ Chauhan Sudhanshu and other 2015, p14

⁹² بیت (bit) واحد اصلی (یا کوچکترین واحد) اطلاعات در رایانش و ارتباطات دیجیتال است. یک bit می‌تواند فقط یکی از دو مقدار (که معمولاً با ۰ و ۱ نشان داده می‌شود) را داشته باشد. اصطلاح bit از واژه‌ی مرکب binary digit (به معنای رقم دودویی) گرفته شده است.

<https://techdic.ir/definition/bit/>

⁹³ Switch

⁹⁴ Router

در اپلیکیشینی به نام آنوم^{۹۵} را آغاز کرده و پس از آن به ۱۲ هزار ابزار هوشمند متعلق به ۳۰۰ باند تبهکار که در بیش از ۱۰۰ کشور فعال بودند، از جمله در میان گروه‌های مافیایی ایتالیایی و یک باند موتورسوار تبهکار دست یافت.

بامداد سه شنبه پیش از انتشار بیانیه یورویل، پلیس استرالیا نیز اعلام کرد در جریان یک عملیات گسترده مشترک با پلیس آمریکا با هدف نابودی شبکه‌های جرایم سازمان یافته، صدها نفر در ۱۸ کشور بازداشت شده و مأموران با نفوذ به شبکه‌های ارتباطی مجرمان، میلیون‌ها پیام رمزگذاری شده را خواندند.

ریس کرشاو، کمیسر پلیس فدرال استرالیا گفت که حملات پلیس در ۱۸ کشور بازداشت صدها مظنون را در پی داشته است.

به گفته پلیس، زمانی که یکی از چهره‌های سرشناس باندهای تبهکاری استرالیا پیام‌رسان آنوم را به عنوان محلی امن برای ارتباط‌گیری به اعضا شبکه خود معرفی می‌کرد، مأموران توانسته‌اند پیام‌های رد و بدل شده آنها را کنترل کنند.

کرشاو در مورد تعقیب نزدیک تبهکاران گفت: «ما درون جیب پستی جنایتکاران سازمان یافته بودیم. آنها درباره همه چیز صحبت می‌کنند، درباره مواد مخدر، خشونت، ضربه‌زدن به یکدیگر و نیز درباره افراد بی‌گناهی که قرار است به قتل برسند.»^{۹۶}

همانگونه که ملاحظه می‌شود، حتی زمانی که «شبکه به ظاهر امن» ایجاد می‌شود، امکان شناسایی وجود دارد و بسته به امکانات، «احراز هویت» می‌شوند.

شش: سطوح مختلف احراز هویت

یکی از مهم‌ترین اشتباهات در «احراز هویت» آن است که بدون توجه به «میزان اهمیت» اطلاعات موردنظر، سیستم و جایگاه هر شخص، و دیگر متغیرهای مختلف، برای همگان، «احراز هویت» بسیار سخت و یکسان در نظر گرفته می‌شود.

در مقاله «احراز هویت الکترونیکی: آنچه مدیران IT در ۱۸ ماه آینده بر آن تمرکز خواهند کرد»، نوشته شاون مک کارتی که در تاریخ ۳۱ جولای ۲۰۱۳ منتشر شده، می‌خوانیم: «در یک سطح اساسی، احراز هویت الکترونیکی فرایند ایجاد اطمینان در هویت کاربر است که به صورت الکترونیکی به یک سیستم

^{۹۵} ANOM

^{۹۶} یورونیوز، ۲۰۲۱/۰۶/۰۸، استرالیا؛ عملیات بزرگ بین‌المللی انهدام گروه‌های تبهکار به کمک یورویل؛ صدها نفر بازداشت شدند

<https://per.euronews.com/2021/06/08/australia-us-operation-against-organised-crime-hundreds-globally-arrested>

اطلاعاتی ارائه می‌شود. یک پیام اصلی در این یادداشت این است که OMB^{۹۷} آژانس‌ها را تشویق می‌کند تا درباره نوع وضعیت احراز هویت الکترونیکی که می‌خواهند اجرا کنند تصمیم بگیرند. سطوح مختلفی از نیاز وجود دارد و در صورت «عدم ضرورت»، «پرداخت هزینه ایمن‌ترین سیستم‌ها» منطقی نیست.^{۹۸}

در این مقاله «چهار سطح برای احراز هویت» توصیف شده است:

- سطح ۱: اعتماد به نفس «اطمینان»^{۹۹} کم، در «اعتبار هویت ادعا شده» دارد.
- سطح ۲: مقداری اعتماد به نفس.
- سطح ۳: اعتماد به نفس بالا.
- سطح ۴: اعتماد به نفس بسیار بالا.

این تصمیمی نیست که باید خودسرانه گرفته شود. هر آژانس نیاز به «ارزیابی ریسک» از سیستم‌های خود، شناسایی و نقشه برداری از این ریسک‌ها، و تصمیم‌گیری در مورد کسب و کار خود دارد که در آن سطح، اطمینان برای سیستم‌هایشان قابل قبول است. به عنوان مثال، هنگام اجازه دسترسی اشخاص مهمان به سیستم Wi-Fi و سپس به برخی از بخشهای شبکه عمومی، ممکن است «احراز هویت سطح ۱» کاملاً قابل قبول باشد. اما هنگام «دسترسی به پایگاه داده‌ها» و «برنامه‌های مهم تجاری»، سطح ۳ یا سطح ۴ ممکن است مناسب‌تر باشد.^{۱۰۰}

⁹⁷ NoName, August 2013, Office of Management and Budget (OMB),

<https://searchcompliance.techtarget.com/definition/Office-of-Management-and-Budget-OMB>

The Office of Management and Budget (OMB) is the business division of the Executive Office of the President of the United States that administers the United States federal budget and oversees the performance of federal agencies.

The OMB is accountable for evaluating the quality of federal agency programs, policies and procedures to ensure they align with the president's budget and administration policies. The OMB is also responsible for managing the associated financial, information technology (IT) and compliance-related operations. The office performs government-wide budget coordination and is largely responsible for the technical aspects that surround the announcement of the president's budget each February.

⁹⁸ mccarthy shawn 2013, "E-authentication: What IT managers will be focusing on over the next 18 months", <https://gcn.com/articles/2013/07/31/eauthentication.aspx>, jul 31, 2013

احراز هویت الکترونیکی: آنچه مدیران IT در ۱۸ ماه آینده بر آن تمرکز خواهند کرد

نوشته شاون مک کارتی ۳۱ جولای ۲۰۱۳

At a basic level, e-authentication is the process of establishing confidence in user identities electronically presented to an information system. A key message within the memo is that OMB encourages agencies to make decisions on the type of e-authentication posture they want to enforce. There are different levels of need, and it doesn't make sense to pay for the most secure systems if they aren't necessary.

⁹⁹ Confidence : the feeling or belief that one can rely on someone or something; firm trust.

احساس یا اعتقاد به اینکه می‌توان به کسی یا چیزی تکیه کرد. «اعتماد راسخ»

¹⁰⁰ mccarthy shawn 2013, "E-authentication: What IT managers will be focusing on over the next 18 months", <https://gcn.com/articles/2013/07/31/eauthentication.aspx>, jul 31, 2013

احراز هویت الکترونیکی: آنچه مدیران IT در ۱۸ ماه آینده بر آن تمرکز خواهند کرد

اثر انگشتی که در برگه‌های کاغذی گرفته میشود از نظر حقوقی دارای ارزش استناد و سندیت است زیرا این اثر انگشت، قابلیت پیگیری صحت و عدم صحت دارد اما اثر انگشتی که به صورت الکترونیک گرفته می‌شود و بر روی پرونده‌ها قرار می‌گیرد از نظر حقوقی ارزشی ندارد زیرا می‌توان آن را در هر کجا قرارداد بدون اینکه فرد مطلع باشد.

نکته مهمی که در زمینه اثر انگشت در اسناد رسمی و در دفاتر الکترونیک قوه قضائیه و امثال آنها وجود دارد این است که از نظر حقوقی ارزش اثبات ندارد زیرا زمانی که اثر انگشت به صورت دستی و بر روی کاغذ گرفته می‌شود فرد اثر انگشت‌زننده دقیقاً می‌داند که در کجا این اثر انگشت را قرار داده است اما در این گونه اسناد، هر چند از نظر ظاهر فنی، رعایت شده است که اثر انگشت در کجا قرار بگیرد، لیکن برای افراد عادی این قابل اعتماد نیست و می‌توانند ادعا کنند اثر انگشت شان را ذخیره کرده و در جای دیگری استفاده کرده‌اند! در حقیقت اثر انگشت انجام شده کارایی حقوقی ندارد و فقط هزینه‌ها افزایش یافته است در حالی که اگر همان صفحات، به صورت آنلاین از سوی خود شخص، ورود اطلاعات می‌شد و تمامی مراحل نیز با جزئیات آن لاگ می‌شد قابل اثبات تر از اثر انگشت بود.

عدم شناخت افراد از مسائل الکترونیک موجب شده است که بین اثر انگشت بیولوژیک و اثر انگشت عکس، تفاوت را متوجه نشوند اثر انگشت الکترونیک زمانی ارزش دارد که به عنوان یک سند بیولوژیک مورد استفاده قرار می‌گیرد اثر انگشت بیولوژیک در مواردی مفید است که به صورت آنلاین مورد استفاده قرار می‌گیرد به عنوان مثال برای ورود به یک مکان و یا ورود به گوشی موبایل و کامپیوتر، این اقدام ارزشمند است اما برای دیگر کارها فایده‌ای ندارد به جز آنکه هزینه‌های سنگینی را بر دوش مردم و بر هزینه‌های ملی افزایش دهد.

به عنوان مثال زمانی که فردی می‌خواهد وارد موبایل خود بشود و اثر انگشت خود را بر روی آن می‌گذارد این اثر انگشت لایو و زنده ارزش بیولوژیک و سندیت دارد یعنی کامپیوتر با هوش مصنوعی که دارد اثر انگشت را با حافظه خود تطبیق نموده و اگر مطابق بود اجازه ورود می‌دهد این وضعیت در

نوشته شاون مک کارتی ۳۱ جولای ۲۰۱۳

Four levels are described:

- Level 1: Little or no confidence in the asserted identity's validity.
- Level 2: Some confidence.
- Level 3: High confidence.
- Level 4: Very high confidence.

This is not a decision that should be made arbitrarily. Each agency needs to conduct a risk assessment of their systems, identify and map those risks and make business decisions on which assurance level is acceptable for their systems. For example, when allowing guest access to the Wi-Fi system, and then to some portions of a public network, Level 1 authentication may be perfectly acceptable. But when allowing access to databases and important business applications, Level 3 or Level 4 may be more appropriate. (shawn mccarthy 2013)

بسیاری از اماکن حساس مانند صندوق‌های بانک‌ها وجود دارد که برای ورود اثر انگشت زنده می‌گیرد. اما به صورت اشتباه در وضعیت الکترونیک در نظر گرفته و تصور می‌کنند که این همان اثر انگشت است در حالی که هم با اثر انگشت کاغذی تفاوت دارد هم با اثر انگشت بیولوژیک کاملاً فرق می‌کند یک امری است بدون هیچ فایده و بلکه دارای ضررهای بسیار و در آینده می‌تواند موجب فسادهای فراوان گردد.

هشت: اثر انگشت در اسناد کاغذی اداری

در اسناد کاغذی مالی، اداری، قضائی از قبیل ارائه دادخواست، شهود و گواهی، چه اثر انگشت باشد و چه نباشد قابلیت اثبات و یا تردید در اصالت دارد در جرائم و اتهامات، بارها افراد دست خط خود را انکار کرده و اثر انگشت خود را اجباری اعلام کردند و صحت آن سند را زیر سؤال بردند اسناد دیگری هم که با اثر انگشت است مانند اسناد مالی، که بارها و بارها مورد تشکیک قرار گرفته است، اما در اسناد الکترونیک، انکار و تردید، مسموع نیست.

نه: اثر انگشت دوران بی سواد

اصولاً اثر انگشت یکی از ابزار اثبات سندیت اسناد بوده است^{۱۰۱} اثر انگشت مربوط به سال‌هایی است که در کشور ایران اکثریت اشخاص بی‌سواد بوده‌اند، پس از باسواد شدن افراد، این مسأله توسط قانونگذار، منسوخ شده و مقرر داشته است که اثر انگشت یا امضا و همه جا امضا را اصل دانسته است^{۱۰۲}، اما در

---

^{۱۰۱} قانون ثبت اسناد و املاک، مصوب ۲۶ اسفند ماه ۱۳۱۰ شمسی (کمیسیون قوانین عدلیه)

ماده ۶۳ - طرفین معامله یا وکلای آنها باید ثبت سند را ملاحظه نموده و مطابقت آن ثبت با اصل سند به توسط مشارالیه و مسئول دفتر ثبت تصدیق گردد.

در مورد اسنادی که فقط برای یک طرف ایجاد تعهد می‌نماید تصدیق و امضای طرف متعهد کافی خواهد بود.

ماده ۶۴ - در صورتی که طرفین معامله و یا یکی از آنها کور یا کر و گنگ بی‌سواد باشند علاوه بر معرفی هر یک از اشخاص مزبوره باید به معیت خود یک نفر از معتمدین خود را حاضر نماید که در موقع قرائت ثبت و امضای آن حضور به هم رسانند مگر اینکه بین خود معرفی کسی باشد که طرف اعتماد آنها است - معتمد مزبور در مورد اشخاص کر گنگ باید از جمله اشخاصی باشد که بتواند با آنها به اشاره مطلب را بفهماند - در مورد این ماده مراتب در سندی که ثبت می‌شود در ستون ملاحظات دفتر باید قید گردد.

ماده ۶۵ - امضای ثبت سند پس از قرائت آن به توسط طرفین معامله یا وکلای آنها دلیل رضایت آنها خواهد بود.

ماده ۶۶ - در موقعی که معامله راجع به اشخاص بی‌سواد است علاوه بر معرفی حضور یک نفر مطلع با سواد نیز که طرف اعتماد شخص بی‌سواد باشد لازم است مگر در صورتی که بین خود معرفی شخص باسواد باشد که طرف اعتماد شخص بی‌سواد است.

ماده ۶۷ - ثبت سند باید برای شخص بی‌سواد قرائت شده و این قرائت و همچنین رضایت مشارالیه باید در دفتر ثبت قید و از طرف معتمد امضا گردد. معامله‌کننده بی‌سواد نیز باید علامت انگشت خود را ذیل ثبت سند بگذارد.

منبع: سایت قوانین مجلس <http://rc.majlis.ir/fa/law/show/92284>

^{۱۰۲} قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۲۵ شهریور ماه ۱۳۱۸

ماده ۷۸ - تاریخ تقدم دادخواست باید شمسی و با تمام حروف نوشته شود.

دادگاه‌ها و در اسناد، هم اثر انگشت گرفتند و هم امضا (مانند آن که پس از کارت ملی قرار شد این کارت جایگزین شناسنامه شود اما هم کپی کارت ملی و هم تمام صفحات شناسنامه را می‌گیرند) این مشکل از مسئولین است که توجه به قانون نداشته و تصورات خود را جایگزین قانون کردند آنها بدون اینکه الزامات هر یک از این موارد را توجه کنند، هزینه‌های سهمگین بدون فایده‌ای را بر جامعه تحمیل کرده‌اند.

امروز که سواد الکترونیک وجود دارد همچنان روش اسناد دوران بی‌سوادی، به شکل الکترونیک، ادامه دارد در حالی که در عرف و اجتماع، همه مردم از همه اقشار، سندیت قطعی اسناد الکترونیک را پذیرفته و خرید و فروش و میلیاردها پست، به وسیله‌ی همین پیام‌ها و پیامک‌ها تبادل می‌شود و کسی هم در مستند بودن آن تشکیک نمی‌کند و قانون نیز، سند مطمئن الکترونیک را در حد سند رسمی پذیرفته است.

اما در مدیریت، این عرف و قانون را نمی‌پذیرند روش جاری در عرف حاکم بر بازار و اسناد تجاری و معاملاتی و سیاسی و اجتماعی، پذیرش اسناد الکترونیک است مبلغ آن مهم نیست که هزار ریال و صد میلیارد ریال باشد به محض آنکه پول جابجا می‌شود پیامک یا یک پیام از طریق شبکه‌های اجتماعی به او می‌رسد که این پول به حساب شما واریز شد نه رسیدی می‌خواهد و نه ادله اثبات دیگر، و اگر تشکیک بکند راه اثبات آن نیز، به شدت ساده‌تر و متقن‌تر و قابل اثبات‌تر از راه برگه کاغذی است که امضاء، اثر انگشت و حتی مهر و سربرگ دارد، مردم زمانی که تشکیک می‌کنند به محض آنکه پیام یا پیامکی را در شبکه‌های اجتماعی یا در سامانه به یکدیگر ارائه می‌دهند ادعا معمولاً از بین می‌رود، به عنوان مثال کسانی که از یکدیگر طلبی دارند زمانی که پیامک بانک برای آن‌ها می‌رسد که این مبلغ به حسابتان واریز شده است نه امضا می‌خواهند و اثر انگشت و نه هیچ چیز دیگر، بلکه بلافاصله می‌پذیرند که این پول و این طلب پرداخت شده و آن را سند می‌داند، این سواد دیجیتال جامعه است که در بسیاری از مسئولین مورد پذیرش قرار نگرفته و این مشکل خصوصاً در برخی مدیران قضائی بسیار سخت‌تر است زیرا جمود بر الفاظ دارند و مفاهیم جدید را به سختی می‌پذیرند.

ده: احراز هویت با اسناد بیومتریک، فقط در موارد بسیار مهم

اثر انگشت و یا عنبیه چشم می‌تواند به عنوان یک راه برای پیشگیری از تقلب افراد در معاملات و قراردادهای دادگاه‌های بسیار مهم، مورد توجه قرار گیرد و از هزینه سازی بیهوده، برای همه دادگاه‌ها و همه سازمان‌ها و ادارات، خودداری کرد

دادخواست‌دهنده باید زیر دادخواست را امضاء کند. و در صورت عجز از امضاء مهر یا اثر انگشت خود را بگذارد و شخص معتمدی مهر یا اثر انگشت او را گواهی کند

<http://rc.majlis.ir/fa/law/show/93861>

روش الکترونیک واقعی اثر انگشت، با آنچه اکنون صورت می‌گیرد کاملاً متفاوت است. روش صحیح، استفاده از تکنولوژی به صورت آنلاین است که در اختیار دادرسان قرار گیرد بسیاری از دادرسان شکایت دارند که وقتی به عنوان متهم افراد را می‌آورند از سوابق آنها اطلاعاتی ندارند و چه بسا فردی در مکان‌های مختلف با عناوین و اسامی گوناگون خود را معرفی کرد، راه‌حل آن است که چک اثر انگشت، بصورت زنده در اختیار دادرس باشد. دادرس چه در مراحل بازجویی و بازپرسی و چه در مراحل دادگاه‌ها اعم از متهم، شاک، و کلا و شهود همه آنها با قرار دادن اثر انگشت خود بلافاصله هویت‌شان تأیید شود که این همان فرد است.

اثر انگشت‌هایی که در سازمان زندان‌ها، سازمان ثبت، و دادگاه‌ها گرفته می‌شود در سیستم یکپارچه قوه قضائیه قرار گیرد تا آنلاین در اختیار قضات و دادرسان قرار دهند حتی می‌توان روش‌های دیگری مانند عنبیه چشم را نیز اسکن نمود و در اختیار دادرسان قرار داد مجدداً تأکید می‌کنیم که این روش‌های بیومتریک، با آنچه که اکنون انجام می‌شود کاملاً متفاوت بوده، و خصوصاً، اثر انگشت الکترونیک درج شده در برگه‌ها، ارزش حقوقی نداشته و نمی‌تواند مؤثر باشد اما اثر انگشت آنلاین به راحتی می‌تواند از جعل هویت پیشگیری نماید.

یازده: تقلب در اثر انگشت واریز وجوه

در سازمان‌های دولتی، موارد مختلفی اتفاق افتاده که افراد مسؤول پرداخت وجوه به اشخاص، اثر انگشت خود یا جعلی را جای اثر انگشت «ذی‌حق» گذاشته و مثلاً به شخصی باید مبلغ پرداخت کنند، به او پرداخت نشده ولی اثر انگشت دارد و «ذی‌حق» خبردار نشده و زمانی که مطلع شده، هزینه بسیار فراوان و زمان زیادی طول کشیده تا اثبات و عدم اثبات شود اما نمونه‌های فراوانی از واریزهای دولتی وجود دارد که حتی یک ریال هم قابل جابجایی نیست بدون آنکه امضا یا اثر انگشت گرفته شود به عنوان مثال می‌توان به واریز حقوق کارکنان دولت به حساب آنها اشاره کرد این پول مستقیماً به حساب آنها می‌رود و رسید کاغذی هم نیاز نیست و بر اساس قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶^{۱۰۳} سندیت دارد اما تا چندی قبل، همه ارگان‌ها، رسید می‌خواستند اینک که مطالبه اشخاص از دولت، مبلغ مستقیماً به حساب

---

^{۱۰۳} ماده ۶۵ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶ مقرر می‌دارد: کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلفند جز در مواردی که به موجب این قانون و یا سایر قوانین و مقررات ترتیب دیگری مقرر شده باشد پرداخت‌های خود را منحصراً از طریق حساب‌های بانکی مجاز انجام دهند و گواهی بانک دائر بر: ۱ - انتقال وجه به حساب ذینفع.

۲ - پرداخت وجه به ذینفع یا قائم مقام قانونی او.

۳ - حواله در وجه ذینفع یا قائم مقام قانونی او.

پرداخت محسوب می‌گردد.

قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب ۱۳۶۶/۰۶/۰۱

فرد واریز می‌شود زمینه همه سوء استفاده‌ها از بین رفته و این سند الکترونیک توانسته در برترین روش‌ها پیشگیری از جرائم و سوء استفاده‌ها داشته باشد و اگر همین روش در بقیه امور نیز تسری یابد، می‌توان امیدوار بود که جعل و جابجائی اسناد، بسیار سخت شود.

در هر سند، وجود اثری از صادر کننده آن، لازم است، تا استناد به آن شخص داشته باشد، بر همین اساس، از ابتدای قانون گذاری در ایران، مسئله امضاء اسناد مطرح بوده است. در دوران بی سواد، «اثر انگشت» یا «مهر شخصی»، اثبات کننده این صدور بوده است، نکته جالب آن که حتی در اولین قانون مصوب سال ۱۲۹۰، از «اثر انگشت» خبری نیست و فقط «امضاء»، اثبات کننده «انتساب سند» به صادر کننده» بوده است.^{۱۰۴} و پس از آن که، با «بروز برخی مشکلات» یا «وسواس»، اثر انگشت، در قوانین بعدی ذکر شده است هر چند در قانون، امضاء یا اثر انگشت،^{۱۰۵} و صرفاً برای بی سوادان، مطرح شده و هر یک به تنهایی، مورد قبول قانونگذار، بوده، و از حدود ۱۰۰ سال قبل، یعنی در سال های اولیه قرن ۱۴ هجری شمسی (ابتدای ۱۳۰۰)، بارها در قوانین مختلف، «یا»، تاکید و تصریح شد اما در عمل، «و» تفسیر شده و هر دو را الزامی کرده اند، و این «وسواس» عجیب، همچنان در جریان پذیرش «امضاء

^{۱۰۴} قانون ثبت اسناد، مصوب ۱۲ شهر جمادی الاولی ۱۳۲۹ قمری ۱۹ اردیبهشت ۱۲۹۰

ماده ۶۹ - ثبت سند برای اصحاب معامله یا وکلای آنها در حضور مطلعین قرائت و با اصل سند مقابله و به امضای تصدیق می شود.

ماده ۷۰ - اصحاب معامله که قرائت ثبت دفتر را بی حضور مطلعین استماع نموده اند در وقت امضای ثبت باید اعلام نمایند که ثبت را قرائت کرده یا قرائت آن را استماع کرده اند و مراتب باید در دفتر قید شود.

ماده ۷۱ - در صورتی که اصحاب معامله اشخاص کر یا کور یا گنگ باشند حضور مطلعین در قرائت و معامله ثبت سند لازم است.

ماده ۷۲ - اشخاصی که سواد دارند می تواند خودشان ثبت سند را خوانده رضایت خود را اعلام نمایند: و این نکته باید قبل از امضای ایشان در دفتر قید شود.

ماده ۷۳ - در مواردی که معامله راجع به اشخاصی است که هم کنند و هم بیسواد به علاوه مطلعین معمولی باید شخصی هم که طرف اعتماد آنهاست و می تواند به آنها به اشاره حرف بزند دعوت شود و شخص مذکور باید جامع تمام شرایط مندرجه در ماده ۵۹ باشد به جز شرایط فقره چهارم که مانع از دعوت او نخواهد شد.

ماده ۷۴ - مباشر ثبت باید به توسط سئوالاتی که راجع به موضوع سند است یقین حاصل نماید که شخص کر و بیسواد اشاراتی را که به او می شود می فهمد.

ماده ۷۵ - اشخاصی که هم کر و هم گنگ بوده و قادر بر قرائت باشند و طرف معامله هستند باید بعد از خواندن ثبت دفتر با خط خودشان در دفتر بنویسند که ثبت را خواندند و رضایت نامه دارند.

ماده ۷۶ - در موردی که اشخاص مذکوره در ماده قبل سواد نداشته باشند باید به علاوه شخصی که به اشاره به آنها حرف می زند نیز شخصی رادعوت کرد که این اشارات را می فهمد این شخص باید جامع شرایط مطلعین باشد به جز شرایط فقره چهارم که مانع از پذیرفتن او نیست.

ماده ۷۷ - بعد از اجرای ترتیبات فوق الذکر ذیل ثبت را در خود دفتر ثبت اصحاب معامله و مطلعین و مباشر ثبت امضاء می کند.

ماده ۷۸ - هر گاه طرف یا طرفین معامله به واسطه بیسوادی یا جهات دیگری نتوانند امضاء نمایند شخص دیگری به امر ایشان امضاء نموده و مطلعین نیز جهت را قید و امضاء می نمایند.

سایت قوانین مجلس <http://rc.majlis.ir/fa/law/show/90141>

^{۱۰۵} نمونه ای از این قوانین، ماده ۷۵ «قانون اصول محاکمات حقوقی و تجاری»، مصوب ۲۸ دی ماه ۱۳۱۴ است که مقرر می دارد: «تاریخ تقدیم عرضحال باید شمسی و با تمام حروف نوشته شود و عرضحال دهنده ذیل آن را امضاء کند و در صورت عجز از امضاء، مهر یا اثر انگشت خود را بگذارد و شخص دیگری مهر یا اثر انگشت او را تصدیق کند.»

الکترونیکی» در برخی موارد، استمرار یافته، هم سند الکترونیکی می‌گیرند و هم امضاء و مهر دستی را الزامی می‌کنند و هم اثر انگشت می‌گیرند

تعریف بند الف ماده ۲ راهنمای ۲۰۰۱ آنسیترا ل پیرامون امضای الکترونیکی چنین است:

امضای الکترونیکی عبارت از داده‌ی دیجیتالی است که با انضمام یا وابستگی منطقی آن به یک داده پیام، مؤید شخصیت انحصاری امضاکننده و قبول وی نسبت به همان داده پیامی است که آن داده‌ی دیجیتالی به آن منضم شده یا با آن وابستگی منطقی دارد. دستورالعمل امضای الکترونیکی اروپا نیز در تعریف امضای الکترونیکی بیان می‌کند: داده‌های الکترونیکی که به سایر داده پیام‌های الکترونیکی منضم شده یا به نحو منطقی به آنها متصل شده و به عنوان وسیله‌های برای مستندسازی به کار می‌رود^{۱۰۶}

قانون تجارت الکترونیکی ایران نیز در بند «ی» از ماده ۲، در تعریف امضای الکترونیکی چنین مقرر می‌دارد:

«امضای الکترونیکی» (Electronic Signature): عبارت از هر نوع علامت منضم شده یا به نحو منطقی متصل شده به «داده پیام» است که برای شناسائی امضاءکننده «داده پیام» مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ماده ۷ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ مقرر می‌دارد:

«هرگاه قانون، وجود امضاء را لازم بداند امضای الکترونیکی مکفی است.»^{۱۰۷}

شرایط قانونی امضای الکترونیکی در ماده ۱۰ بدون آن که شیوه خاصی را الزامی کرده باشد، شرایط امضای الکترونیکی مطمئن را به صراحت بیان کرده است:

امضای الکترونیکی مطمئن باید دارای شرایط زیر باشد:

الف - نسبت به امضاءکننده منحصر به فرد باشد.

ب - هویت امضاءکننده «داده پیام» را معلوم نماید.

ج - به وسیله امضاءکننده و یا تحت اراده انحصاری وی صادر شده باشد.

د - به نحوی به یک «داده پیام» متصل شود که هر تغییری در آن «داده پیام» قابل تشخیص و کشف باشد.

ماده ۱۱ - سابقه الکترونیکی مطمئن عبارت از «داده پیام»ی است که با رعایت شرایط یک سیستم اطلاعاتی مطمئن ذخیره شده و به هنگام لزوم در دسترس و قابل درک است.^{۱۰۸}

^{۱۰۶} عسکری رضا ۱۳۹۷

عسکری رضا، " ادله اثباتی و شرایط اثبات جرم در دادرسی الکترونیکی " ، <http://nosmehfasl.ir/wp->

[content/uploads/2019/01/ادله-اثباتی-و-شرایط-اثبات-جرم-در-دادرسی-الکترونیکی.pdf](http://nosmehfasl.ir/wp-content/uploads/2019/01/ادله-اثباتی-و-شرایط-اثبات-جرم-در-دادرسی-الکترونیکی.pdf) ، فصلنامه تخصصی علوم انسانی

نسمه. شماره ۳. زمستان ۱۳۹۷

^{۱۰۷} قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93997>

^{۱۰۸} همان

در حالی که در بند ج آیین نامه اجرایی ماده ۳۲ قانون تجارت الکترونیکی تصریح شده است: «داده رسی امضای الکترونیکی: داده‌ای نظیر رمز یا کلید عمومی که برای بررسی و صحت امضای الکترونیکی مورد استفاده قرار می‌گیرد.» و مشخصاً، هر نوع داده اطمینان سازی «نظیر» رمز را به عنوان «امضای الکترونیکی» پذیرفته بود که شامل انواع و اقسام روش‌ها از قبیل پیامک یا آن چه در مک آدرس و امثال آن می‌شد، در بقیه مواد آئین نامه، به دنبال ایجاد یک مرکز ریشه و ارائه توکن سخت افزاری رفتند و تنها دلیل تأیید را آن دانستند و صدها میلیارد تومان هزینه و مهم تر آن، سال‌ها کشور را عقب انداختند. در حالی که قانون گذار، روش‌های احراز هویت و سندیت اسناد الکترونیکی را بسیار ساده تبیین کرده است، دستگاه‌های اجرائی و قوه قضائیه، برای هر چه سخت تر و غیر قابل اجرائی تر شدن آن اقدام کرده‌اند! و به روش توزیع توکن فیزیکی، با میلیاردها هزینه، از بین بردن زمان و ایجاد مشکلات برای مراجعه کنندگان، اقدام کرده‌اند، قانونگذار، هر چند توکن را ذکر کرده است اما «امضای الکترونیک» را منحصر به آن ندانسته و رمز ورود را نیز ذکر کرده و به عنوان امضاء پذیرفته است و راه‌های فراوان که موجب «مطمئن» بودن «داده پیام» باشد را تأکید کرده است در حقیقت آن چه برای قانون گذار، مهم بوده، «اطمینان» به «صحت» و «اصالت» داده است و تأکیدی بر روش خاص نداشته، اما در اجراء، با اشتباهات فراوان از فهم قانون، هر چه سخت تر و غیر قابل اجرائی تر شده است.

دو : شکست توکن امضای الکترونیکی

به دلیل اشتباه برداشت از «امضاء الکترونیک» یا به دلیل «تعارض منافع» حداقل بین چهار دستگاه اجرائی نزاع بر سر مرکز ریشه دارند که عبارتند از ۱- وزارت صمت ۲- بانک مرکزی ۳- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات ۴- قوه قضائیه و چندین سازمان دیگر پیگیر آن بوده‌اند. اگر فرض را بگذاریم که قانوناً مکلف بوده‌اند که مراکز ریشه را راه‌اندازی نمایند، «ترک فعل» کرده‌اند و وظیفه خود را انجام نداده‌اند.

قانون تجارت الکترونیکی، پس از سال‌ها بحث و رایزنی، نهایتاً در سال ۱۳۸۲ به تصویب مجلس رسید و آئین نامه آن سال ۱۳۸۶ تصویب شد اما وزارت صمت در عمل هرگز نتوانست فراگیر شود و «ترک فعل» کرده است. {هر چند، اصل توکن اشتباه است، اما مرکز توسعه تجارت الکترونیکی، اصرار دارد که همین راه، و لا غیر؛ در این صورت چهارده سال است «ترک فعل» کرده است}

الزام‌های قانونی برای ایجاد مراکز ریشه و توکن امضای الکترونیکی با تلاش‌های دستگاه‌های اجرائی مختلف صورت گرفت، وزارت صمت، در باب دوم قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ مکلف به ایجاد دفاتر خدمات صدور گواهی الکترونیکی^{۱۰۹} شده است:

ماده ۳۱ - دفاتر خدمات صدور گواهی الکترونیکی واحدهائی هستند که برای ارائه خدمات صدور امضای الکترونیکی در کشور تأسیس می‌شوند. این خدمات شامل تولید، صدور، ذخیره، ارسال، تأیید، ابطال و به‌روز نگهداری گواهی‌های اصالت (امضای) الکترونیکی می‌باشد.

ماده ۳۲ - آئین نامه و ضوابط نظام تأسیس و شرح وظایف این دفاتر توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارتخانه‌های بازرگانی، ارتباطات و فناوری اطلاعات، امور اقتصادی و دارایی و دادگستری تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.^{۱۱۰}

در تاریخ ۱۳۸۶/۰۶/۱۱ آئین نامه به تصویب هیأت وزیران رسید در ماده ۴ آمده است: سطوح دفاتر خدمات صدور گواهی الکترونیکی موضوع ماده ۳۱ قانون به عنوان ارائه دهندگان خدمات گواهی الکترونیکی به شرح زیر تعیین می‌شوند:

الف - مرکز دولتی صدور گواهی الکترونیکی ریشه که با کسب مجوز از شورا فعالیت می‌نماید.
تبصره ۱ - این مرکز وابسته به مرکز توسعه تجارت الکترونیکی، موضوع ماده (۸۰) قانون می‌باشد.
در تبصره ۲ این ماده آمده است «سیستم بانکی می‌تواند با اخذ مجوز شورا در حوزه نظام بانکی مرکز ریشه مستقل ایجاد نماید که در این صورت مرکز یادشده وابسته به مرکز توسعه تجارت الکترونیکی موضوع این ماده نخواهد بود.^{۱۱۱} در حقیقت علاوه بر تکلیفی که بر عهده وزارت صمت بود، بانک مرکز تلاش کرد تا از این درآمد، سهمی داشته باشد و مصوبه این مرکز را، در آئین نامه‌ای گرفت که تطبیق آن با اصل قانون، سخت است.

مسئولان انفورماتیک قوه قضائیه که تصور می‌کردند، این مراکز ریشه «درآمدزایی» خواهد داشت تلاش کردند تا در قانون آن را بیاورند و در نتیجه ماده ۶۵۶ قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی بدین شرح به تصویب رسید: «به منظور حفظ صحت و تمامیت، اعتبار و انکارناپذیری اطلاعات مبادله شده میان شهروندان و محاکم قضایی، قوه قضائیه موظف است تمهیدات امنیتی مطمئن برای امضای الکترونیکی، احراز هویت و احراز اصالت را فراهم آورد.

¹⁰⁹ Certification Service Provider

¹¹⁰ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93997>

¹¹¹ آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۲) قانون تجارت الکترونیکی - مصوب: ۱۳۸۶/۰۶/۱۱

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/128870>

تبصره — قوه قضائیه موظف است مرکز صدور گواهی ریشه برای امضای الکترونیکی را جهت ایجاد ارتباطات و مبادله اطلاعات امن راه‌اندازی نماید.^{۱۱۲}

صدر ماده، منطقی است لازم است تمهیدات امنیتی برای مبادله امن پیام و ایجاد اطمینان از صحت و اصالت آن صورت گیرد اما آیا این مسأله، اجباراً از طریق توکن سخت افزاری و مرکز ریشه امکان‌پذیر بوده؟ که با پیگیری «انفورماتیک» قوه قضائیه، و در «تعارض منافع» با دیگر دستگاه‌های اجرائی، تبصره قانون نوشته شده است و اما این اقدامات هزینه‌بر، و بسیار پر زحمت، عملاً قابل انجام نبوده و به همین دلیل نیز شکست خورده است و قوه قضائیه از سال ۱۳۹۳، «ترک فعل» کرده است.

مدعیان این روش فراوان هستند در ۸ خرداد ۱۴۰۰ بهنام ولی زاده، معاون دولت الکترونیک سازمان فناوری اطلاعات ایران اظهار داشت: داشتن امضای دیجیتال برای برخی کاربردهای دولت الکترونیک یک نیاز به شمار می‌رود و از این رو هم اکنون این سرویس را روی اپلیکیشن دولت همراه فعال کرده‌ایم. وی با بیان اینکه تمامی افرادی که از اپلیکیشن دولت همراه استفاده می‌کنند می‌توانند برای فعال سازی امضای دیجیتال درخواست دهند، ادامه داد: این سرویس در حال حاضر برای نسخه اندروید گوشی‌های همراه آماده شده و کاربران می‌توانند برای دریافت آن ثبت نام کنند. به زودی نیز نسخه IOS این سرویس فعال می‌شود.^{۱۱۳}

سه : توکن سخت افزاری، یا پیام موبایل؟

یکی از اشکالات بزرگ ضد توسعه در کشور ما، تکیه بر سخت افزارهایی است که برای امنیت ورود و خروج به سیستم‌های اینترنتی و شبکه‌ها طراحی شده است، توکن سخت افزاری، کارت هوشمند و... از این دست هستند و مرکز ریشه و میانی و... مورد نزاع سازمان و اداره و نهادهای مختلف و... (وزارت صمت، وزارت ارتباطات، بانک مرکزی، قوه قضائیه و...) هر کدام هزینه‌های گزافی به کشور تحمیل کردند و زمان فراوانی تلف شد و همگی شکست خوردند (توزیع سخت افزار سمت کلاینت = شکست قطعی پروژه)

موبایل، امروزه به عنوان یک ابزار جدید، و در دسترس همگان است و از مرحله ارسال پیامک (ارزان‌ترین و در دسترس‌ترین برای عامه) تا موبایل‌های هوشمند و نرم‌افزارهای تحت اندروید و... همگی می‌توانند با سهل‌ترین روش، و از همه مهم‌تر، سریع‌ترین راه‌ها، به مردم خدمت‌رسانی نمایند و آن چه را در متن ماده

^{۱۱۲} قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۳/۰۷/۰۸

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/913396>

^{۱۱۳} خبرگزاری مهر، ۱۴۰۰/۰۳/۰۸، ۹:۱۰، معاون سازمان فناوری اطلاعات: امضای الکترونیکی روی اپلیکیشن دولت همراه فعال شد.

<https://www.mehrnews.com/news/5221434/>

۱۰ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ به عنوان شرط لازم برای اطمینان به صحت امضاء الکترونیکی، داراست.

چک ورود و خروج به سیستم‌های اداری سازمان‌ها، مدیران و کارکنان، تمامی اقدامات انجام گرفته (ورود و خروج به صفحات، تأیید یا حذف و اصلاح و...) ارسال و دریافت کد یک بار مصرف، رمز نگاری و... همگی می‌تواند در همین راستا، کار کند حتی در مراحل مهم از چند طریق، به صورت نامتقارن می‌توان بر روی چند موبایل موجود یک فرد، رمز یک بار مصرف فرستاد.

مقایسه همه جانبه امنیت، هزینه و زمان ،

بین پیامک موبایل {یا پیام شبکه‌های اجتماعی داخلی} با توکن

بر اساس قانون «پیام اطمینان بخش»

توکن (و یا کارت هوشمند و ..)	موبایل (تلفن و... همراه)
<p>سخت افزار جدید است و هزینه فراوان خرید و زمان زیاد برای تهیه لازم دارد (خرید صدها هزار سخت افزار، خود داستانی است که در آن فسادهای فراوان وجود دارد)</p>	<p>بهره‌گیری از امکانات موجود است و استفاده از آن هزینه جدیدی نداشته و از نظر زمانی نیز، بلافاصله خواهد بود</p>
<p>نیازمند شخصی سازی و احراز هویت جدید و مستلزم هزینه‌های ذیل است؛ مراجعه فرد به مکان خاص و دادن مدارک تحمیل هزینه خرید هر توکن مراجعه برای گرفتن آن توکن زمان فراوان برای گرفتن هر توکن تمدید و یا تعویض توکن در زمان‌های مختلف و... ده‌ها هزینه پیدا و پنهان دیگر</p>	<p>شخصی سازی انجام شده است و نیازمند هیچ یک از این موارد نیست خصوصاً هزینه زمان، (مهم‌ترین فاکتور بسیار با ارزشی که نادیده گرفته می‌شود) در این روش صفر است. یعنی بلافاصله قابل انجام است</p>
<p>نیازمند سازمان پشتیبان است تا در همه سال، کار را پیگیری کند زیرا خرابی‌ها و مشکلات فراوانی دارد</p>	<p>همه امور بر بستر امکانات موجود است هیچ سازمان جدیدی نمی‌خواهد با سازمان‌های موجود پشتیبانی می‌شود</p>
<p>برای هر سیستم، و هر برنامه یک توکن لازم است مثلاً برای هر یک حساب بانکی، یک توکن؛ برای یک مدل کار تجاری، یک توکن؛ برای کار قضائی، یک توکن و...</p>	<p>برای صدها سیستم، هیچ نیازی به سخت افزار جدید و یا سیم کارت جدید ندارد با یک سیم کارت، می‌توان با ده‌ها و صدها برنامه و سیستم همزمان کار کرد</p>

	<p>و ممکن است یک فرد برای چندین کار، نیازمند چندین توکن باشد</p>
<p>نیازی به سیستم خاص ندارد و از امکانات عمومی کشور استفاده می‌شود</p>	<p>نیازمند سیستم خاص نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، چک و کنترل برای هر دستگاه و هر کار است</p>
<p>همین مشکل در موبایل هم وجود دارد آنها و سیستم‌های پشتیبانشان همواره به روز می‌شوند نکته باریکتر از موبایل است که تغییرات، به وسیله‌ی مردم، و به طور طبیعی انجام می‌شود و هر چند سال دلخواهانه موبایل خود را در جهت همه امور خود، به روز می‌نمایند شرکت‌های اپراتور نیز به طور طبیعی اقدامات را در جهت به روز رسانی سخت‌افزارها و نرم‌افزارها انجام می‌دهند</p>	<p>هر سخت‌افزار، عمر محدودی دارد تکنولوژی به سرعت عوض می‌شود معمولاً عمر توکن و یا کارت هوشمند بین ۳ تا ۵ سال است دستگاه‌های پشتیبان و سرورها و... همه و همه ابزار نیز باید در زمان تغییر کند تصور فرمائید فقط هزینه این تغییرات، چه میزان خواهد بود این یعنی تحمیل هزینه بر مردم و بر سازمان پشتیبانی و نگهداری توکن، که بسیار کمر شکن است</p>
<p>بار سنگینی بر سیستم اضافه نمی‌کند به محض آنکه هر فردی وارد سیستم شد با ارسال یک کد چند رقمی به موبایل وی، همه چک و کنترل‌ها انجام می‌شود کاری که هم اینک بانک‌ها و برخی سازمان‌های بزرگ دولتی انجام می‌دهند و بسیار هم موفق است</p>	<p>توکن و کارت و امثال آن، بار سنگینی بر ترافیک سیستم‌ها تحمیل می‌نماید هر توکن باید خود را به سیستم معرفی کند تا بتواند وارد شود و این رمزنگاری دو طرف و گشایش رمز، حجم وسیعی از داده‌ها را شامل می‌شود. به همین دلیل نیز در بسیاری از مواقع، سیستم توکن‌ها با افزایش بار اندکی، هنگ می‌نماید.</p>
<p>موبایل کاملاً امنیتی است. مردم، معمولاً موبایل شخصی خود را به دیگران نمی‌دهند و تقریباً وسیله اختصاصی هر فرد است، خصوصاً اگر کارهای مهم بانکی و اداری بر آن باشد</p>	<p>توکن غیرامنیتی است زیرا توکن در اختیار دیگران قرار می‌گیرد. به طور مثال، مدیران شرکت‌ها آن را در اختیار مأمورین خود می‌گذارند و یا مسؤولان ادارات، آن را به مسؤول دفتر خود می‌دهند</p>

با توجه به اینکه همه اقدامات، به دارنده تلفن همراه، پیامک می‌شود، به لحظه قابل رهگیری است، امکان تخلف بشدت کاهش می‌یابد (اگر <u>نگویم صفر می‌شود</u>)	اگر توکن در اختیار فرد دیگری؛ مانند مسؤل دفتر یک مدیر باشد، امکان سوء استفاده از آن وجود دارد، بدون آنکه شخص اصلی خبردار شود (مانند مهر شرکتها و ادارات که از آن بارها سوء استفاده شده است)
در صورت گم شدن یا سرقت، با کمترین هزینه و زمان، جایگزین می‌گردد	اگر <u>گم</u> یا <u>سرقت</u> شود باید برای تغییر آن هزینه و زمان صرف شود
موبایل هرگز فراموش نمی‌شود. و اگر فراموش شد بلافاصله یادآوری می‌گردد و سریعاً فرد، آن را بدست می‌آورد	توکن ممکن است فراموش شود و هرگز هم به یاد آورده نشود و شخص، پس از مدتی که آن را لازم داشت نتواند آن کار را انجام دهد

چهار: کرونا؛ پشیمان امضای دیجیتال واقعی (موبایل)

اقدامات الکترونیک بانک‌ها و نهادها به دلیل تکرار، عادی شده، بحدی که توجه نمی‌کنیم اگر به طور مثال خریدهای اینترنتی وجود نداشت، در این وضعیت کرونا چه میزان مصائب و مشکلات برای رفت و آمد مردم به بانک‌ها و خرید و فروش آنها با اسکناس وجود داشت.

در دوران کرونا اعطای وام به خانواده‌ها به صورت ۱۰۰ درصد الکترونیک عملیاتی شد، اگر قرار بود به روش‌های سنتی عمل کنیم باید همه خانوارها به بانک‌ها مراجعه می‌کردند در آنجا یک فرم را گرفته و امضا می‌کردند و مدارک فراوانی می‌دادند و معطلی‌ها و صف‌های فراوان، تا بتوانند این کار حقوقی را انجام دهند.

اما به دلیل زیرساخت‌های بسیار عالی الکترونیک ارتباطاتی و بانکی این اقدام، به صورت کاملاً مدرن انجام گرفته و با ارسال یک پیامک به سرپرست خانوار و پرسیدن اینکه آیا می‌خواهید از وام بهره ببرید.

سرپرست محترم خانوار؛

در صورتی که متقاضی استفاده از بسته حمایتی دوران کرونا براساس شرایط اعلامی دولت هستید، لطفاً تنها از خط تلفن همراه اصلی خود که مالک آن هستید، فقط کد ملی خود را به سرشماره ۶۳۶۹ ارسال فرمایید.^{۱۱۴}

^{۱۱۴} متن صحیح حقوقی «وکالت موبایلی در حکم سند رسمی» را در خبر ذیل، ملاحظه فرمائید:

۲۶ فروردین ۱۳۹۹ اطلاعیه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی: شرایط وام حمایتی کرونا اعلام شد/ فقط کد ملی سرپرست پیامک شود

توجه فرمائید، این روش کاملاً منطقی، علمی، حقوقی، صحیح و اجرائی و بسیار کم هزینه و سهل الوصول است، سرپرست خانوار تنها از شماره تلفن خود و فقط با ارسال کد ملی قرارداد را، امضاء الکترونیک قانونی می کند و می پذیرد و دولت جمهوری اسلامی پول را به حساب وی واریز کند و اقساط را نیز بر خواهد داشت (به اقدامات و زوایای حقوقی بر اساس این کد ارسالی توجه فرمائید)

این به معنای عملیاتی شدن امضای دیجیتال واقعی است از زمانی که موبایل آمده است، امضاء دیجیتال بسیار مطمئن، امکان پذیر بوده است اما مشکل «تعارض منافع» مدیران است، که با کنار گذاشتن آن، این مفهوم را درک کنند.

پنج: راه اشتباه دولت آمریکا در ارسال چک کاغذی در دوران کرونا

دولت آمریکا در دوران کرونا، با اقدام به کمک ۱۲۰۰ دلاری به مردم کرد تا اندکی از مشکلات را بکاهد، اما مشکل این بود که همچنان با روش های قدیمی و بسیار عقب افتاده، اقدام کردند و با ارسال چک برای تک تک شهروندان، با امضای ترامپ، رئیس جمهور وقت آمریکا، نشان دادند که اقدام الکترونیک؛ در حجم گسترده ندارند. آن ها با تکیه بر اظهارنامه های مالیاتی شهروندان در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹، چک را

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در اطلاعیه ای شرایط و ضوابط بهره مندی از تسهیلات بانکی حمایتی کرونا ویژه یارانه بگیران را اعلام کرد. به گزارش خبرگزاری مهر، متن اطلاعیه وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی به شرح زیر است:

به منظور حمایت از خانوارهای ایرانی که تحت تأثیر تبعات اقتصادی شیوع بیماری کرونا قرار گرفته اند، تمام سرپرستان خانواری که یارانه نقدی ماهانه دریافت می کنند و علاقه مند هستند از تسهیلات بانکی حمایتی کرونا برخوردار شوند، می توانند با در نظر گرفتن شرایط مندرج در این اطلاعیه، ضمن پذیرش محتویات آن، کد ملی سرپرست خانوار را حداکثر تا روز یکشنبه ۳۱/۱/۹۹ از طریق تلفن همراهی که به نام سرپرست خانوار است به شماره ۶۳۶۹ پیامک کنند.

خانوارهای یارانه بگیر، برای استفاده از تسهیلات بانکی، تقاضای خود را صرفاً با پاسخ به پیامک هایی که وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با سرشماره v.refah ارسال می کند ثبت کنند.

تأکید می شود برای اعلام تقاضا، هیچ گونه مراجعه به بانک ها و سازمان های دولتی نیاز نیست.

وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات از ساعت ۲۲ روز چهارشنبه ۲۷ فروردین ماه جاری به همه سرپرستان خانوارهای دریافت کننده یارانه، پیامک ارسال خواهد کرد.

ارسال پیامک کد ملی سرپرست خانوار، به منزله قبول و تعهد اجرای ۴ بند این اطلاعیه از سوی متقاضی است.

شرایط تسهیلات به شرح زیر است:

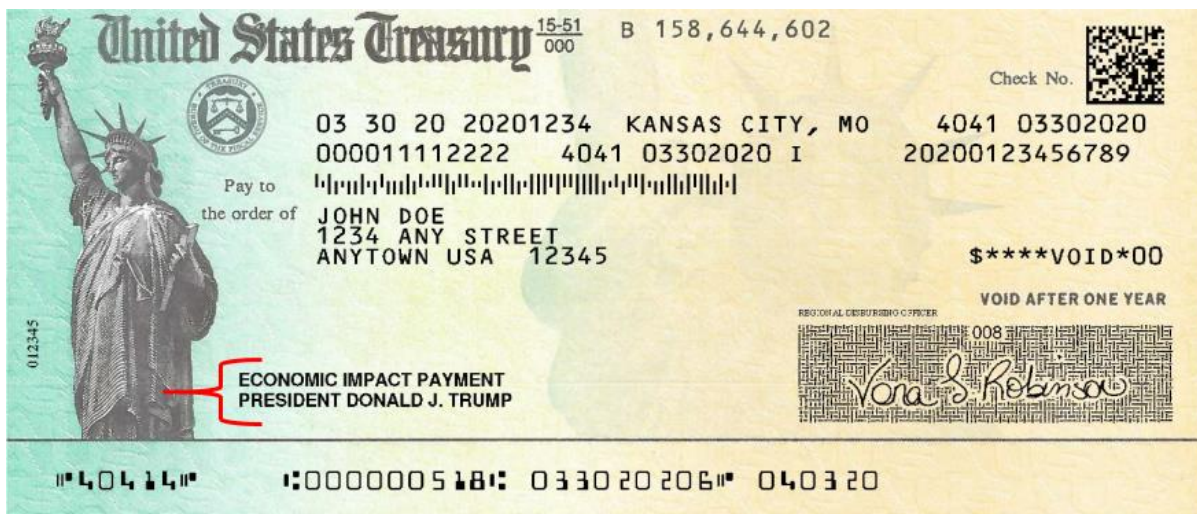
- ۱- مبلغ تسهیلات برای هر خانوار یک میلیون تومان به صورت قرض الحسنه و تعداد اقساط ۳۰ ماه متوالی خواهد بود.
  - ۲- اقساط ماهانه برای هر خانوار مبلغ ۳۵ هزار تومان است که از یارانه تیرماه سال جاری به بعد کسر خواهد شد.
  - ۳- گیرندگان تسهیلات، نباید حساب بانکی یارانه خود را تا انتهای بازپرداخت اقساط، تغییر دهند.
  - ۴- درخواست کننده تسهیلات با ارسال پیامک به سازمان هدفمند سازی یارانه ها، وکالت بلاعزل می دهد که بازپرداخت تسهیلات فوق را ماهانه از محل یارانه نقدی خود به نظام بانکی پرداخت نماید. این وکالت در حکم سند رسمی است و قابل اعتراض و ابطال در محاکم قضائی نیست.
- خبرگزاری مهر، ۲۶ فروردین ۱۳۹۹، شرایط وام حمایتی کرونا اعلام شد/ فقط کد ملی سرپرست پیامک شود

<https://www.mehrnews.com/news/4900866>

صادر و ارسال نمودند و حتی به خود زحمت ندادند که با پایگاه داده «مردگان»، چک کنند و چک های فراوانی برای مرده ها ارسال شد.

یک کارمند یک چک سفید خزانه داری ایالات متحده را قبل از اینکه از طریق یک چاپگر در مرکز چاپ وزارت خزانه داری ایالات متحده در فیلادلفیا اجرا شود، نگه می دارد.

این درحالی است که آن ها می توانستند به صورت متمرکز، از طریق شماره شبا، به حساب بانکی همه واریز کنند و اگر نظام بانکی آمریکا، «شماره شبا» برای حساب ها ندارد. بسیار بسیار عجیب و غیر قابل باور است.

۷ مه ۲۰۲۰ چک محرک برای افراد فوت شده ارسال شده است. اکنون سازمان امور مالیاتی دستورالعمل نحوه بازگرداندن پول را منتشر کرده است

- میلیون ها چک ۱۲۰۰ دلاری به عنوان بخشی از تلاش های محرک دولت برای آمریکایی ها ارسال شده است.

- از آنجایی که این چک ها بر اساس اظهارنامه های مالیاتی گذشته هستند، به اشتباه برای افراد متوفی نیز ارسال می شوند.
- IRS¹¹⁵ دستورالعمل هایی را برای نحوه بازگرداندن این پول توسط خانواده ها منتشر کرده است.¹¹⁶

¹¹⁵ the Internal Revenue Service (IRS)

<https://www.investopedia.com>

خدمات درآمد داخلی (IRS) آژانس فدرال ایالات متحده است که بر جمع آوری مالیات ها - عمدتاً مالیات بر درآمد - و اجرای قوانین مالیاتی نظارت می کند.

¹¹⁶ Stimulus checks have been sent to dead people. Now the IRS has released instructions for how to return the money

PUBLISHED THU, MAY 7 2020 8:34 AM EDT UPDATED THU, MAY 7 2020 11:06 AM EDT

Lorie Konish@LORIEKONISH

KEY POINTS

- Millions of \$1,200 checks have been sent to Americans as part of the government's stimulus efforts.
- Because those checks are based on past tax returns, they are also erroneously being sent to deceased individuals.
- The IRS has released instructions for how families can return that money.

In this article

- IRS+0.06(٪۱,۷۱+)

An employee holds a blank U.S. Treasury check before it's run through a printer at the U.S. Treasury printing facility in Philadelphia.

Getty Images

When it comes to those federal stimulus checks, the IRS wants some of that money returned.

At least that's what the tax agency essentially said in its latest guidance issued on Wednesday.

The U.S. government has been sending out millions of stimulus checks for up to \$1,200 per individual based on their tax returns for either 2018 or 2019.

Some of those individuals have died since filing those returns. However, that hasn't stopped the government from sending them checks. For families receiving that money on behalf of deceased loved ones, it prompts the question: Should we keep it or send it back?

The IRS response: Send it back.

The agency added the question, "Does someone who has died qualify for the payment" to its stimulus Q&A section on Wednesday. The answer: no.

More from Personal Finance:

He's an American but his wife is not. He's not getting a stimulus check

Some stimulus checks go out without \$500 for qualifying children

How lawmakers could get more stimulus money into people's hands

"A payment made to someone who died before receipt of the payment should be returned to the IRS by following the instructions about repayments," the agency wrote .

There is one exception — sort of. If a couple is married and filed their taxes jointly, and then one spouse passes away, the living spouse can keep their payment. But they must return the portion of the money paid to the decedent, the IRS said.

The IRS also updated its site to include instructions on how to return the money.

If it's a paper check, you should write "void" on the endorsement section on the back of the check and mail it to the Treasury Department with a note stating why you are sending it back.

If you cashed the check or it was a direct deposit, you can send a personal check payable to the U.S.

Treasury along with an explanation.

WATCH NOW

VIDEO02:13

So who's getting the stimulus checks?

More detailed instructions, as well as addresses to which to send the money, are available on the IRS website.

It's not the first time that the government has sent money to dead people. Thousands of deceased Social Security beneficiaries received stimulus checks following the financial crisis of 2008-09.

Still, receiving the checks can come as a shock to family members.

Allan Roth, founder of financial advisory firm Wealth Logic in Colorado Springs, Colorado, tweeted on Wednesday that he had received a \$1,200 check for his deceased mother.

"The IRS system is smart enough to note she is deceased, as I filed a 2018 final tax return, but not smart enough to figure out deceased people can't stimulate the economy," he said.

چک محرک برای افراد فوت شده ارسال شده است. اکنون سازمان امور مالیاتی دستورالعمل نحوه بازگرداندن پول را منتشر کرده است

منتشر شده در ۷ مه ۲۰۲۰:۳۴ صبح EDT به روز شده در ۷ مه ۲۰۲۱:۰۶ EDT

لوری کونیش @LORIEKONISH

امتیاز کلیدی

- میلیون ها چک ۱۲۰۰ دلاری به عنوان بخشی از تلاش های دولت برای آمریکایی ها ارسال شده است.
- از آنجایی که این چک ها بر اساس اظهارنامه های مالیاتی گذشته هستند، به اشتباه برای افراد متوفی نیز ارسال می شوند.
- IRS دستورالعمل هایی را برای نحوه بازگرداندن این پول توسط خانواده ها منتشر کرده است.

یک کارمند یک چک سفید خزانه داری ایالات متحده را قبل از اینکه از طریق یک چاپگر در مرکز چاپ وزارت خزانه داری ایالات متحده در فیلادلفیا اجرا شود، نگاه می دارد.

وقتی نوبت به آن چک های محرک فدرال می رسد، IRS می خواهد بخشی از آن پول بازگردانده شود. حداقل این چیزی است که سازمان مالیات اساسا در آخرین دستورالعمل خود که در روز چهارشنبه منتشر شد، گفت. دولت ایالات متحده میلیون ها چک محرک تا سقف ۱۲۰۰ دلار برای هر فرد بر اساس اظهارنامه مالیاتی آنها برای سال ۲۰۱۸ یا ۲۰۱۹ ارسال کرده است.

برخی از این افراد از زمان ثبت این اظهارنامه ها جان خود را از دست داده اند. با این حال، این امر دولت را از ارسال چک برای آنها منع نکرده است. برای خانواده هایی که آن پول را از طرف عزیزان متوفی دریافت می کنند، این سوال را ایجاد می کند: آیا باید آن را نگاه داریم یا پس بدهیم؟

پاسخ IRS: آن را برگردانید.

آژانس این سوال را به بخش پرسش و پاسخ محرک خود در روز چهارشنبه اضافه کرد: "آیا کسی که فوت کرده است واجد شرایط پرداخت است." پاسخ: نه.

این آژانس نوشت: «پرداختی که به فردی که قبل از دریافت پرداخت فوت کرده است، باید با پیروی از دستورالعمل های مربوط به بازپرداخت به IRS بازگردانده شود.

یک استثنا وجود دارد - به نوعی. در صورتی که زوجین متاهل باشند و مالیات خود را به صورت مشترک تسلیم کنند و سپس یکی از زوجین فوت کند، همسر زنده می تواند پرداخت خود را حفظ کند. IRS گفت، اما آنها باید بخشی از پول پرداخت شده را به متوفی برگردانند. IRS همچنین سایت خود را به روز کرد تا دستورالعمل هایی را در مورد نحوه بازگرداندن پول درج کند.

فصل ۴: نمونه موفق: بانکداری الکترونیک

بانکها در زمینه اقدامات الکترونیکی، به دلیل آن که با «امور مالی» برخورد داشتند، در ابتدای راه، بسیار سخت و هزینه بر، کار را آغاز کردند از جمله آن که توکن و OTP سخت افزاری را در دستور کار خود قرار دادند و روند احراز هویت را، هزینه بر و زمان بر نمودند اما به مرور زمان دریافته اند که این راه ها، فقط موجب عدم استقبال مردم می شود، و روندهای خود را ساده سازی کردند، و در نتیجه روند «تمام الکترونیک بانکی» عملیاتی گردید و «پول الکترونیک» در میان مردم، کاملاً پذیرفته شد، و چندین فائده برای مردم و بانکها داشت و یک عملیات «برد بُرد» واقعی برای بانک و مشتریان بود. از یک سو، موجب کاهش هزینه های عملیات بانکی؛ و از دیگر سوی، «پیشگیری» از جرائم مربوط به «امور مالی» شد، و «بانکداری الکترونیک»، در مواردی که امور با استفاده از سیستم فضای مجازی و الکترونیک شده، به این مهم دست یافته است.

یک: کاهش هزینه ها

با روشی که بانک ها در طی سالیان اخیر داشته اند، موفقیت فراوانی در کاهش هزینه ها در امور بانکی ایجاد شده است

- ✓ مدیریت به لحظه کلیه حسابها
- ✓ گردآوری اطلاعاتی که بسیار ارزشمند است
- ✓ امکان رگولاتوری و برنامه ریزی به صورت متمرکز

اگر چک کاغذی است، باید روی قسمت ظهرونی پشت چک «باطل» بنویسید و آن را همراه با یادداشتی مبنی بر اینکه چرا آن را پس می فرستید به وزارت خزانه داری پست کنید.

اگر چک را نقد کرده اید یا مستقیماً سپرده شده است، می توانید یک چک شخصی قابل پرداخت به خزانه داری آمریکا همراه با توضیح ارسال کنید.

دستورالعمل های دقیق تر و همچنین آدرس هایی که برای ارسال پول به آن ها ارسال می شود، در وبسایت IRS موجود است. این اولین بار نیست که دولت برای افراد مرده پول می فرستد. هزاران نفر از ذینفعان متوفی تامین اجتماعی پس از بحران مالی ۲۰۰۸-۲۰۰۹ چک های محرک دریافت کردند.

با این حال، دریافت چک ها می تواند برای اعضای خانواده شوکه کننده باشد.

آلن راث، بنیانگذار شرکت مشاوره مالی Wealth Logic در کلرادو اسپرینگز، کلرادو، روز چهارشنبه در توییتی اعلام کرد که یک چک ۱۲۰۰ دلاری برای مادر متوفی خود دریافت کرده است.

او گفت: «سیستم IRS به اندازه کافی هوشمند است که متوجه شود او فوت کرده است، همانطور که من اظهارنامه مالیاتی نهایی سال ۲۰۱۸ را ارائه کردم، اما آنقدر هوشمند نیست که بفهمم افراد متوفی نمی توانند اقتصاد را تحریک کنند.

<https://www.cnbc.com/2020/05/07/the-irs-wants-those-stimulus-checks-it-sent-to-dead-people-back.html>

- ✓ کاهش شدید چاپ اسکناس
  - ✓ عدم انتشار سکه و بی نیازی از آلیاژهای مختلف
  - ✓ عدم نیاز به انبارهای بزرگ برای نگهداری اسکناس
  - ✓ عدم نیاز به امکانات فراوان حمل و نقل اسکناس و سکه
  - ✓ عدم نیاز به محافظین این اموال
  - ✓ همه مردم ، اپراتور بانک مرکزی شدند به طوری که فقط در سال ۱۳۹۹ تعداد ۳۳ میلیارد رکورد اطلاعاتی تولید کردند که اگر هر رکورد ، فقط یک هزار تومان ارزش اطلاعاتی داشته باشد ، ۳۳ هزار میلیارد تومان، هزینه مردم برای بانک مرکزی است
  - ✓ بیگ دینای موجود ، محصول کار مردم است ، اگر دیناماینینگ یا هوش مصنوعی بکار گرفته شود ، صدها برابر ارزش افزوده آن است که توسط مردم خلق شده است
  - ✓ عدم مراجعه مردم
  - ✓ عدم نیاز به فرم های کاغذی مختلف بانکی
  - ✓ کاهش کارمندان
  - ✓ کاهش مصرف آب و برق و خدمات
  - ✓ عدم نیاز به محافظ (کاهش هزینه های حفاظت)
  - ✓ کاهش شعب بانکی
  - ✓ کاهش صندوق نسوز
  - ✓ کاهش ساختارهای مختلف سازمان
  - ساختار سازمانی اسکناس و سکه
  - ساختار سازمانی امضاء چند نفر
  - ساختار سازمانی چک (مردم اصولاً چک شخصی ندارند)
  - ساختار سازمانی پایاپای
  - ساختار دریافت وجه و تسویه قبوض خدماتی
- و بسیاری دیگر از هزینه ها که قابل احصاء نیست

دو: پیشگیری از جرائم ، نمره بانکداری الکترونیک

در یک گزارش مربوط به ۱۱ اکتبر ۲۰۱۰ (۱۹ مهر ۱۳۸۹) آمده است: برای مجرمان، هیچ جنایتی شاید اغواکننده تر از سرقت از بانک وجود نداشته باشد. شهرت، بدنامی و پاداش مالی سرقت از یک بانک کافی است تا افراد مسلح و حتی سیاستمداران را به تلاش برای سرقت از یک بانک ترغیب کند. برخی از سارقین خانه یا خانه بزرگ را انتخاب می کنند این سارقین از ابتکاری درخشان تا ساده، می دانند چگونه

یک بانک را سرقت کنند متأسفانه سارقان تقریباً همیشه به محاکمه کشانده شده‌اند، اگرچه بیشتر پول‌ها هرگز بازگردانده نشده است.^{۱۱۷}

در تاریخ ۲۰۲۱/۰۲/۲۰ (۲ اسفند ۱۳۹۹) به خودرو حامل پول در آلمان حمله شد، این حادثه در یکی از خیابان‌های اصلی برلین رخ داد و ۴ سارق در پوشش مأموران شهرداری، ابتدا با شلیک گاز اشک آور به خودروی حامل پول حمله کردند و با برداشتن محموله آن از صحنه گریختند. دو نفر از محافظان خودروی حمل پول مجروح و به بیمارستان منتقل شدند.^{۱۱۸}

در ایران، به دلیل کاهش پول نقد، این گونه سرقت‌ها از بانک‌ها و خودروهای حمل پول، بشدت کاهش یافته است و حتی بانک‌ها از نگهداری مسلح کمتر استفاده می‌کنند به استثنای بانک‌هایی که در آن‌ها صندوق امانات یا اموالی چون طلا (بانک کارگشائی) نگهداری می‌شود.

بانکداری الکترونیک، موضوع بسیاری از جرائم را منتفی کرده، به عنوان نمونه چند مورد ذکر می‌شود:

- کاهش جرائم چک نقد، امروزه در معاملات نقد، اصولاً چک وجود ندارد که جرائم مرتبط با آن اتفاق بیفتد مردم چک نمی‌دهند بلکه کارت به کارت می‌کنند بنا بر این موارد جرائم چک نقد، (تغییر ارقام، چک بلامحل، سرقت چک، تغییر زمان و جعل و...) موضوعاً منتفی شده است.
- سرقت مسلحانه بانک‌ها به صرافه نیست. (پول فراوانی در بانک‌ها وجود ندارد که سارقین را تشویق نماید).
- تبانی بین برخی مسؤولین شعب و اشخاص، برای جابجا کردن پول در حساب‌ها، بشدت سخت شده است.
- کاهش شدید سرقت ماشین‌های حمل پول، مقدار زیاد پول نقد وجود ندارد که بدزدند.
- جعل اسکناس، بشدت کاهش یافته است. (به دلیل کاهش مصرف، کمتر صرف می‌کند).
- خفت گیری از زنان و ضعیف‌ها در برابر بانک‌ها از بین رفته است زیرا اصلاً کسی مراجعه نمی‌کند تا پولی بگیرد و پس از بیرون آمدن از بانک، خفتش کنند و پولش را بگیرند.
- موضوع دخل زنی مغازه‌ها از بین رفته و یا کاهش شدید یافته است.
- سرقت پول کسبه در حال انتقال به و از بانک
- حتی، خفت گیری و سرقت اموال فروشندگان دوره گرد، از بین رفته است زیرا خوشبختانه حتی آن‌ها هم پوز دارند هر چند در روش ارائه پوز به آن‌ها، سخت گیری‌های بیهوده و غیرعلمی وجود دارد.
- گم کردن پول، تمام شده است زیرا پولی همراه کسی نیست که گم شود.
- اضافه گرفتن مبلغ از سوی مغازه‌ها به بهانه نداشتن پول خورد! تمام شده است.

¹¹⁷insider , Check Out The Most Incredible Bank Heists In History , Eric Shafer , WildAmmo.com Oct 11, 2010, 9:06 PM <https://www.businessinsider.com/most-incredible-bank-robberies-2010-10>

¹¹⁸ خیر آنلین، ۲ اسفند ۱۳۹۹، حمله باورنکردنی به خودرو حامل پول در آلمان

<https://www.khabaronline.ir/news/1488060/>

- دریافت انبوه سکه و آب کردن آن به عنون فلز گرانبها
- و فوائد دیگر^{۱۱۹}

^{۱۱۹} نمونه جرائم سرقت چک و پول که با الکترونیک منتفی شده است

شنبه ۲۰ آبان ۱۳۹۱ - شماره ۲۰۳۵

سارقان بسیار بسیار مؤدب

کارآگاهان پلیس آگاهی تهران بزرگ به دنبال اعضای باندی هستند که به شیوه ماهرانه از مسافران سرقت کرده و پس از ربودن اموال این افراد به بهانه نداشتن «طرح ترافیک» اقدام به پیاده کردن مالباخته گان کرده و متواری می شوند.

در پی وقوع سرقت‌های متعدد جیب بری به شیوه و شگرد مشابه و توسط سرنشینان خودروهای سواری پراید سفید، پژو ۴۰۵ نقره‌ای، پراید نقره‌ای، پیکان سفید، سمند نوک مدادی در مناطق مختلف سطح شهر تهران به ویژه در محدوده میدان ولیعصر، کریم خان، میدان آرژانتین، خیابان مطهری، خیابان بهشتی، خیابان خرمشهر، بزرگراه کردستان، خیابان و میدان فاطمی، منطقه عباس آباد و...، موضوع برای شناسایی و دستگیری سارقان در دستور کار کارآگاهان پایگاه سوم پلیس آگاهی تهران بزرگ قرار گرفت.

با آغاز رسیدگی به این پرونده، کارآگاهان پایگاه هشتم با تجمع پرونده‌های مشابه با موضوع جیب بری به شیوه و شگرد فوق، کارآگاهان اطلاع پیدا کردند که ده‌ها مالباخته‌ای که همگی آنها تحت عنوان مسافر سوار یک دستگاه خودرو سواری مسافرینما شده‌اند، توسط سرنشینان این خودرو حرفه‌ای مورد جیب‌بری و سرقت مدارک شناسایی، دسته چک، وجوه نقد و... قرار گرفته‌اند که تمامی مالباختگان علاوه بر نوع شیوه و شگرد سرقت‌ها، در اظهارات خود به یک نکته مشترک دیگر نیز اشاره داشتند و آن لباس‌های بسیار مرتب و برخورد مؤدبانه سرنشینان خودرو و حتی راننده خودرو با آنها بود به گونه‌ای که هیچ یک از مالباختگان در لحظه اول تصور نمی‌کردند که این افراد سارقانی حرفه‌ای هستند که در این پوشش قصد سرقت اموال آنها را دارند. اما با ارجاع پرونده‌های مشابه به پایگاه سوم پلیس آگاهی، مالباختگان نیز با حضور در پایگاه سوم پلیس آگاهی به تشریح شیوه و شگرد سرقت‌ها پرداختند.

یکی از مالباختگان در اظهارات خود به کارآگاهان گفت: از میدان آرژانتین به مقصد کریم خان، سوار یک دستگاه خودرو سواری پژو ۴۰۵ نقره‌ای با چهار سرنشین شدم. پس از سوار شدن به ماشین ابتدا یک نفر از سرنشینان صندلی عقب، پولی را به عنوان کرایه پرداخت کرد و راننده نیز به بهانه نداشتن پول خرد، درخواست پول خرد کرد؛ من نیز دست در جیب کت کرده و یک اسکناس ۵۰۰ تومانی به راننده دادم؛ پس از دقایقی، دیگر سرنشین صندلی عقب ماشین که در کنار من نشسته بود، ضمن عذرخواهی و در حالیکه به من فشار می‌آورد مدعی شد که در دستش پلاتین قرار دارد و به این بهانه و بسیار مؤدبانه از من خواهش کرد تا دستم را در پشت سر او قرار دهم و من نیز برای راحتی وی درخواست او را انجام دادم. وی ادامه داد: پس از طی مسافتی کوتاه ناگهان راننده گفت: ببخشید؛ طرح ترافیک ندارم و نمی‌توانم به کریم خان بروم و به این بهانه مرا پیاده کرد و حتی به عنوان عذرخواهی از من کرایه نگرفت و پس از پیاده کردن من به سرعت از محل دور شد. پس از چند دقیقه متوجه شدم که کیف جیبی حاوی چند فقره چک امضا شده متعلق به تعدادی از همکارانم به ارزش تقریبی ۵۰ میلیون تومان به سرقت رفته است.

یکی از مالباختگان خانم نیز در اظهارات خود به کارآگاهان گفت: در خیابان خرمشهر سوار یک دستگاه خودرو پراید سفید رنگ شدم؛ می‌خواستم در صندلی جلو بشینم که راننده ماشین ضمن عذرخواهی و به بهانه اینکه در صندلی جلو یک عدد کارتن قرار دارد از من خواهش کرد تا در صندلی عقب ماشین بشینم.

پس از سوار شدن به ماشین، یکی از سرنشینان صندلی عقب یک اسکناس ۱۰ هزار تومانی به راننده داد و راننده نیز به بهانه نداشتن کرایه از من درخواست پول خرد کرد؛ برای دادن پول به راننده، کیف دستی همراهم را باز کرده و در حالیکه پس از پرداخت پول هنوز کیف باز بود، ناگهان دیگر سرنشین صندلی عقب که در کنار من نشسته بود، به بهانه باز بودن درب ماشین دستش را دراز کرد و خودش را روی کیف من قرار داد و در ماشین را چند بار باز و بسته کرد.

هنوز لحظاتی از بستن در ماشین توسط این آقا نگذشته بود که راننده ماشین به بهانه نداشتن طرح ترافیک و بدون آنکه از من کرایه‌ای دریافت کند مرا پیاده کرد؛ زمانی که قصد خرید متوجه سرقت مدارک شناسایی، پول نقد، یک حلقه انگشتر طلا از داخل کیف خود شدم.

در ادامه تحقیقات و با شناسایی مالباختگانی که سارقان جیب بر اقدام به سرقت چک و وصول آنها کرده بودند، کارآگاهان به تحقیق از این افراد پرداختند.

اگر بانکداری الکترونیک نبود و امروزه در شرایط تورمی، قرار بود اسکناس جابجا شود و با توجه به کرونا اگر قرار بود اسکناس تبادل شود؟ چه جرائمی اتفاق می افتاد؟ قتل به خاطر پول نقد و سرقت های مسلحانه و با خشونت فراوان انجام می شد هم اینک در هر مغازه ای که الکترونیک نباشد چه در ایران و چه در خارج از ایران، سرقت های مختلف پول نقد وجود دارد که گاه منجر به قتل می شود حتی اگر در ژاپن باشد:

در ۹ نوامبر ۲۰۲۰ دو مرد وارد آپارتمان یک متصدی بار در تسوکوبا، استان ایباراکی ژاپن شدند و ۴.۲ میلیون ین پول نقد را سرقت کردند. به گفته پلیس، سانکی شیمبون گزارش داد، متصدی ۲۹ ساله گفت که دو مرد که آنها را نمی شناخت، حدود ساعت ۴ صبح وارد محل اقامت خود در یک ساختمان آپارتمان شهرداری شدند. وی به پلیس گفت که یکی از این افراد از اسلحه بی حس کننده استفاده کرد، در حالی که فرد دیگر با دستبند مچ های او را از پشت بسته بود.

سارقان به جستجوی آپارتمان وی پرداختند و با دزدیدن پول نقد کار خود را آغاز کردند. پس از رفتن آنها، مرد موفق شد تلفن همراه خود را به دست آورد، با شماره یکی از دوستانش تماس گرفته و برای کمک فریاد بزند، در حالی که هنوز دستش بسته بود. دوستش با پلیس تماس گرفت.

پلیس از او در مورد اینکه چه کسی می دانسته است که در آپارتمان خود این قدر پول داشته است سؤال می کند.^{۱۲۰}

کارآگاهان با مراجعه به شعبات مختلف بانکی در سطح شهر تهران و با بررسی مشخصات افراد وصول کننده چک های مسروقه اطلاع پیدا کردند که سارقان با استفاده از اسناد و مدارک شناسایی متعلق به دیگر مالباختگان اقدام به نقد کردن چک های مسروقه کرده اند به گونه ای که تنها با استفاده از مدارک شناسایی متعلق به یکی از مالباختگان و با مراجعه به بیش از ۱۰ شعبه بانکی مختلف اقدام به وصول تعداد زیادی از چک های مسروقه کرده اند. کارآگاهان پایگاه سوم پلیس آگاهی با بهره گیری از تصاویر بدست آمده از دهها چهره نگاری انجام شده اطمینان پیدا کردند که تمامی سرقت ها توسط اعضای یک گروه از سارقان انجام شده که با استفاده از انواع خودروهای سواری اقدام به سرقت از مسافران درون شهری کرده اند. همچنین با بهره گیری از تصاویر بدست آمده از دوربین های مداربسته بانکی، کارآگاهان موفق به شناسایی یکی از سارقان شدند که برابر اظهارات مالباختگان در عمده سرقت ها در صندلی عقب خودرو اقدام به سرقت از مالباختگان کرده است. سرهنگ کارآگاه حسین خان بابایی، رئیس پایگاه سوم پلیس آگاهی تهران بزرگ، با اشاره به دهها مالباخته شناسایی شده در این پرونده و ارزش میلیاردری پرونده، گفت: با توجه به تعدد سرقت های انجام شده از سوی اعضای این گروه از سارقان و به منظور شناسایی و دستگیری متهمان، دستور انتشار تصویر بدست آمده یکی از متهمان پرونده از سوی مقام قضایی صادر شده است. وی افزود: از همه شهروندانی که موفق به شناسایی هویت متهم شدند درخواست می شود تا هرگونه اطلاعات درباره هویت متهم، مخفیگاه و یا محل های تردد وی را از طریق شماره تلفن های ۲۱۸۶۵۶۶۸، ۲۱۸۶۵۶۴۹ و ۸۸۵۰۵۷۵۳ در اختیار کارآگاهان پایگاه سوم پلیس آگاهی تهران بزرگ قرار دهند.

<http://www.kayhannews.ir/910820/15.htm#other1512>

¹²⁰ japantoday ، two men rob bar operator of ¥4.2 mil at his apartment

Nov. 9. 2020 04:01 pm JST 18 Comments

<https://japantoday.com/category/crime/two-men-rob-bar-operator-of-%C2%A54.2-mil-at-his-apartment>

در ایران نیز، هر شخصی پول نقد نگهدارد، با خطرات فراوان سرقت خشن و حتی قتل مواجه خواهد شد و به دلیل الکترونیک بودن همه نقل و انتقالات، کمتر کسی پول نقد نگهداری می‌کند. امروزه کلاهبرداری‌ها و روش‌های جدید هک، جایگزین آن شده است اما مسأله «کلاهبرداری در امور بانکی از طریق فضای مجازی» و یا «خالی کردن حساب‌ها»، «در تبلیغات، طوری بیان می‌شود» که گوئی این گونه جرائم، در «بانکداری الکترونیک» به وجود آمده و بسیار فراگیر است و قبل از آن اصلاً نبوده یا بسیار کم اتفاق می‌افتاده؟ و اینک که مردم از ابزارهای الکترونیک و بانکداری اینترنتی استفاده می‌نمایند، جرائم افزایش یافته و امنیت مردم از بین رفته است و «آمارهایی» به مردم و مسئولین «ارائه» می‌شود که فقط «عیب» را ببینند.

در حالی که :

- اولاً: قبل از الکترونیک شدن؛ انواع و اقسام جرائم مالی و بانکی وجود داشته است؛ که بسیار فراوان بوده از قبیل جعل، سرقت پول، خفت گیری، سرقت دخل مغازه‌ها و... جعل اسکناس و چک و...
  - ثانیاً: با الکترونیک شدن تراکنش‌ها، نه تنها جرائم مالی افزایش نیافته، بلکه کاهش داشته و با از بین رفتن یا کاهش «موضوع جرم»، «پیشگیری» شده است.
- برخی جرائم اینترنتی و الکترونیک بانکی همانند جرائم فیزیکی سابق است و فقط هشیاری مردم می‌تواند پیشگیرنده باشد.
- اگر فردی رمز بانکی و کارت خود را در اختیار دیگری می‌گذارد (چه بر اساس اعتماد یا کلاهبرداری) همانند کسی است که دسته چک سفید امضاء خود را در اختیار دیگران می‌گذاشت.
- در خاتمه، ذکر این نکته ضروری است که دفاع از سیستم الکترونیک بانک‌ها، به معنای حمایت از همه امور بانکی نیست، نقدهای جدی به برخی روندهای بانکی از جمله «تسهیلات»، «ضمانت نامه‌ها» و دیگر امور بانکی وجود دارد که موجب مشکلات، تبعیض‌ها و... شده که بجای خود لازم است پرداخته شود.
- در خصوص جرائم بانکی جدیدی در شرایط اینترنتی و مجازی بوجود آمده از قبیل هک حساب‌ها و کلاهبرداری که در آن زمینه نیز لازم است اقدامات پیشگیرانه انجام شود. از زمانی که «رمز یک بار مصرف» به وسیله‌ی بانک مرکزی برای تراکنش‌ها عملیاتی شد، جرائم کاهش چشمگیری داشت و اصولاً در زمینه فناوری الکترونیک، راه‌حل‌های الکترونیک در برابر هر اقدامی، پیشگیرانه است. ضمن اینکه اگر جرمی اتفاق بیفتد، ردگیری آن امکان‌پذیرتر از جرائم فیزیکی است.

ضروری است در همه زمینه های باقیمانده نیز ، با تکیه بر مبانی قانونی و امکانات عظیم الکترونیک بانکی، اقدامات سریع صورت گیرد و در زمینه همه امور بانکی ، به سمت صد در صد الکترونیک شدن اسناد حرکت کرد و اقدامات ذیل را در دستور کار قرار داد :

تمدید خودکار «کارت بانکی»

ارائه «درگاه بانکی» به کلیه حساب های اشخاص حقیقی و حقوقی

«کلید گزارش» و «رتبه دهی» بر روی درگاه پرداخت و کارت به کارت

روند ابتدا تا انتهای «ضمانت نامه بانکی» تمام الکترونیک

روند ابتدا تا انتهای «تسهیلات» تمام الکترونیک

«چک» تمام الکترونیک

«سفته» تمام الکترونیک

«تمبر» تمام الکترونیک

و بسیاری امور دیگر، که می تواند مسائل فراوانی را حل کند.

در تاریخ ۱۳۸۹/۰۳/۱۲ متنی با این عنوان خطاب به ریاست بانک صادرات نوشتم و در آن از حرکت به سمت «حذف شعبه های بانکی» و تبدیل کاربری آن ها به «مراکز خدماتی دیگر» و یا «مراکز تولیدی» تذکراتی دادم و آرزو داشتم همان سال ها عملیاتی شود ، خوشبختانه پس از ده سال ، شاهد عملیاتی شدن بسیاری از آن ها هستیم و امیدواریم ، چندگام دیگر نیز عملی شود تا انشاء الله ، بانکداری تمام الکترونیک، جایگزین شعب شود .

توجه فرمائید که بسیاری از نکات نوشته شده در این نامه ، از قبیل کارت بانکی و پوز ، بدلیل امکانات آن روزها بوده است ؛ امروزه صرفا با «شماره ملی اشخاص حقیقی و حقوقی» ، همه امور بانکی قابل انجام است و نیازی به کارت و پوز و ... دیگر سخت افزار ها نیست و با موبایل ، و سندیت رسمی آن می توان همه امور را عملیاتی کرد.

متن نامه را ملاحظه فرمائید

بسمه تعالی

امروزه با گسترش رایانه ، و شبکه ها ، نیاز به سیستم اداری کاغذی و فیزیکی بسیار کم شده است و در این میان بانکها ، از اولویت بسیاری برای عملی نمودن این مهم برخوردارند و خوشبختانه همه امکانات ، برای رسیدن بانکداری الکترونیک وجود دارد .

مدیران محترم بانکهای صادرات ، سال ۱۳۸۹ را سال حرکت به سمت بانکداری تمام الکترونیک بدانند و تلاش نمایند تا با فرهنگ سازی و تبیین نیکی ها و ضرورت روش الکترونیک برای مردم ، آنان را به استفاده و اعتماد به شبکه رایانه ای و اینترنت سوق دهند. این روش هرگز به معنای اخراج و یا تعدیل نیروها نیست .

از خودمان آغاز کنیم

راه نخست آن است که کارپردازان، به جای آنکه با پول نقد به بازار بروند، با کارت بانک صادرات، که تنها

قدرت خرید از **pos** ها را دارد خرید کنند

اگر ما بتوانیم این مسئله را حل نمائیم بسیاری از مسائل مالی نیز حل خواهد شد و از بروز تخلفات، جلوگیری می گردد.

همین روش را به ادارات دولتی و دیگر شرکتها توصیه و راهنمایی کنید.

پرداخت اقساط از طریق خود پردازها و یا با شناسه قبض و شناسه پرداخت

در این رابطه باید تلاش شود تا هیچ یک از اقساط بانک به صورت حضوری پرداخت نگردد و کلیه عملیات از طریق **atm** صورت گیرد و یا با شناسه قبض و شناسه پرداخت انجام شود.

پرداخت قبوض

با عنایت به وجود سیستم های خود پرداز و یا تلفن بانک، بسیاری به آن سمت گرایش دارند اما همچنان برخی برای پرداخت قبوض خود به بانکها مراجعه می نمایند

باید مردم توجه شوند که این مراجعه جز اتلاف وقت آنان ثمری ندارد در حالی که می توانند در حال استراحت و از منزل، در هر ساعت از شبانه روز، قبوض خود را پرداخت نمایند. و نیازی به رسید ندارند.

و یا در هر ساعت از شبانه روز و از طریق **atm** قبض خود را پرداخت کنند.

واریز به حساب ۱۶ رقمی به جای مراجعه به بانک

امروزه یکی از مشکلات مردم، مراجعه چند باره به ادارات و بانکها برای پرداخت مبالغ به حسابهای دولتی یا خصوصی است

به طور مثال یک شرکت برای آنکه مشتریانش مبلغی به حساب بریزند آنان را با قبض به بانک می فرستند

و یا ادارات همین روش را دارند

این در حالی است که اگر شماره ۱۶ رقمی کارت بانکی (ضرورتی ندارد که خود کارت وجود داشته باشد) در اختیار مشتریان و افراد قرار گیرد و آنان با مراجعه به **atm** ها مبلغ را به حساب واریز نمایند و شماره پیگیری به همراه تاریخ و ساعت را به شرکت اعلام نمایند، مسئله حل خواهد شد

البته این کار بسیار سخت تر از بقیه اقدامات است، زیرا شرکتها و ادارات خصوصی و دولتی، روش جاری ای را تجربه کرده اند که حدود صد سال است در کشور رواج دارد و تغییر این فرهنگ و اعتماد به رایانه در حسابداری، و تغییر عاداتها مشکل است.

اما می توان اقدام کرد و به تدریج، اما با سرعت آن را عملیاتی نمود.

قرار دادن **pos** در ادارات و شرکتها

راه دیگر آن است که **pos** در همان ادارات گذاشته شود تا همانجا با کارت پرداخت شود و اصلا نیازی به مراجعه نباشد

اعتماد به **pos** و یا **atm** نیازمند کار فرهنگی است

جایگزینی انتقال وجه به جای چک

بر طبق عادت، چک های فراوانی به افراد داده می شود و ادارات و نهادها و شرکتها همچنان پرداختهای خود را با چک انجام می دهند

این روش باید تغییر یابد و پرداخت اینترنتی جایگزین چک شود و فرهنگ و مزایای آن به مشتریان آموزش داده شود

جشن تمام الکترونیک شدن شعب

هر شعبه ای که جشن پایان مراجعه مردم را اعلام نماید جایزه خواهد گرفت

این به معنای اخراج و یا تعدیل نیروها نیست

نیروی انسانی ، سرمایه اصلی بانک است و از هم اکنون در زمینه تغییر کاربری واحدها در آینده باید طرح و برنامه داشت

به طور مثال یک شعبه می تواند به فروشگاه مواد غذایی ، کارگاه تولیدی ، اداره خدمات مردمی ، مطب پزشکان و ... تغییر یابد و در این میان همان کارمندان ، خود مالک اقساطی آن شوند و یا به آنها و یا دیگران اجاره داده شود و یا هر نوع برون سپاری صورت گیرد

حتی ما می توانیم با دارا بودن ساختمانهای فراوان ، فروشگاه زنجیره ای بانک صادرات را تشکیل دهیم و در آن انواع و اقسام کالاها و خدمات را به مردم ارائه دهیم
برگه پیوست را تایپ نموده و به مشتریان ارائه دهید.

بسمه تعالی

مشتری گرامی

آیا می دانید با دادن شماره شانزده رقمی کارت بانکی خود به دیگران برای واریز وجه ، چگونه بهروری را افزایش می دهید ؟

- افراد و مراجعین شما از آمدن به شعب بانک و اتلاف وقت راحت می شوند
- آنان نیازی به دریافت پول نقد ندارند (چه بسا کسی لازم است از بانکی پول بگیرد و در بانک دیگری واریز نماید)
- چون پولی همراه ندارند سارقین نیز نمی توانند پول آنها را سرقت نمایند
- آنان می توانند با مراجعه به هر یک از خودپردازها ، و از طریق هر کارت بانکی ، مبلغ را به حساب شما واریز نمایند
- ما همه روزه ریز حساب شما را در اختیارتان قرار می دهیم و شما می توانید به راحتی چک نمائید که این مبلغ به حساب شما ریخته شده یا خیر ؟
- از همه مهمتر آنکه جعل امکان پذیر نخواهد بود زیرا برگه ای وجود ندارد که مهر آن را جعل نمایند
- در بعد ملی ، این اقدام شما موجب کاهش نیاز به اسکناس و در نتیجه کم شدن هزینه چاپ اسکناس خواهد شد.

از همین امروز اقدام نمائید

شماره شانزده رقمی کارت شما می باشد

آن را به همه افراد بدهید

نتیجه :

همانگونه که ملاحظه فرمودید ، در زمینه «سندیت اسناد الکترونیک» ، در قوانین ایران ، هیچ گونه نقص نیست و آن چه در دستگاه های اجرائی انجام می شود ، و قراردادها ، و کالت ها ، انتقال و «خرید و فروش» اموال منقول و غیر منقول، و تعهد نامه ها ، مدارک دانشگاهی و مجوزها و امثال آن به صورت کاغذی و با هولوگرام انجام می شود و در انجام مقدمات آن کاغذ و مراجعه هست ، و نهایتا یک مدرک کاغذی صادر می شود ، خلاف «نص صریح قانون» است. و لازم است «قانونمداری» با فهم دقیق و «به روز» انجام شود.

امروزه ، با توجه به امکانات عظیم موجود در نظام بانکی الکترونیک، ارتباطات بسیار وسیع موبایلی و اینترنتی ، در آرزوی آن هستیم که ادارات و سازمان های دولتی ، بدون تشکیلات فیزیکی ، باشد و انجام کلیه امور، از طریق پلت فرم های «از راه دور» و «عدم مراجعه و کاغذ» و عدم شعبه و دفتر در کلیه سازمان ها و نهاد ها صورت گیرد. این «دگردیسی دیجیتال» است. ما می توانیم و «راه صحیح» این است.

۱. قانون تجارت الکترونیکی مصوب : ۱۳۸۲/۱۰/۱۷
<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/93997>
۲. قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب : ۱۳۹۳/۰۷/۰۸
https://rc.majlis.ir/fa/law/print_version/913396
۳. قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶) ؛ مصوب
 ۱۳۹۶/۰۱/۱۶
<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1014547>
۴. الهی منش محمدرضا ، تبریزی صادق ، " کشف علمی جرایم با توسل به ادله نوین و مدارک الکترونیکی (دیجیتال) " ،
http://det.jrl.police.ir/article_92014_870ffba876b431cc8d47d9155d02b186.pdf ، نشر به
 کارآگاه ، سال یازدهم پاییز ۹۷ شماره ۴۴
۵. بختیاروند مصطفی ، " حقوق مالکیت فکری و قراردادهای الکترونیکی " ،
<http://www.ipeclawyer.blogfa.com/post/6>
۶. سوادکوهی فر سام ، " دادرسی دعاوی مدنی، کیفری و اداری مرتبط با بستر مبادلات الکترونیکی " ،
<http://ensani.ir/file/download/article/20110102155917> ، ماهنامه شماره ۴۶ سال هشتم مهر و آبان ۱۳۸۳
۷. مؤذن زادگان حسنعلی ، سلیمان دهکردی الهام ، یوشی مهشید ، " حفظ صحت و استنادپذیری ادله الکترونیک با استفاده از
 بیومتریک و رمزنگاری " ،
http://jclr.atu.ac.ir/article_1782_11160af4374d50472816cddb1bda2e1.pdf ، پژوهش حقوق
 کیفری، سال چهارم، شماره دوازدهم، پاییز ۱۳۹۴، ص ۶۹-۹۷
۸. والائی حمید ، " ادله الکترونیکی (دیجیتال) به عنوان ادله اثبات جرم و دعوی " ،
https://www.civilica.com/Paper-CYBERM02-CYBERM02_135
 عنوان-ادله-اثبات-جرم-و-دعوی.html
9. Chauhan Sudhanshu ، Kumar Panda Nutan 2015، "Hacking Web Intelligence" ،
<https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/virtual-spaces>
10. Janoski-Haehlen Emily، "The Courts Are All A 'Twitter': The Implications of Social Media Use
 in the Courts" ، <https://scholar.valpo.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2222&context=vulr> ،
 Valparaiso University Law Review Volume 46 pp.43-68 Number 1 Fall 2011
11. Jackson sheryl 2014 ، new challenges for litigation in the electronic age،
<https://ojs.deakin.edu.au/index.php/dlr/article/download/168/175/> ، deakin law review volume 12
 no 1 ، published: 2014-09-09
12. McMahon Mary ، "What is E-Authentication? (with pictures)" ،
<https://www.easytechjunkie.com/what-is-e-authentication.htm>

13. mccarthy shawn, “E-authentication: What IT managers will be focusing on over the next 18 months”, <https://gcn.com/articles/2013/07/31/eauthentication.aspx> , jul 31, 2013

احراز هویت الکترونیکی: آنچه مدیران IT در ۱۸ ماه آینده بر آن تمرکز خواهند کرد

نوشته شاوون مک کارتی ۳۱ جولای ۲۰۱۳

14. “United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts”

15. UNCITRAL , United Nations Commission on International Trade Law

<https://www.jus.uio.no/lm/un.use.of.electronic.communication.in.international.contracts.convention.2005/doc.html>

- ماده ۲۶۹** - اسناد کتبی عبارت است از کلیه نوشتجات طرفین اعم از این که رسمی باشد یا عادی.
- ماده ۲۷۰** - هر گاه طرفی سندی ابراز کند که در آن سند به سند دیگری رجوع شده باشد طرف مقابل حق دارد ابراز آن سند دیگر را هم بخواهد.
- ماده ۲۷۱** - هر کدام از متداعیین حق دارند ابراز اصل اسناد طرف را بخواهند مگر این که طرف مقابل ثابت نماید که اصل سند مفقود شده است و تحصیل آن به هیچ وجه ممکن نیست.
- ماده ۲۷۲** - هر گاه سندی مدرک ادعا یا اظهار یکی از طرفین بوده در نزد طرف مقابل باشد به تقاضای طرف باید آن سند ابراز شود. و در این صورت طرفی که ابراز سند را از طرف مقابل تقاضا می کند باید صریحاً اظهار کند که چه سندی را می خواهد و جهت ادعای او که آن سند در نزد طرف مقابل است چیست.
- ماده ۲۷۳** - در مورد ماده قبل در صورتی که طرف مقابل اعتراف وجود سند را در نزد خود نموده ولی امتناع از ابراز آن نماید محکمه می تواند آن سند را از جمله دلایل مثبتة مسئله بداند.
- ماده ۲۷۴** - در موارد دعاوی راجعه به امور تجارتي و حرفتي هر گاه طرفی اشاره به دفاتر و اسناد شرکتي بکند دفاتر و اسناد مزبوره باید در محکمه ابراز شود. در صورتی که تسلیم دفاتر و اسناد مزبوره در محکمه ممکن نباشد محکمه عضوی را مأمور می نماید که با حضور طرفین دفاتر و اسناد مزبوره را معاینه و آن چه لازم است خارج نویس نماید.
- ماده ۲۷۵** - هر گاه ابراز تمام سند یا اظهار علنی مفاد آن در محکمه برای یکی از متداعیین یا شخص ثالثی یا اداره دولتی به ملاحظات شخصی یا دولتی صحیح یا مناسب نباشد محکمه یکی از اعضای خود را مأموریت می دهد که با حضور طرف یا طرفین آن سند را معاینه و فقط آن چه را که لازم و راجع به کار است خارج نویس نماید.
- ماده ۲۷۶** - برای تحصیل اصل سند یا اطلاعات دیگری که راجع به مسئله متنازع فیها و در ادارات دولتی یا نزد مستخدمین دولتی است از محکمه تصدیقی به تقاضاکننده داده می شود که فلان سند یا فلان اطلاع در فلان موعد لازم است.

^{۱۲۱} سایت قوانین مجلس، قوانین موقتی اصول محاکمات حقوقی، مصوب کمیسیون قوانین عدلیه، مورخ ۱۹ ذی القعدة ۱۳۲۹ قمری، برابر با

۱۲۹۰/۰۸/۱۸

ماده ۲۷۷ - ادارات و مستخدمین دولتی باید فوراً سواد مصدق اسناد را با اطلاعات لازمه به شخصی که تصدیقنامه محکمه را ابراز می کند بدهند چه خواهش او شفاهی باشد چه کتبی.

تنبیه - بدون ابراز تصدیقنامه هم ادارات و اشخاص مذکوره مکلفند که اطلاعات لازمه و سواد مصدق اسناد را به شخصی که تقاضا می کند بدهند ولی تقاضا باید کتبی باشد.

ماده ۲۷۸ - هر گاه ابراز اصل اسناد لازم باشد ادارات و اشخاص مذکوره در ماده (۷۶) بعد از ابراز تصدیقنامه محکمه اصل اسناد را مستقیماً به خود محکمه می فرستند. فرستادن دفاتر امور جاریه به محکمه لازم نیست. استخراج از آن دفاتر در صورتی که مصدق به تصدیق اداره باشد کافی است.

ماده ۲۷۹ - هر گاه یکی از متداعیین از بابت دعوی جنحه و جنایت ادعای خسارتی نماید که رجوع به دوسیه آن جنحه و جنایت لازم باشد باید دوسیه مزبور به محکمه که تقاضای آن را کرده است فرستاده شود.

ماده ۲۸۰ - هر گاه ادارات و مستخدمین دولتی نتوانند در موعدی که محکمه معین کرده است اسناد یا اطلاعات لازمه را بدهند تصدیقی به تقاضاکننده داده تصریح می نماید که برای چه تاریخ اسناد یا اطلاعات را خواهند داد و به موجب این تصدیق محکمه موعد جدیدی برای رسیدگی معین کرده است
دوم - در اعتبار اسناد کتبی

ماده ۲۸۱ - محکمه نمی تواند هیچ سندی را بدون مذاقه در مفاد آن و بدون دلیل رد کند.

ماده ۲۸۲ - اسنادی که راجع به معاملات و تعهدات و تقبلات می باشد بر دو نوع است:

اسناد رسمی و عادی. اسناد رسمی از قرار تفصیل ذیل است:

۱ - اسنادی که در اداره ثبت اسناد به طوری که قانون معین کرده ثبت یا تصدیق شده باشد.

۲ - تسجیلات و تصدیقات محاضر شرعیه که مراجع عدلیه اند در امور راجعه به آنها.

۳ - تصدیقات محاکم عدلیه در صورتی که خارج از صلاحیت آنها نباشد و همچنین تصدیقات ادارات دولتی در اموری که راجع به آنها است در صورتی که تصدیق خارج از صلاحیت آنها نباشد.

ماده ۲۸۳ - اسناد عادی سندی است که غیر از **اسناد رسمی** باشد.

ماده ۲۸۴ - **اسناد رسمیه** در حق طرفین و وراث و قائم مقام آنها معتبر است تا اندازه که قانون معین کرده (رجوع به قانون ثبت اسناد و مواد آتیه).

ماده ۲۸۵ - اسناد عادی در دو مورد اعتبار **اسناد رسمی** را داشته درباره طرفین معاهدین و وراث و قائم مقام آنان معتبر است:

اولاً - در مواردی که اسناد مزبوره را طرفی که بر علیه آن اقامه شده است تصدیق نماید.

ثانیاً - در صورتی که در محکمه ثابت شود که سند مزبور را طرفی که رد کرده است فی الواقع امضاء و مهر نموده است .

ماده ۲۸۶ - اظهار شک و تردید و اظهار بی اطلاعی نسبت به **اسناد رسمی** پذیرفته نیست و فقط می توان ادعای جعلیت نسبت به اسناد مذکوره نمود و یا ثابت نمود که اسناد مذکوره به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است.

ماده ۲۸۷ - اظهار شک و تردید نسبت به اسناد عادی جایز است مگر از طرف شخصی که به اسم او آن سند نوشته شده و مهر و امضای او را دارد نسبت به این نوع اسناد نیز فقط ادعای جعلیت پذیرفته است.

ماده ۲۸۸ - هر گاه رعایت قانون تمبر در اسنادی که موافق قانون مزبور بایستی تمبر شده حق تمبر را بپردازد نشده باشد عدم رعایت قانون مزبور باعث رد آن اسناد در محاکم عدلیه نمی تواند بود ولی در صورتی که حق قانونی تمبر این نوع اسناد تأدیه نشده باشد محکمه موافق قانون تمبر مجازات خاطی را معین می کند.

ماده ۲۸۹ - سواد اسناد در صورتی که به توسط ادارات یا اشخاصی که صلاحیت تصدیق را دارند تصدیق شده باشد حکم اصل سند را دارد مگر در مواردی که طرف مقابل عدم تطابق سواد را با اصل دعوی ثابت نماید.

ماده ۲۹۰ - در مواردی که سواد مصدق حکم اصل سند را دارد به جای اصل اسناد پذیرفته است مگر در مواردی که قانون ابراز اصل سند را تقاضا می کند.

ماده ۲۹۱ - اسنادی که در ممالک خارجه موافق قوانین آن ممالک نوشته شده است در محاکم عدلیه ایران اسناد قانونی شناخته می شود مادامی که مفاد آنها مخالف با قوانین ایران نباشد مگر آن که اعتبار آنها تکذیب و به درجه ثبوت برسد.

ماده ۲۹۲ - در مورد ماده قبل اسنادی که در ممالک خارجه نوشته شده است فقط در صورتی در محاکم عدلیه ایران پذیرفته است که (اولاً) سفارت یا کنسولگریهای ایران در خارجه تصدیق کرده باشند که اسناد مذکوره موافق قوانین مملکت متوقف فیهای آنان نوشته شده است و (ثانیاً) مفاد اسناد مذکوره بر خلاف قوانین ایران نباشد.

ماده ۲۹۳ - دفاتر تجارتي در مورد دعوای تجاری بر تجاری در صورتی که این دعوی از محاسبات و مطالبات تجارتي حاصل شده باشد دلیل حساب می شود.

ماده ۲۹۴ - دفتر تجارتي در موارد مفصله ذیل دلیل محسوب نمی شود (اولاً) در صورتی که مدلل شود که اوراق جدیدی به دفتر داخل کرده اند یا دفتر تراشیدگی دارد.

(ثانیاً) وقتی که در دفتر بعضی بی ترتیبی و اغتشاش کشف شود که بر نفع صاحب دفتر باشد

(ثالثاً) وقتی که تاجر به موجب همان دفتر سابقاً اقامه دعوی را در باب طلبی نموده و مدلل شده است که تأدیه طلب او شده است و در ادعای خود بی حق است.

(رابعاً) وقتی که به حکم محکمه صاحب دفتر ورشکسته به تقصیر اعلام شده است.

(خامساً) در مواردی که موافق قوانین تاجر مسلوب الحقوق اعلام شده است. در موارد مذکوره دفتر تجارتي که بر نفع صاحب آن دليل نمی شود بر ضرر او سندیت دارد.

ماده ۲۹۵ - امضایی که در روی نوشته یا سندی باشد بر علیه امضاء کننده دليل است.

ماده ۲۹۶ - هر گاه امضای اجرای تعهدی در خود تعهدنامه نشده و در نوشته علیحده شده باشد آن نوشته بر علیه امضاء کننده دليل است در صورتی که در نوشته مصرح باشد که به کدام تعهد یا معامله مربوط است.

ماده ۲۹۷ - در **اسناد رسمی** تاریخ سند معتبر است ولی در اسناد عادی تاریخ سند فقط درباره اشخاصی معتبر است که در ترتیب آن شرکت نموده اند و همچنین درباره وراث و قائم مقام آنان. ولی سایر اشخاصی که ضرری برای خود در آن اسناد تصور می نمایند می توانند تاریخ سند را تردید یا تکذیب نمایند (رجوع به ماده ۲۸۴ الی ۲۸۷).

ماده ۲۹۸ - اسنادی که در محکمه ابراز می شود و معتبرند ممکن است بر نفع طرف مقابل دليل باشد در این موارد ابراز کننده سند حق ندارد از سند خود استتکاف نماید و یا از محکمه خواهش کند سند او را کان لم یکن فرض کنند.

ماده ۲۹۹ - اگر در حین ترتیب و یا بعد از ترتیب یا رد و بدل **اسناد رسمی** فیما بین چند نفر بعضی از آنان مقاوله نامه مخفیانه منعقد نمایند که نتیجه آن نسخ کلیه یا بعضی از مواد آن باشد مقاوله مذکوره فقط در حق اشخاصی که آن را امضا یا مهر کرده اند معتبر خواهد بود و سایرین به رعایت مفاد آن مجبور نمی باشند.

کتاب دوم - در اسناد

ماده ۱۲۸۴ - سند عبارت است از هر نوشته که در مقام دعوی یا دفاع قابل استناد باشد .

ماده ۱۲۸۵ - شهادتنامه سند محسوب نمی شود و فقط اعتبار شهادت را خواهد داشت .

ماده ۱۲۸۶ - سند بردو نوع است - رسمی و عادی

ماده ۱۲۸۷ - اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک و یا دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مامورین رسمی در حدود صلاحیت آنها و برطبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند رسمی است .

ماده ۱۲۸۸ - مفاد سند در صورتی معتبر است که مخالف قوانین نباشد .

ماده ۱۲۸۹ - غیر از اسناد مذکور در ماده ۱۲۸۷ سایر اسناد عادی است .

ماده ۱۲۹۰ - اسناد رسمی درباره طرفین و وراث و قائم مقام آنان معتبر است و اعتبار آنها نسبت به اشخاص ثالث در صورتی است که قانون تصریح کرده باشد .

ماده ۱۲۹۱ - اسناد عادی در دو مورد اعتبار اسناد رسمی را داشته درباره طرفین و وراث و قائم مقام آنان معتبر است : ۱ - اگر طرفی که سند بر علیه او اقامه شده است صدور آنرا از منتسب الیه تصدیق نماید . ۲ - هرگاه در محکمه ثابت شود که سند مزبور را طرفی که آن را تکذیب یا تردید کرده فی الواقع امضاء یا مهر کرده است .

ماده ۱۲۹۲ - در مقابل اسناد رسمی یا اسنادی که اعتبار اسناد رسمی را دارد انکار و تردید مسموع نیست و طرف می تواند ادعای جعلیت به اسناد مزبور کند یا ثابت نماید که اسناد مزبور به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است .

ماده ۱۲۹۳ - هرگاه سند بوسیله یکی از مامورین رسمی تنظیم اسناد تهیه شده لیکن مامور صلاحیت تنظیم آن سند را نداشته و یا رعایت ترتیبات مقرر قانونی را در تنظیم سند نکرده باشد سند مزبور در صورتیکه دارای امضاء یا مهر طرف باشد عادی است .

ماده ۱۲۹۴ - عدم رعایت مقررات راجعه به حق تمبر که به اسناد تعلق می گیرد سند را از رسمیت خارج نمی کند .

ماده ۱۲۹۵ - محاکم ایران به اسناد تنظیم شده در کشورهای خارجه همان اعتباری را خواهند داد که آن اسناد مطابق قوانین کشوری که در آنجا تنظیم شده دارا می باشد مشروط بر اینکه : اولاً - اسناد مزبوره بعلتی از علل قانونی از اعتبار نیفتاده باشد . ثانیاً - مفاد آنها مخالف با قوانین مربوط بنظم عمومی یا اخلاق حسنه

ایران نباشد. ثالثاً - کشوری که اسناد در آنجا تنظیم شده بموجب قوانین خود یا عهد اسناد تنظیم شده در ایران را نیز معتبر بشناسد. رابعاً - نماینده سیاسی یا قنصلی ایران در کشوری که سند در آنجا تنظیم شده یا نماینده سیاسی و قنصلی کشور مزبور در ایران تصدیق کرده باشد که سند موافق قوانین محل تنظیم یافته است.

ماده ۱۲۹۶ - هرگاه موافقت اسناد مزبوره در ماده قبل با قوانین محل تنظیم خود به توسط نماینده سیاسی یا قنصلی خارجه در ایران تصدیق شده باشد قبول شدن سند در محاکم ایران متوقف بر این است که وزارت امور خارجه و یا در خارج تهران حکام ایالات و ولایات امضاء نماینده خارجه را تصدیق کرده باشند.

ماده ۱۲۹۷ - دفاتر تجارتي در موارد دعوای تاجر بر تاجر دیگر در صورتی که دعوی از محاسبات و مطالبات تجارتي حاصل شده باشد دلیل محسوب می شود مشروط بر اینکه دفاتر مزبوره مطابق قانون تجارت تنظیم شده باشند.

ماده ۱۲۹۸ - دفتر تاجر در مقابل غیر تاجر سندیت ندارد فقط ممکن است جزء قرائن و امارات قبول شود لیکن اگر کسی به دفتر تاجر استناد کرد نمی تواند تفکیک کرده آنچه را که بر نفع او است قبول و آنچه که بر ضرر او است رد کند مگر آنکه بی اعتباری آنچه را که بر ضرر اوست ثابت کند.

ماده ۱۲۹۹ - دفتر تجارتي در موارد مفصله ذیل دلیل محسوب نمی شود: ۱ - در صورتی که مدلل شود اوراق جدیدی به دفتر داخل کرده اند یا دفتر تراشیدگی دارد. ۲ - وقتی که در دفتر بی ترتیبی و اغتشاشی کشف شود که بر نفع صاحب دفتر باشد. ۳ - وقتی که بی اعتباری دفتر سابقاً به جهتی از جهات در محکمه مدلل شده باشد.

ماده ۱۳۰۰ - در مواردی که دفتر تجارتي بر نفع صاحب آن دلیل نیست بر ضرر او سندیت دارد.

ماده ۱۳۰۱ - امضائی که در روی نوشته یا سندی باشد بر ضرر امضاء کننده دلیل است.

ماده ۱۳۰۲ - هرگاه در ذیل یا حاشیه یا ظهر سندی که در دست ابراز کننده بوده مندرجاتی باشد که حکایت از بی اعتباری یا از اعتبار افتادن تمام یا قسمتی از مفاد سند نماید مندرجات مزبوره معتبر محسوب است اگرچه تاریخ و امضاء نداشته و یا بوسیله خط کشیدن و یا نحو دیگر باطل شده باشد.

ماده ۱۳۰۳ - در صورتیکه بطلان مندرجات مذکوره در ماده قبل ممضی به امضاء طرف بوده و یا طرف بطلان آن را قبول کند و یا آنکه بطلان آن در محکمه ثابت شود مندرجات مزبوره بلا اثر خواهد بود.

ماده ۱۳۰۴ - هرگاه امضای تعهدی در خود تعهدنامه نشده و در نوشته علیحده شده باشد آن تعهدنامه بر علیه امضاء کننده دلیل است در صورتی که در نوشته مصرح باشد که به کدام تعهد یا معامله مربوط است.

ماده ۱۳۰۵ - در اسناد رسمی تاریخ تنظیم معتبر است حتی بر علیه اشخاص ثالث ولی در اسناد عادی فقط درباره اشخاصی که شرکت در تنظیم آنها داشته و ورثه آنان و کسی که بنفع او وصیت شده معتبر است.

باب اول - مقررات عمومی

مبحث اول - در کلیات

فصل اول - قلمرو و شمول قانون

ماده ۱ - این قانون مجموعه اصول و قواعدی است که برای مبادله آسان و ایمن اطلاعات در واسط های الکترونیکی و با استفاده از سیستمهای ارتباطی جدید به کار می رود.

فصل دوم - تعاریف

ماده ۲ - الف - « داده پیام» (Data Message): هر نمادی از واقعه، اطلاعات یا مفهوم است که با وسایل الکترونیکی، نوری و یا فناوری های جدید اطلاعات تولید، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش می شود.

ب - « اصل ساز» (Originator): منشأ اصلی « داده پیام» است که « داده پیام» به وسیله او یا از طرف او تولید یا ارسال می شود اما شامل شخصی که در خصوص « داده پیام» به عنوان واسطه عمل می کند نخواهد شد.

ج - « مخاطب» (Addressee): شخصی است که اصل ساز قصد دارد وی « داده پیام» را دریافت کند، اما شامل شخصی که در ارتباط با « داده پیام» به عنوان واسطه عمل می کند نخواهد شد.

د - « ارجاع در داده پیام» (Incorporation By Reference): یعنی به منابعی خارج از « داده پیام» عطف شود که در صورت مطابقت با ماده (۱۸) این قانون جزئی از « داده پیام» محسوب می شود.

ه - « تمامیت داده پیام» (Integrity): عبارت است از موجودیت کامل و بدون تغییر « داده پیام». اعمال ناشی از تصدی سیستم از قبیل ارسال، ذخیره یا نمایش اطلاعات که به طور معمول انجام می شود خدشه ای به تمامیت « داده پیام» وارد نمی کند.

و - « سیستم رایانه ای» (Computer System): هر نوع دستگاه یا مجموعه ای از دستگاههای متصل سخت افزاری - نرم افزاری است که از طریق اجرای برنامه های پردازش خودکار « داده پیام» عمل می کند.

ز - « سیستم اطلاعاتی» (Information System): سیستمی برای تولید (اصل سازی)، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش « داده پیام» است.

ح - « سیستم اطلاعاتی مطمئن» (Secure Information System): سیستم اطلاعاتی است که :

۱ - به نحوی معقول در برابر سوء استفاده و نفوذ محفوظ باشد.

- ۲ - سطح معقولی از قابلیت دسترسی و تصدی صحیح را دارا باشد.
- ۳ - به نحوی معقول متناسب با اهمیت کاری که انجام می دهد پیکربندی و سازماندهی شده باشد.
- ۴ - موافق با رویه ایمن باشد.
- ط - « رویه ایمن » (Secure Method): رویه ای است برای تطبیق صحت ثبت « داده پیام»، منشأ و مقصد آن با تعیین تاریخ و برای یافتن هرگونه خطا یا تغییر در مبادله، محتوا و یا ذخیره سازی « داده پیام» از یک زمان خاص. یک رویه ایمن ممکن است با استفاده از الگوریتمها یا کدها، کلمات یا ارقام شناسائی، رمزنگاری، روشهای تصدیق یا پاسخ برگشت و یا طرق ایمنی مشابه انجام شود.
- ی - « امضای الکترونیکی » (Electronic Signature): عبارت از هر نوع علامت منضم شده یا به نحو منطقی متصل شده به « داده پیام» است که برای شناسائی امضاء کننده « داده پیام» مورد استفاده قرار می گیرد.
- ک - « امضای الکترونیکی مطمئن » (Secure/Enhanced/Advanced Electronic Signature): هر امضای الکترونیکی است که مطابق با ماده (۱۰) این قانون باشد.
- ل - « امضاء کننده » (Signatory): هر شخص یا قائم مقام وی که امضای الکترونیکی تولید می کند.
- م - « شخص » (Person): اعم است از شخص حقیقی و حقوقی و یا سیستم های رایانه ای تحت کنترل آنان.
- ن - « معقول » (Reasonableness Test): با توجه به اوضاع و احوال مبادله « داده پیام» از جمله: طبیعت مبادله، مهارت و موقعیت طرفین، حجم مبادلات طرفین در موارد مشابه، در دسترس بودن گزینه های پیشنهادی و رد آن گزینه ها از جانب هر یک از طرفین، هزینه گزینه های پیشنهادی، عرف و روشهای معمول و مورد استفاده در این نوع مبادلات، ارزیابی می شود.
- س - « مصرف کننده » (Consumer): هر شخصی است که به منظوری جز تجارت یا شغل حرفه ای اقدام می کند.
- ع - « تأمین کننده » (Supplier): عبارت از شخصی است که بنا به اهلیت تجاری، صنفی یا حرفه ای فعالیت می کند.
- ف - « وسائل ارتباط از راه دور » (Means Of Distance Communication): عبارت از هر نوع وسیله ای است که بدون حضور فیزیکی همزمان تأمین کننده و مصرف کننده جهت فروش کالا و خدمات استفاده می شود.
- ص - « عقد از راه دور » (Distance Contract): ایجاب و قبول راجع به کالاها و خدمات بین تأمین کننده و مصرف کننده با استفاده از وسائل ارتباط از راه دور است.

ق - « واسط با دوام» (Durable Medium): یعنی وسائلی که به موجب آن مصرف کننده بتواند شخصاً « داده پیام» های مربوطه را بر روی آن ذخیره کند از جمله شامل فلاپی دیسک، دیسک فشرده، دیسک سخت و یا پست الکترونیکی مصرف کننده.

ر - « داده پیام های شخصی» (Private Data): یعنی « داده پیام» های مربوط به یک شخص حقیقی (موضوع « داده» Data Subject) مشخص و معین.

بین المللی بودن قانون

فصل سوم - تفسیر قانون

ماده ۳ - در تفسیر این قانون همیشه باید به خصوصیت بین المللی، ضرورت توسعه هماهنگی بین کشورها در کاربرد آن و رعایت لزوم حسن نیت توجه کرد.

ماده ۴ - در مواقع سکوت و یا ابهام باب اول این قانون، محاکم قضایی باید براساس سایر قوانین موضوعه و رعایت چهارچوب فصول و مواد مندرج در این قانون، قضاوت نمایند.

اعتبار قانونی داده پیام

فصل چهارم - اعتبار قراردادهای خصوصی

ماده ۵ - هرگونه تغییر در تولید، ارسال، دریافت، ذخیره و یا پردازش داده پیام با توافق و قرارداد خاص طرفین معتبر است.

مبحث دوم - در احکام « داده پیام» - نوشته، امضاء اصل

سند الکترونیکی در حکم سند کاغذی

ماده ۶ - هرگاه وجود یک نوشته از نظر قانون لازم باشد، « داده پیام» در حکم نوشته است مگر در موارد زیر:

الف - اسناد مالکیت اموال غیرمنقول.^{۱۲۴}

ب - فروش مواد داروئی به مصرف کنندگان نهایی.

ج - اعلام، اخطار، هشدار و یا عبارات مشابهی که دستور خاصی برای استفاده کالا صادر می کند و یا از بکارگیری روشهای خاصی به صورت فعل یا ترک فعل منع می کند.

امضای الکترونیکی

ماده ۷ - هرگاه قانون، وجود امضاء را لازم بداند امضای الکترونیکی مکفی است.

بایگانی اسناد الکترونیکی

---

^{۱۲۴} تنها اشتباه قانون بند الف ماده ۶، در خصوص استتفا کردن سندیت مالکیت اموال غیر منقول است (توجه داشته باشید که بقیه قراردادهای غیر منقول از قبیل وکالت، گرو گذاشتن، و... الکترونیک آن صحیح است)

- ماده ۸** - هرگاه قانون لازم بداند که اطلاعات به صورت اصل ارائه یا نگهداری شود، این امر با نگهداری و ارائه اطلاعات به صورت داده پیام نیز در صورت وجود شرایط زیر امکان پذیر می باشد:
- الف - اطلاعات مورد نظر قابل دسترسی بوده و امکان استفاده در صورت رجوع بعدی فراهم باشد.
- ب - داده پیام به همان قالبی (فرمتی) که تولید، ارسال و یا دریافت شده و یا به قالبی که دقیقاً نمایشگر اطلاعاتی باشد که تولید، ارسال و یا دریافت شده، نگهداری شود.
- ج - اطلاعاتی که مشخص کننده مبداء، مقصد، زمان ارسال و زمان دریافت داده پیام می باشند نیز در صورت وجود نگهداری شوند.
- د - شرایط دیگری که هر نهاد، سازمان، دستگاه دولتی و یا وزارتخانه در خصوص نگهداری داده پیام مرتبط با حوزه مسئولیت خود مقرر نموده فراهم شده باشد.

سند کاغذی و الکترونیک

- ماده ۹** - هرگاه شرایطی به وجود آید که از مقطعی معین ارسال « داده پیام » خاتمه یافته و استفاده از اسناد کاغذی جایگزین آن شود سند کاغذی که تحت این شرایط صادر می شود باید به طور صریح ختم تبادل « داده پیام » را اعلام کند. جایگزینی اسناد کاغذی به جای « داده پیام » اثری بر حقوق و تعهدات قبلی طرفین نخواهد داشت.

امضای الکترونیکی

مبحث سوم - « داده پیام » مطمئن

فصل اول - امضاء و سابقه الکترونیکی مطمئن

- ماده ۱۰** - امضای الکترونیکی مطمئن باید دارای شرایط زیر باشد:
- الف - نسبت به امضاء کننده منحصر به فرد باشد.
- ب - هویت امضاء کننده « داده پیام » را معلوم نماید.
- ج - به وسیله امضاء کننده و یا تحت اراده انحصاری وی صادر شده باشد.
- د - به نحوی به یک « داده پیام » متصل شود که هر تغییری در آن « داده پیام » قابل تشخیص و کشف باشد.
- ماده ۱۱** - سابقه الکترونیکی مطمئن عبارت از « داده پیام »ی است که با رعایت شرایط یک سیستم اطلاعاتی مطمئن ذخیره شده و به هنگام لزوم در دسترس و قابل درک است.

سندیت اسناد الکترونیکی

فصل دوم - پذیرش، ارزش اثباتی و آثار سابقه و امضای الکترونیکی مطمئن

- ماده ۱۲** - اسناد و ادله اثبات دعوی ممکن است به صورت داده پیام بوده و در هیچ محکمه یا اداره دولتی نمی توان براساس قواعد ادله موجود، ارزش اثباتی « داده پیام » را صرفاً به دلیل شکل و قالب آن رد کرد.
- ماده ۱۳** - به طور کلی، ارزش اثباتی « داده پیام » ها با توجه به عوامل مطمئنه از جمله تناسب روشهای ایمنی به کار گرفته شده با موضوع و منظور مبادله « داده پیام » تعیین می شود.

ماده ۱۴ - کلیه « داده پیام» هائی که به طریق مطمئن ایجاد و نگهداری شده اند از حیث محتویات و امضای مندرج در آن، تعهدات طرفین یا طرفی که تعهد کرده و کلیه اشخاصی که قائم مقام قانونی آنان محسوب می شوند، اجرای مفاد آن و سایر آثار در حکم اسناد معتبر و قابل استناد در مراجع قضائی و حقوقی است.

ماده ۱۵ - نسبت به « داده پیام» مطمئن، سوابق الکترونیکی مطمئن و امضای الکترونیکی مطمئن انکار و تردید مسموع نیست و تنها می توان ادعای جعلیت به « داده پیام» مزبور وارد و یا ثابت نمود که « داده پیام» مزبور به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است.

ماده ۱۶ - هر « داده پیام»ی که توسط شخص ثالث مطابق با شرایط ماده (۱۱) این قانون ثبت و نگهداری می شود، مقرون به صحت است.

اعتبار سند الکترونیک

مبحث چهارم - مبادله « داده پیام»

فصل اول - اعتبار قانونی ارجاع در « داده پیام»، عقد و اراده طرفین

ماده ۱۷ - « ارجاع در داده پیام» با رعایت موارد زیر معتبر است:

الف - مورد ارجاع به طور صریح در « داده پیام» معین شود.

ب - مورد ارجاع برای طرف مقابل که به آن تکیه می کند روشن و مشخص باشد.

ج - « داده پیام» موضوع ارجاع مورد قبول طرف باشد.

فصل دوم - انتساب « داده پیام»

ماده ۱۸ - در موارد زیر « داده پیام» منسوب به اصل ساز است :

الف - اگر توسط اصل ساز و یا به وسیله شخصی ارسال شده باشد که از جانب اصل ساز مجاز به این کار بوده است.

ب - اگر به وسیله سیستم اطلاعاتی برنامه ریزی شده یا تصدی خودکار از جانب اصل ساز ارسال شود.

اصالت ارجاع پیام الکترونیک

ماده ۱۹ - « داده پیام»ی که براساس یکی از شروط زیر ارسال می شود مخاطب حق دارد آن را ارسال شده محسوب کرده، و مطابق چنین فرضی (ارسال شده) عمل نماید:

الف - قبلاً به وسیله اصل ساز روشی معرفی و یا توافق شده باشد که معلوم کند آیا « داده پیام» همان است که اصل ساز ارسال کرده است،

ب - « داده پیام» دریافت شده توسط مخاطب از اقدامات شخصی ناشی شده که رابطه اش با اصل ساز، یا نمایندگان وی باعث شده تا شخص مذکور به روش مورد استفاده اصل ساز دسترسی یافته و « داده پیام» را به مثابه « داده پیام» خود بشناسد.

ماد ۲۰ - ماده (۱۹) این قانون شامل مواردی نیست که پیام از اصل ساز صادر نشده باشد و یا به طور اشتباه صادر شده باشد.

ماده ۲۱ - هر « داده پیام» یک « داده پیام» مجزا و مستقل محسوب می گردد، مگر آن که معلوم باشد که آن « داده پیام» نسخه مجددی از « داده پیام» اولیه است.

فصل سوم - تصدیق دریافت

ماده ۲۲ - هرگاه قبل یا به هنگام ارسال « داده پیام» اصل ساز از مخاطب بخواهد یا توافق کنند که دریافت « داده پیام» تصدیق شود، اگر به شکل یا روش تصدیق توافق نشده باشد، هر نوع ارتباط خود کار یا مکاتبه یا اتخاذ هر نوع تدبیر مناسب از سوی مخاطب که اصل ساز را به نحو معقول از دریافت « داده پیام» مطمئن کند تصدیق دریافت « داده پیام» محسوب می گردد.

ماده ۲۳ - اگر اصل ساز به طور صریح هرگونه اثر حقوقی « داده پیام» را مشروط به تصدیق دریافت « داده پیام» کرده باشد، « داده پیام» ارسال نشده تلقی می شود، مگر آن که تصدیق آن دریافت شود.

ماده ۲۴ - اماره دریافت « داده پیام» راجع به محتوای « داده پیام» صادق نیست.

ماده ۲۵ - هنگامی که در تصدیق قید می شود « داده پیام» مطابق با الزامات فنی استاندارد یا روش مورد توافق طرفین دریافت شده، فرض بر این است که آن الزامات رعایت شده اند.

زمان پیام

فصل چهارم - زمان و مکان ارسال و دریافت « داده پیام»

ماده ۲۶ - ارسال « داده پیام» زمانی تحقق می یابد که به یک سیستم اطلاعاتی خارج از کنترل اصل ساز یا قائم مقام وی وارد شود.

ماده ۲۷ - زمان دریافت « داده پیام» مطابق شرایط زیر خواهد بود:

الف - اگر سیستم اطلاعاتی مخاطب برای دریافت « داده پیام» معین شده باشد دریافت، زمانی محقق می شود که :

۱ - « داده پیام» به سیستم اطلاعاتی معین شده وارد شود؛ یا

۲ - چنانچه « داده پیام» به سیستم اطلاعاتی مخاطب غیر از سیستمی که منحصراً برای این کار معین شده وارد شود « داده پیام» باز یافت شود.

ب - اگر مخاطب، یک سیستم اطلاعاتی برای دریافت معین نکرده باشد، دریافت زمانی محقق می شود که « داده پیام» وارد سیستم اطلاعاتی مخاطب شود.

ماده ۲۸ - مفاد ماده (۲۷) این قانون بدون توجه به محل استقرار سیستم اطلاعاتی جاری است.

اقامتگاه الکترونیکی

ماده ۲۹ - اگر محل استقرار سیستم اطلاعاتی با محل استقرار دریافت « داده پیام» مختلف باشد مطابق قاعده زیر عمل می شود :

الف - محل تجاری، یا کاری اصل ساز محل ارسال « داده پیام» است و محل تجاری یا کاری مخاطب محل دریافت « داده پیام» است مگر آن که خلاف آن توافق شده باشد.

ب - اگر اصل ساز بیش از یک محل تجاری یا کاری داشته باشد، نزدیکترین محل به اصل معامله، محل تجاری یا کاری خواهد بود در غیر این صورت محل اصلی شرکت، محل تجاری یا کاری است.

ج - اگر اصل ساز یا مخاطب فاقد محل تجاری یا کاری باشند، اقامتگاه قانونی آنان ملاک خواهد بود.

ماده ۳۰ - آثار حقوقی پس از انتساب، دریافت تصدیق و زمان و مکان ارسال و دریافت « داده پیام» موضوع فصول دوم تا چهارم مبحث چهارم این قانون و همچنین محتوی « داده پیام» تابع قواعد عمومی است.

توکن امضای الکترونیکی

باب دوم - دفاتر خدمات صدور گواهی الکترونیکی (Certification Service Provider)

ماده ۳۱ - دفاتر خدمات صدور گواهی الکترونیکی واحدهائی هستند که برای ارائه خدمات صدور امضای الکترونیکی در کشور تأسیس می شوند. این خدمات شامل تولید، صدور، ذخیره، ارسال، تأیید، ابطال و به روز نگهداری گواهی های اصالت (امضای) الکترونیکی می باشد.

ماده ۳۲ - آئین نامه و ضوابط نظام تأسیس و شرح وظایف این دفاتر توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و وزارتخانه های بازرگانی، ارتباطات و فناوری اطلاعات، امور اقتصادی و دارایی و دادگستری تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

**"الوثائق الرسمية" للوثائق الإلكترونية ،
مصادقة الفضاء الإلكتروني ،
والتوقيعات الإلكترونية
في قانون جمهورية إيران الإسلامية**

كتابة

سيد محمد حسن ميرداماد اصفهاني

٢٠٢٢

sh_mirdamadi@yahoo.com

ميرداماد أصفهاني سيد محمد حسن ، "التوثيق الرسمي" للوثائق الإلكترونية والتوثيق عبر الإنترنت والتوقيع
الإلكتروني في قانون جمهورية إيران الإسلامية ، المنشور على الإنترنت ٢٠٢٢

**"Official deed" of electronic documents,
Cyberspace authentication,
And electronic signatures
In the law of the Islamic Republic of Iran**

Writing
Seyed Mohammad Hassan Mirdamad Esfahani
2022
[**sh_mirdamadi@yahoo.com**](mailto:sh_mirdamadi@yahoo.com)

Mirdamad Esfahani Seyed Mohammad Hassan, " Official deed " of Electronic Documents, Cyberspace Authentication, and Electronic Signature in the Law of the Islamic Republic of Iran, Online Publication 2022